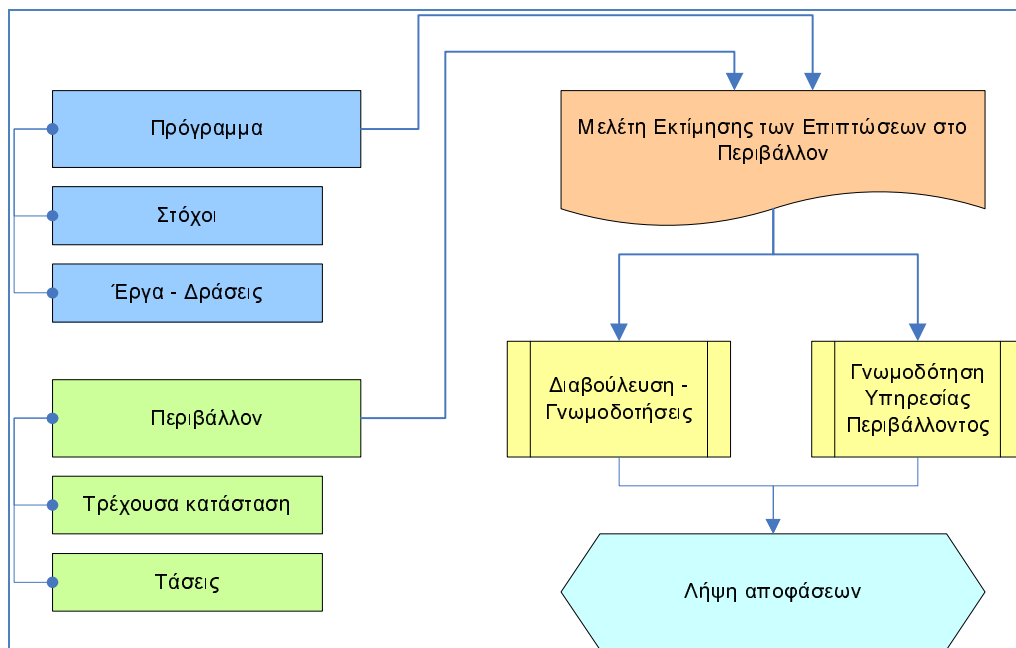

3.3. ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) εκπονήθηκε κατά τη διαδικασία κατάρτισης του Προγράμματος, με στόχο να εκτιμήσει τις επιπτώσεις του προγράμματος στο περιβάλλον και να προτείνει κατάλληλες ενέργειες για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των επιπτώσεων αυτών.

Το πλαίσιο εντός του οποίου διαδραματίζει το ρόλο της η παρούσα μελέτη, είναι η διαδικασία εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα, ή η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ), όπως έχει καθιερωθεί να αποκαλείται. Η ΣΠΕ έχει προσφάτως ενταχθεί στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, ενώ το περιβαλλοντικό δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει εναρμονισθεί με την Οδηγία αυτή δια του Νόμου 102(Ι)-2005. Ο στόχος της διαδικασίας ΣΠΕ εστιάζεται στον εντοπισμό και την πρόληψη ή αντιμετώπιση ενδεχόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον στο πρωιμότερο δυνατό στάδιο προγραμματισμού, αυτό της κατάρτισης των προγραμμάτων. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον δεν περιλαμβάνουν μόνο αυτές που προέρχονται από τα μεμονωμένα έργα και δραστηριότητες, αλλά και αυτές που ενδέχεται να προκύψουν από συσσωρευτικά ή συνεργιστικά αποτελέσματα ομάδων παρεμβάσεων, καθώς και τις διάχυτες τάσεις που ενδέχεται να αναδυθούν ως έμμεσα αποτελέσματα της εφαρμογής του προγράμματος. Η διαδικασία ΣΠΕ, σύμφωνα με το Ν. 102(Ι)-2005, παρουσιάζεται στο ακόλουθο σχήμα.

Σχήμα 3.1: Η διαδοχή των σταδίων και η θέση της μελέτης στη διαδικασία ΣΠΕ της Κύπρου.

3.3.1 Εναλλακτικές δυνατότητες

Η συγκριτική αξιολόγηση εύλογων εναλλακτικών δυνατοτήτων και η επιλογή της προσφορότερης, αποτελεί βασικό συστατικό της διαδικασίας ΣΠΕ. Οι κεντρικές επιλογές που διαμόρφωσαν το Πρόγραμμα, προέκυψαν διαμέσου μιας αναλυτικής διαδικασίας συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών δυνατοτήτων, σε διαδοχικά επίπεδα εξειδίκευσης. Τόσο η συγκρότηση όσο και η αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών πραγματοποιήθηκε εντός του πλαισίου της εταιρικότητας και μέσα από τη διαδικασία του Δημόσιου Διαλόγου, η οποία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Κύπρο, σε ότι αφορά εθνικές επιλογές αυτής της σημασίας. Στην πράξη επρόκειτο για μια διάχυτη, κατανεμημένη διεργασία «ανάδυσης» των τελικών προτάσεων μέσα από ένα φάσμα δυνατοτήτων, η οποία, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή εύρους φορέων στην κατάρτιση του Προγράμματος, αξιοποίησε την κρίση και τις επιμέρους οπτικές γωνίες των φορέων αυτών για να αναδείξει τις καταλληλότερες και ευρύτερα αποδεκτές επιλογές.

Το πρώτο επίπεδο συγκρότησης και αξιολόγησης εναλλακτικών δυνατοτήτων αφορούσε στην διαμόρφωση της στοχοθεσίας και περιλάμβανε τόσο την αποσαφήνιση του βασικού προσανατολισμού του προγράμματος, μέσω της αναζήτησης του καταλληλότερου στρατηγικού στόχου, όσο και την εξειδίκευση του στόχου αυτού σε συνεκτικούς ειδικούς στόχους. Για το στρατηγικό στόχο, ο οποίος αποτελεί το όραμα, τη συνολική επιδίωξη του ΕΠ, συγκροτήθηκαν και αξιολογήθηκαν τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες αντιπροσώπευαν διαφορετικά μίγματα των προτεραιοτήτων για ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία. Μέσα από τη διαδικασία αξιολόγησης, το μίγμα με την ισότιμη συμμετοχή της ανάπτυξης και της μέριμνας για το περιβάλλον, αναδείχθηκε ως η καταλληλότερη επιλογή, τόσο με επιχειρησιακά όσο και με περιβαλλοντικά κριτήρια.

Ακολούθησε η αξιολόγηση τριών εναλλακτικών διαμορφώσεων του πλέγματος των ειδικών στόχων στους οποίους θα πρέπει να αναλυθεί ο στρατηγικός στόχος. Ως προσφορότερη λύση αναδείχθηκε εκείνη που ισορροπούσε πληρέστερα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με την περιβαλλοντική βελτίωση. Η ισορροπία αυτή επιτυγχάνεται μέσω πολυθεματικών προτεραιοτήτων, όπως η βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας, αλλά και μέσω της στροφής προς τις νέες μορφές ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων όπως η καινοτομία και η έρευνα, η οικονομία της γνώσης και ο εξορθολογισμός της χρήσης φυσικών πόρων.

Για την ποσοστιαία κατανομή των πόρων του Προγράμματος στις προτεραιότητες, διαμορφώθηκαν δύο εναλλακτικές δυνατότητες, μέσω μιας από-κάτω-προς-επάνω προσέγγισης. Οι εταίροι, στο πλαίσιο της διαβούλευσης, διατύπωσαν τις ανάγκες και προτεραιότητες τους σε έργα, μέσω τεχνικών δελτίων και ερωτηματολογίων, και οι απαντήσεις αυτές ομαδοποιήθηκαν σε παρεμβάσεις συσχετισμένες με τις θεματικές

προτεραιότητες. Η αξιολόγηση των δύο εναλλακτικών δυνατοτήτων ανέδειξε ως καταλληλότερη την ποσοστιαία κατανομή που συνδυάζει σημαντικά κονδύλια για τις υποδομές, το περιβάλλον και τις νέες μορφές ανταγωνιστικότητας, με συγκρατημένη αλλά επαρκή στήριξη των παραδοσιακότερων μορφών οικονομικής δραστηριότητας.

Πέραν της συγκριτικής αξιολόγησης μεταξύ εναλλακτικών δυνατοτήτων πραγματοποίησης του Προγράμματος, εξετάσθηκε επίσης η μηδενική λύση, η περίπτωση μη-πραγματοποίησης του Προγράμματος. Στην περίπτωση αυτή, εκτιμήθηκε ότι η κατάσταση σε κρίσιμους τομείς δεν θα παραμείνει στατική αλλά θα εξελιχθεί μέσω δυο πιθανών σεναρίων: είτε αυτού της απραξίας, είτε αυτού της απροσχεδίαστης ανάπτυξης. Τα δύο αυτά σενάρια παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές αλλά οι ομοιότητές τους είναι αρκετές για να επιτρέψουν την από κοινού αξιολόγησή τους έναντι της υλοποίησης του Προγράμματος σύμφωνα με τις δυνατότητες που αναδείχθηκαν ως βέλτιστες.

Κατά την αξιολόγηση της μηδενικής λύσης, διαπιστώθηκε ότι:

- Από επιχειρησιακής πλευράς, η μηδενική λύση συνιστά ένα έντονα απευκαταίο, αντιαναπτυξιακό ενδεχόμενο, με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην προσπάθεια ουσιαστικής αναπτυξιακής σύγκλισης της Κύπρου όσο και στην ευημερία των κατοίκων της.
- Από περιβαλλοντικής πλευράς, η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη Προγράμματος συνιστά ένα έντονα απευκαταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο, για δύο λόγους. Αφ' ενός, η παραίτηση από την ευκαιρία των επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές οδηγεί στην αποτυχία αντιστροφής ή εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων, και μάλιστα χωρίς σοβαρή πιθανότητα υποκατάστασης από παρεμφερούς μεγέθους επενδύσεις εθνικών πόρων. Αφ' ετέρου, ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

3.3.2. Βαθμός ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο Πρόγραμμα

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας αποτελεί καταστατική δέσμευση των πολιτικών για την ανάπτυξη στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχετικός Κανονισμός της Προγραμματικής Περιόδου 2007–2013, αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της αειφορικής διάστασης στα προγράμματα και σε συνδυασμό με τις γενικότερες εξελίξεις του ευρωπαϊκού κεκτημένου, προσανατολίζει τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις προς περιβαλλοντικά συμβατούς τομείς και επιλογές.

Η ομάδα επιστημόνων της ΣΜΠΕ διεξήγαγε μια λεπτομερή αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο Πρόγραμμα και διαπίστωσε ότι:

1. Η περιβαλλοντική διάσταση, έχει ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα σε αξιοσημείωτο βαθμό, ως δέσμευση για την αειφόρο ανάπτυξη στον κεντρικό στρατηγικό του στόχο.
2. Παράλληλα, οι ειδικοί στόχοι του προγράμματος, οι άξονες προτεραιότητας και οι παρεμβάσεις στις οποίες εξειδικεύονται συντίθενται από επιλογές που έχουν ήδη λάβει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του περιβάλλοντος της Κύπρου.
Πιο συγκεκριμένα:

- Ο Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας» έχει την μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα (31,7%) του Προγράμματος.
- Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαίθρου» έχει περιληφθεί Ειδικός Στόχος για δημιουργία συστήματος δημόσιων μεταφορών, η επίτευξη του οποίου θα έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» και πιο συγκεκριμένα στον τομέα του τουρισμού θα δοθεί έμφαση στον αειφόρο εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.

Κατά την υλοποίηση του Προγράμματος και πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια αξιολόγησης των έργων θα ληφθεί πρόνοια για την περιβαλλοντική συμβατότητα του προς ένταξη στο Πρόγραμμα σχεδίου/έργου.

3.3.3. Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΕΠ στο περιβάλλον: σύνοψη βασικών στοιχείων και συμπερασμάτων

Η μεθοδολογία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συγκροτήθηκε αξιοποιώντας τα προσφορότερα στοιχεία των καθιερωμένων προσεγγίσεων. Συνοπτικά, η μεθοδολογία αυτή οδηγεί την εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων διαμέσου τριών διαδοχικών βημάτων:

- Στο πρώτο βήμα, εκτιμάται η πιθανότητα μεταβολής καθενός μέλους από ένα σύνολο πενήντα πτυχών του περιβάλλοντος. Το σύνολο αυτό αποτελείται από τους περιβαλλοντικούς δείκτες και ορισμένους καθοριστικούς για το περιβάλλον παράγοντες που δεν αντιστοιχούν σε δείκτες.
- Στο δεύτερο βήμα, για κάθε μια από τις μεταβολές που εντοπίστηκαν ως πιθανές, προσδιορίζεται μια σειρά οκτώ ιδιοτήτων, η οποία αποτελεί την ταυτότητα της επίπτωσης.

- Στο τρίτο βήμα, για τις αρνητικές επιπτώσεις αξιολογείται η αναγκαιότητα και η δυνατότητα λήψης μέτρων αντιμετώπισης και αναζητείται το κατάλληλο στάδιο σχεδιασμού για τα μέτρα αυτά.

Τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης, τροφοδοτούν το επόμενο στάδιο μελέτης, κατά το οποίο διαμορφώνονται λεπτομερείς προτάσεις για μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος, διαπιστώθηκε ότι αναμένονται μεταβολές σε είκοσι από τους πενήντατέσσερις περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνέθεταν το «κόσκινο» του προσδιορισμού των πιθανών περιβαλλοντικών αλλαγών από την υλοποίηση του Προγράμματος. Οι παράγοντες που αναμένονται να μεταβληθούν και το είδος της αντίστοιχης μεταβολής παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.1, στο **Παράρτημα 6**.

Οι μεταβολές αυτές αποτέλεσαν τα δεδομένα εισόδου στο δεύτερο βήμα της εκτίμησης, αυτό του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων. Η ολοκλήρωση της σχετικής ανάλυσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται σε έντεκα δείκτες, ενώ θετικές επιδράσεις δέχονται εννέα περιβαλλοντικοί δείκτες, κυρίως στους τομείς περιβάλλοντος, προς τους οποίους το Πρόγραμμα κατευθύνει δράσεις και πόρους, όπως η διαχείριση και διάθεση των στερεών αποβλήτων, καθώς και η πολιτισμική κληρονομιά, το τοπίο και οι συνολικές περιβαλλοντικές επιδόσεις. Οι διαπιστώσεις του δεύτερου βήματος συνοψίζονται στον Πίνακα 6.2 στο **Παράρτημα 6**.

Στο τρίτο βήμα, οι αρνητικές επιπτώσεις του πιο πάνω πίνακα αξιολογούνται ως προς την αναγκαιότητα ή μη αντιμετώπισης, αλλά και ως προς τη δυνατότητα που παρέχει ο μηχανισμός εμφάνισης κάθε επίπτωσης αναφορικά με την πρόληψη ή την εκ των υστέρων αναστροφή της. Επίσης, διερευνάται το προσφορότερο στάδιο λήψης των μέτρων που απαιτούνται. Σημαντικό τμήμα της ανάλυσης στο βήμα αυτό, αφιερώνεται στη διάγνωση των αιτιών που προκαλούν κάθε επίπτωση, καθώς και στο κατά πόσον τα μέτρα για την πρόληψη μιας επίπτωσης θα έχουν θετικό αποτέλεσμα και για άλλες επιπτώσεις. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων δομείται ανά περιβαλλοντική συνιστώσα, ώστε να λειτουργήσει και ως επανέλεγχος (crosscheck) των εκτιμήσεων των δύο πρώτων σταδίων.

3.3.4. Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων

Η ολοκλήρωση της εκτίμησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του Προγράμματος στο περιβάλλον, ακολουθείται από τη διαμόρφωση προτάσεων για την αντιμετώπιση και παρακολούθηση των επιπτώσεων.

Τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης εστιάζονται στην εκ των προτέρων αποτροπή των επιπτώσεων, συμμορφούμενα πλήρως με την αρχή της πρόληψης, και στοχεύουν κυρίως στην πρόληψη των αιτίων της ενδεχόμενης περιβαλλοντικής επιδείνωσης, παρά στα αποτελέσματα, δηλαδή τις επιπτώσεις καθαυτές. Η αναδρομή στα αίτια των επιπτώσεων ανέδειξε ότι *το σύνολο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος μπορεί να αντιμετωπισθεί με την ανάληψη μέριμνας προς πέντε κατευθύνσεις*, τις εξής:

1. Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων.
2. Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων.
3. Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας, καθώς και αποτροπή γενικότερων πιέσεων στα οικοσυστήματα.
4. Συγκράτηση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων.
5. Συγκράτηση πιέσεων επιδείνωσης της ποιότητας του αέρα.

Κατά την αναζήτηση του καταλληλότερου επιπέδου για τη λήψη μέτρων, διαπιστώθηκε ότι για τις τρεις πρώτες κατευθύνσεις, το τρέχον επίπεδο κατάρτισης του Προγράμματος προσφέρεται για την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων, ενώ για τις δύο τελευταίες κατευθύνσεις είναι απαραίτητη η δραστηριοποίηση σε ευρύτερο επίπεδο περιβαλλοντικής πολιτικής.

Τα προτεινόμενα μέτρα, ομαδοποιημένα ανά επίπεδο λήψης τους, παρουσιάζονται στους δύο επόμενους πίνακες.

Πίνακας 3.1: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων σε επίπεδο ευρύτερο του ΕΠ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργασία της Διαχειριστικής Αρχής Προγραμματισμού με το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, <i>ώστε να ενισχυθούν οι ενημερωτικές και προωθητικές ενέργειες για τη βιολογική γεωργία και τις ήπιες καλλιεργητικές μεθόδους</i>. Οι ενέργειες αυτές αρμόζουν πληρέστερα στο Τμήμα Γεωργίας ή στην Υπηρεσία Περιβάλλοντος· η Διαχειριστική Αρχή του ΕΠ μπορεί να λειτουργήσει και ως κινητήριος δύναμη για την έναρξη και διατήρηση της συνεργασίας αυτής και παρέχοντας στοιχεία για το βαθμό βελτίωσης στην ελκυστικότητα της υπαίθρου, ώστε η ένταση των ενεργειών να προσαρμόζεται κατάλληλα. 	Συγκράτηση της χρήσης ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων.

<ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω ενίσχυση του Συστήματος Δημόσιων Μεταφορών που προβλέπεται στον Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» τόσο με επένδυση εθνικών πόρων όσο και κυρίως με την εισαγωγή και διαρκή βελτίωση των κατάλληλων θεσμικών ρυθμίσεων και ενός αποτελεσματικού πλαισίου καθημερινής διαχείρισης και συντονισμού, που να επιτρέπει την αρμονική συνύπαρξη δημόσιας και ιδιωτικής πρωτοβουλίας στο συγκεκριμένο τομέα, εντός ενός πλαισίου που θα διασφαλίζει την περιβαλλοντική φιλικότητα των μέσων και των δικτύων μαζικής μεταφοράς. • Διερεύνηση της εισαγωγής εναλλακτικών καυσίμων, π.χ. φυσικό αέριο, μεθανόλη κ.ά., σε ειδικές κατηγορίες οχημάτων όπως τα λεωφορεία και τα φορτηγά. • Εισαγωγή της διάστασης του περιβάλλοντος στην προώθηση νέων τεχνολογιών, με την εκτίμηση και της περιβαλλοντικής επίδοσης που αναμένεται από τις σχετικές πρωτοβουλίες και την απόδοση αυξημένης προτεραιότητας σε αυτές που προκύπτουν ως περιβαλλοντικά αποδοτικότερες, π.χ. μειώνοντας τις ανάγκες αστικών μετακινήσεων. • Εισαγωγή της περιβαλλοντικής διάστασης στην καινοτομία, με τη υιοθέτηση και κριτηρίων περιβαλλοντικής ωφέλειας από τις σχετικές δράσεις, π.χ. έρευνα και καινοτομίες τεχνολογικής ανάπτυξης στα εναλλακτικά καύσιμα και τα βιοκαύσιμα, καινοτομίες στις διεργασίες καύσης κ.ά. 	<p>Βελτίωση της ποιότητας του αέρα και συγκράτηση των πιέσεων που είναι πιθανόν να προκύψουν ως έμμεση συνέπεια της διάχυσης, στην Κυπριακή κοινωνία, των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων του ΕΠ.</p>
---	--

Πίνακας 3.2: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων στο επίπεδο του Επιχειρησιακού Προγράμματος

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΡΩΝ	ΣΚΟΠΟΣ
<p>Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος και Ενέργεια</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>Εισαγωγή της θεματικής παρέμβασης «Δράσεις εξορθολογισμού και περιορισμού της παραγωγής απορριμμάτων»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>α. Προσθήκη ενδεικτικής παρέμβασης που αναφέρεται στον «Εξορθολογισμό και μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων»</p> <p>β. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων» είτε ως «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων της Χώρας» είτε με άλλη μορφή, που να αποθαρρύνει την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων από το εξωτερικό με σκοπό την πραγματοποίηση οικονομικού κέρδους</p>	<p><i>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</i></p> <p><i>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</i></p> <p><i>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων</i></p>

<p>Άξονας Προτεραιότητας: Παραγωγικό Περιβάλλον</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>α. Αναδιτύπωση επιχειρησιακού στόχου «Στήριξη της επιχειρηματικότητας» είτε ως «Στήριξη της περιβαλλοντικά συμβατής επιχειρηματικότητας», είτε ως «Στήριξη της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της αειφόρας»</p> <p>β. Αναδιτύπωση επιχειρησιακού στόχου «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών» ως «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στο πλαίσιο συνθηκών της αειφόρου ανάπτυξης»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>α. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος» ως «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις αειφόρου εμπλουτισμού και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος»</p> <p>β. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό» ως «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτουρισμού»</p>	<p><i>Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας. Αποτροπή γενικότερων περιβαλλοντικών πιέσεων.</i></p>
<p>Υλοποίηση</p> <p>α. Εισαγωγή, στα κριτήρια επιλεξιμότητας, της περιβαλλοντικής συμβατότητας του προς ένταξη στο πρόγραμμα σχεδίου</p> <p>β. Καθιέρωση ειδικών κριτηρίων περιβαλλοντικής συμβατότητας, π.χ. επαρκής απόσταση από όρια περιοχών Natura 2000</p> <p>γ. Ο μηχανισμός υλοποίησης θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβεβαιώνει την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων που προβλέπει το Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ για σχέδια έργων εντός περιοχών Natura</p> <p>δ. Συμβατότητα επιλογής επενδυτικών σχεδίων προς ένταξη στο ΕΠ με τα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.</p> <p>ε. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση επιχειρηματικών κλάδων για την αξία των βιοτικών και οικοσυστημικών παραγόντων των περιοχών που είναι σημαντικές για τη βιοποικιλότητα</p>	

3.3.5 Μέτρα Παρακολούθησης Επιπτώσεων

Για την παρακολούθηση των επιπτώσεων προτείνεται ένα σύστημα περιοδικών εκθέσεων. Η Διαχειριστική Αρχή θα έχει την ευθύνη για την παρακολούθηση με την διεξαγωγή των ακόλουθων περιοδικών εκθέσεων:

- τρεις διετείς εκθέσεις για τις διετίες 2007-2008, 2009-2010 και 2011-2012,
- μια απολογιστική έκθεση για το εναπομείναν διάστημα και για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου, στο τέλος του καταληκτικού έτους.

Η παρακολούθηση καταγράφει στοιχεία των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με όρους μεταβολής στην τιμή ορισμένων δεικτών της παρούσας μελέτης, καθώς και στοιχεία σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος, κυρίως σε ότι αφορά τα ενταγμένα έργα και δραστηριότητες. Για τα **περιβαλλοντικά δεδομένα**, στις τρεις διετείς εκθέσεις καταγράφονται οι μεταβολές στους είκοσι δείκτες που περιέχει η *Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον*, και εκτιμάται ότι θα μεταβληθούν. Στην απολογιστική τελική μελέτη θα καταγραφούν οι μεταβολές των πενήντατεσσάρων δεικτών που περιέχει ο *Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον* και χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων. Για τα **σχετικά με την υλοποίηση στοιχεία**, καταγράφονται δεδομένα των έργων και δραστηριοτήτων με συνοπτική μορφή, ώστε να καθίσταται δυνατός ο συσχετισμός του προγράμματος με τις περιβαλλοντικές μεταβολές. Οι πηγές για τα στοιχεία τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τις προαναφερόμενες εκθέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας,
- Yale Center for Environmental Law and Policy,
- Μελέτες εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων,
- Πρωτοβουλίες καταγραφών και μετρήσεων που μπορούν να αναληφθούν κατά την υλοποίηση του ΕΠ, εφόσον οι προηγούμενες πηγές δεν προσφέρουν επαρκή πληρότητα στοιχείων.
- Για την πορεία υλοποίησης, οι καταγραφές του Φορέα Υλοποίησης.

3.3.6. Διαδικασία Διαβούλευσης και Αξιολόγησης Μελέτης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Η Μελέτη Επιπτώσεων στο Περιβάλλον υποβλήθηκε στην Περιβαλλοντική Αρχή (Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, αρμόδια για

την εφαρμογή του Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα Νόμου 102(I)/2005) στις 5 Ιανουαρίου και τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση. Πιο συγκεκριμένα, γνωστοποίηση για την Μελέτη αναρτίστηκε στην ιστοσελίδα τόσο του Γραφείου Προγραμματισμού (ως αρμόδιας Προγραμματικής Αρχής) όσο και της Περιβαλλοντικής Αρχής, ενώ η γνωστοποίηση δημοσιεύθηκε και στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (12 Ιανουαρίου 2007) αλλά και σε δύο εφημερίδες του Ημερήσιου Τύπου (*Φιλελεύθερος* και *Χαραυγή*, 9 Ιανουαρίου 2007).

Στα πλαίσια της ευρύτερης διαβούλευσης με τους εταίρους για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκε ημερίδα στις 11 Ιανουαρίου 2007 για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, στην οποία συμμετείχαν γύρω στους 180 εκπροσώπους των κοινωνικών και οικονομικών φορέων, αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων εμπλεκόμενων φορέων (περιλαμβανομένων περιβαλλοντικών οργανώσεων). Για την συμμετοχή στην ημερίδα στάλθηκαν προσκλήσεις σε όλους τους εταίρους με επιστολή στις 3 Ιανουαρίου και δημοσιεύτηκε επίσης στον ημερήσιο τύπο. Στα πλαίσια της εν λόγω ημερίδας έγινε δημόσια παρουσίαση της Μελέτης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από τον ανεξάρτητο μελετητή που την εκπόνησε.

Η αρμόδια Επιτροπή¹⁹, η οποία έχει συσταθεί σύμφωνα με το σχετικό Νόμο συνεδρίασε στις 7 Φεβρουαρίου για εξέταση της Μελέτης. Στην συνεδρίαση, επιπρόσθετα από τα μέλη της Επιτροπής, κλήθηκαν και παρέστησαν, εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων, της Ένωσης Κοινοτήτων, της Αρχής Λιμένων Κύπρου και του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων. Η εξέταση του θέματος άρχισε με παρουσίαση του ανεξάρτητου Μελετητή που διεξήγαγε την Μελέτη και στη συνέχεια εκπρόσωπος της Διαχειριστικής Αρχής παρουσίασε τους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Στη συνέχεια η Επιτροπή συζήτησε την Μελέτη και αποφάσισε το θέμα να μην επανέλθει κοντά της.

Σημειώνεται ότι, δεν υποβλήθηκαν οποιεσδήποτε απόψεις / εισηγήσεις / ερωτήσεις από το κοινό προς την Αρμόδια Αρχή (Προγραμματική Αρχή του Προγράμματος) ή την Περιβαλλοντική Αρχή (Υπηρεσία Περιβάλλοντος) κατά την διάρκεια του χρονικού πλαισίου που προνοείται, σύμφωνα με τον προαναφερόμενο Νόμο.

Τέλος η Περιβαλλοντική Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τη Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, τις θέσεις των Μελών της Επιτροπής καθώς επίσης και των άλλων παρευρισκομένων, απέστειλε την Γνωμάτευση για τη Μελέτη, σύμφωνα με το Άρθρο 17(6) του Νόμου 102(I)/2005 στις 27 Φεβρουαρίου 2007 (η Γνωμάτευση επισυνάπτεται ως

¹⁹ Στην Επιτροπή, η οποία είναι εννιάμελής, συμμετέχουν από ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, του Γραφείου Προγραμματισμού, της Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων, του Επιστημονικού και Τεχνικού Επιμελητηρίου, του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Παράρτημα 6.3). Σύμφωνα με την εν λόγω Γνωμάτευση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δεν αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

3.4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.

Η Έκθεση Αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «*Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα*» 2007-2013, ανατέθηκε με βάση την 26/05/2011 Σύμβαση μεταξύ του Γραφείου Προγραμματισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κοινοπραξίας εταιρειών «*ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΕΠΕ, ΟΜΑΣ Α.Ε και ENVIROPLANA.Ε*». Η εκπόνηση της ακολούθησε το πλαίσιο που ορίζει τόσο η Οδηγία 2001/42/ΕΚ όσο και ο Ν. 102(Ι)-2005, για την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την υλοποίηση ενός σχεδίου ή προγράμματος, ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού και αντιμετώπισης.

Στην έκθεση αυτή, η παρακολούθηση των επιπτώσεων του ΕΠ καταγράφει τόσο τις μεταβολές στις περιβαλλοντικές παραμέτρους όσο και τα στοιχεία της πορείας υλοποίησης των έργων και δραστηριοτήτων του προγράμματος. Σε ότι αφορά τα **περιβαλλοντικά δεδομένα της παρακολούθησης**, τα αποτελέσματα των καταγραφών είναι ομοιογενή, ώστε να εξασφαλίζεται η συγκρισιμότητά τους με τις εκτιμήσεις της ΣΜΠΕ του 2006. Σε ότι αφορά τα **δεδομένα των έργων και δραστηριοτήτων** που υλοποιούνται βάσει του ΕΠ, γίνεται μια περιεκτική καταγραφή η οποία αντλήθηκε από την Έκθεση Αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης του Ε.Π. και είναι σύμφωνη με τις υποδείξεις της ΣΜΠΕ του 2006.

Για την εκπόνηση της έκθεσης, ο Σύμβουλος χρησιμοποίησε δεδομένα από μία σειρά πηγές:

- Στατιστικά δεδομένα από την Στατιστική Αρχή της Κύπρου και τη EUROSTAT χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να επικαιροποιηθεί η υφιστάμενη κατάσταση των τομέων προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος και να επισημανθούν οι κρίσιμες μεταβολές του περιβαλλοντικού και κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου της χώρας στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την έγκριση του Προγράμματος μέχρι σήμερα.
- Δεδομένα αναφορικά με την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος αντλήθηκαν από τη Διαχειριστική Αρχή και τους Ενδιάμεσους Φορείς, και παρουσιάστηκαν στην Έκθεση Αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης του Ε.Π. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εκπόνηση της προαναφερθείσας έκθεσης καλύπτουν την περίοδο υλοποίησης μέχρι την 30^η Ιουνίου 2011 και προέρχονται από το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα καθώς και από τη Διαχειριστική Αρχή.
- Δεδομένα αναφορικά με τις μεταβολές των περιβαλλοντικών δεικτών αντλήθηκαν από τις Μελέτες Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που ήταν διαθέσιμες στο site του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, <http://www.moa.gov.cy>

Συντέθηκε μια μεθοδολογία τριών σταδίων. Συνοπτικά:

- Στο πρώτο στάδιο προσδιορίζεται η πιθανότητα να επηρεαστεί κάποια περιβαλλοντική παράμετρος ή δείκτης από μια ή περισσότερες δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Στο στάδιο αυτό, του προσδιορισμού των επιπτώσεων, επιχειρείται μια διαλογή με κριτήρια στρατηγικού επιπέδου, ώστε το επόμενο στάδιο να εστιάσει μόνο σε ουσιαστικές μεταβολές που αναμένονται σε επίπεδο χώρας ή περιοχής με σημαντική έκταση. Με τον τρόπο αυτό, στο επόμενο στάδιο, του χαρακτηρισμού, περνούν μόνο οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, μαζί με τις αιτίες που τους επηρεάζουν.
- Στο δεύτερο στάδιο, για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών π.χ. η θετική ή αρνητική κατεύθυνση της αλλαγής, η μονιμότητα ή ο περιορισμένος χρόνος παραμονής της κ.ά. Αφού ολοκληρωθεί ο προσδιορισμός των συνολικά οκτώ χαρακτηριστικών για κάθε μεταβολή που εκτιμήθηκε ως πιθανή, δημιουργείται ένας συνοπτικός, αλλά ιδιαίτερα χρήσιμος, πίνακας των επιπτώσεων. Εκεί μπορούν εύκολα να διαχωριστούν οι θετικές επιδράσεις από τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι τελευταίες οδηγούνται στο τρίτο στάδιο, ώστε να αξιολογηθεί η αναγκαιότητα λήψης μέτρων.
- Τέλος στο τρίτο στάδιο διεξάγεται η αξιολόγηση των χαρακτηριστικών και διαπιστώνεται η αναγκαιότητα ή μη της λήψης μέτρων αντιμετώπισης. Ο σκοπός του σταδίου αυτού είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης ώστε αφ' ενός να διαπιστωθεί εάν η ένταση, η έκταση, η δυνατότητα πρόληψης, η αντιστάθμιση ή μη από άλλες επιπτώσεις και οι άλλες ιδιότητες της επίπτωσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων και αφ' ετέρου, σε καταφατική περίπτωση, να εντοπισθεί το είδος των μέτρων που προσφέρεται περισσότερο για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων αρνητικών συνεπειών.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων οφείλει να εφαρμοστεί σε συνεκτικές ομάδες παρεμβάσεων, συγκροτημένες κατά τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζουν ισορροπία μεταξύ σφαιρικότητας και αναλυτικότητας στην εκτίμηση. Με το σκεπτικό αυτό και αφού εξετάσθηκε η εσωτερική συνάφεια των παρεμβάσεων ανά άξονα προτεραιότητας του ΕΠ, επελέγη το εξής επίπεδο ομαδοποίησης:

- Οι Άξονες 1, 2 και 5 συντίθενται από σχετικά ομογενή είδη παρεμβάσεων. Ο κάθε ένας από αυτούς αποτέλεσε μια συνεκτική ομάδα για τους σκοπούς της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Οι Άξονες 3 και 4 συντίθενται από κοινές παρεμβάσεις, συνεπώς η ομαδοποίησή τους κρίθηκε ικανοποιητική για την εξασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ σφαιρικότητας και αναλυτικότητας, για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης.

- Οι Άξονες 6 και 7 συντίθεται μόνο από «άυλες» δράσεις, που σε πρακτικό επίπεδο δεν αναμένεται να αλλοιώσουν το περιβάλλον σε ανιχνεύσιμο βαθμό, επομένως δεν απαιτείται να υποβληθούν σε περιβαλλοντική εκτίμηση.

Ο καθένας από τους πρώτους πέντε άξονες του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», υποβλήθηκε στο «κόσκινο» (screen) των πενήντα-τεσσάρων κρίσιμων ερωτήσεων που συνθέτουν το εργαλείο διάγνωσης για τις αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές, βάσει της μεθοδολογίας της ΣΜΠΕ του 2006. Ειδικότερα εντοπίστηκαν οι περιβαλλοντικές παράμετροι στις οποίες αναμένονται μεταβολές από την μέχρι τώρα πορεία υλοποίησης του ΕΠ «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» και προσδιορίστηκαν οι ιδιότητες αυτών των μεταβολών. Συνοπτικά, η ανάλυση κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

- Η υλοποίηση του ΕΠ επηρεάζει σε στρατηγικό επίπεδο δεκαεννέα περιβαλλοντικούς δείκτες της Κύπρου, από τους πενήντατέσσερις που εξετάστηκαν για τη σφαιρική αντιπροσώπευση του σημερινού περιβάλλοντος.
- Οι μεταβολές στους οκτώ από τους δεκαεννέα δείκτες κινούνται προς τη θετική κατεύθυνση. Στους τομείς που αντιπροσωπεύουν (διάθεση οικιακών αποβλήτων, εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, ενεργειακή αποτελεσματικότητα, τοπίο κ.λπ.), διαφαίνονται βελτιώσεις του περιβάλλοντος.
- Οι υπόλοιπες έντεκα μεταβολές κινούνται προς την αρνητική κατεύθυνση. Για τις επιπτώσεις αυτές εξετάστηκε η αναγκαιότητα ή μή της λήψης μέτρων ώστε να προληφθεί ή να εξομαλυνθεί η προς το δυσμενέστερο εξέλιξη τους, με κριτήριο τη φύση της επίπτωσης, καθώς και αυτή των ενδεχόμενων μέτρων. Η διαδικασία για τη λήψη μέτρων ανά έργο ή δράση είναι γνωστή και καθιερωμένη: πρόκειται για τη διαδικασία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) που καθορίζεται στο Ν. 140(Ι)-2005. Συνεπώς, για τα ζητήματα που μπορούν αποτελεσματικά να αντιμετωπιστούν στο στάδιο της ΕΠΕ, το στάδιο εκείνο είναι προσφορότερο. Εάν τα μέτρα εκφεύγουν από το επίπεδο του έργου, τότε η αντιμετώπιση της επίπτωσης πρέπει να πραγματοποιηθεί σε στρατηγικό επίπεδο.

Επιπλέον για την διατήρηση του στρατηγικού χαρακτήρα των αποτελεσμάτων της εν λόγω έκθεσης, αξιολογήθηκε η πορεία επίτευξης των έξι δεικτών στρατηγικού χαρακτήρα που έχουν υιοθετηθεί για την παρακολούθηση της επίτευξης των στρατηγικών στόχων, η μέχρι τώρα κάλυψη των οποίων κρίθηκε αντιπροσωπευτική για την αξιολόγηση του βαθμού συμμετοχής του Ε.Π. στην συνολική επίδοση της χώρας.

Δεδομένου ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις συνδέονται άμεσα με το επίπεδο υλοποίησης του προγράμματος, η μελέτη αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη πορεία υλοποίησης του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη» *διαπιστώνει μια διατηρησιμότητα όσων επιπτώσεων προβλέπονταν καθ' υπόδειξη της αρχικής ΣΜΠΕ, και*

παράλληλα δεν εντοπίζει νέες επιπτώσεις που να έχουν διαφύγει της εκτίμησης των προβλέψεων αυτής.

Παράλληλα, ορισμένες μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον του Επιχειρησιακού Προγράμματος, επιβάλλουν να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην προσπάθεια επίτευξης κάποιων στόχων του, καθώς και σε κατηγορίες παρεμβάσεων όπως είναι η παραγωγή ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές, η εξοικονόμηση ενέργειας, η στήριξη του Παραγωγικού Περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της καινοτομίας σε επιχειρήσεις, κλπ., με αναμενόμενα θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της Κύπρου. Για τον λόγο αυτό, η μελέτη αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης του Ε.Π. καταλήγει στην πρόταση ενός πλαισίου για την αναθεώρηση του προγράμματος. *Η πρόταση αυτή συγκλίνει σε μεταβολές που θα έχουν κυρίως θετική κατεύθυνση και για το περιβάλλον της Κύπρου.*

3.5. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η πρόταση τροποποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος υποβλήθηκε στην Περιβαλλοντική Αρχή (Τμήμα Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, αρμόδια για την εφαρμογή του Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα Νόμου 102(Ι)/2005), το Νοέμβριο του 2012. Η Περιβαλλοντική Αρχή συμπεράνε προκαταρκτικά ότι δεν απαιτείται Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, λόγω του ότι οι τροποποιήσεις είναι ήσσονος σημασίας.

Στη συνέχεια και σύμφωνα με τα άρθρα 4(3)(β) και 11(3) του Νόμου [Ν.102(Ι)/2005] πραγματοποιήθηκε συνεδρία της Επιτροπής Αξιολόγησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και/ή Προγράμματα στις 20 Δεκεμβρίου 2012, για εξέταση των προτεινόμενων τροποποιήσεων του Προγράμματος. Κατά τη συνεδρία εκπρόσωπος της Διαχειριστικής Αρχής παρουσίασε τις προτεινόμενες τροποποιήσεις του Προγράμματος.

Η Περιβαλλοντική Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τις θέσεις των Μελών της Επιτροπής, απέστειλε την Γνωμάτευση για την πρόταση τροποποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος στις 9 Ιανουαρίου 2013. Σύμφωνα με την εν λόγω Γνωμάτευση, δεν απαιτείται η διενέργεια ΣΜΠΕ αφού οι προτεινόμενες τροποποιήσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι ήσσονος σημασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Ο Στρατηγικός Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος και οι τρεις Γενικοί Στόχοι στους οποίους εξειδικεύεται θα επιτευχθούν μέσω παρεμβάσεων που δομούνται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος»
- Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές»
- Άξονας Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία»
- Άξονας Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον»
- Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου»

Επίσης παρεμβάσεις κάτω από τους δύο Άξονες Προτεραιότητας Τεχνικής Βοήθειας, στοχεύουν στη διευκόλυνση της υλοποίησης των υπόλοιπων Αξόνων Προτεραιότητας καθώς και στην ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας όλων των φορέων που εμπλέκονται στην διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος.

Στους Άξονες Προτεραιότητας, κάτω από κάθε Ειδικό Στόχο, καταγράφονται οι τομείς παρέμβασης και ενδεικτικές κατηγορίες έργων που συμβάλουν στην επίτευξη τους.

4.1 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ”

4.1.1 Στόχοι

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *Ορθολογική διαχείριση αποβλήτων*, ο οποίος και συμβάλει στο πρώτο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων
- Συμβολή στην διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων

4.1.2 Σκοπιμότητα

Η ανάγκη προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης στη χώρα προϋποθέτει παρεμβάσεις σε υποδομές για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, με έμφαση στον τομέα της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων στον οποίο η χώρα παρουσιάζει σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους μέσους όρους της ΕΕ. Η απόκλιση αυτή σε συνδυασμό με την ανελαστική υποχρέωση της Κύπρου για συμμόρφωσή της με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ που θα πρέπει να έχει εκπληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου, απαιτεί την συγκέντρωση των πόρων για τη συγχρηματοδότηση επενδύσεων για την έγκαιρη δημιουργία και λειτουργία των αναγκαίων υποδομών, οι οποίες θα συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, αντιμετωπίζοντας παράλληλα μία από τις σημαντικές αδυναμίες της χώρας που αφορά στην απόκλιση από το κοινοτικό κεκτημένο στις υποδομές και τα συστήματα διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων και απορριμμάτων. Λόγω των ελλείψεων στο υδατικό ισοζύγιο και την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ορθολογικής υδατικής πολιτικής, προτεραιότητα δίνεται και στη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

4.1.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Ειδικός Στόχος: Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων

Οι παρεμβάσεις για επίτευξη του εν λόγω Ειδικού Στόχου θα επικεντρωθούν σε υποδομές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων. Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη της χώρας και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της. Ειδικότερα ο στόχος αυτός θα υλοποιηθεί κυρίως μέσω των ακόλουθων τομέων παρέμβασης:

Στερεά Απόβλητα: για την ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων είναι αναγκαία η υλοποίηση παρεμβάσεων που αφορούν στην κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων για την κάλυψη του συνόλου της επικράτειας της χώρας.

Τα έργα τα οποία θα συγχρηματοδοτηθούν καλύπτουν τις ανάγκες των Επαρχιών Λεμεσού και Λευκωσίας ως προς τη διαχείριση στερεών αποβλήτων, περιοχές στις οποίες οι

υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν πληρούν τους όρους της Οδηγίας 99/31/EC σχετικά με την Υγειονομική Ταφή.

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων θα συμβάλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος στις περιοχές που θα υλοποιηθούν, στην ανάκτηση ανακυκλώσιμων υλικών (που παρουσιάζεται σημαντική υστέρηση) και ευρύτερα στην προστασία της Δημόσιας Υγείας. Παράλληλα, η εφαρμογή προγράμματος διαλογής στις πηγές δημιουργίας των στερεών αποβλήτων και η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα προγραμματιζόμενα έργα θα βοηθήσει στην εξοικονόμηση πόρων και πρώτων υλών.

Επιδιώκεται, επίσης, η αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων με την αποκατάσταση σχετικών χώρων απόθεσης, για την εναρμόνιση της Κύπρου με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο πιο συγκεκριμένα με την οδηγία 99/31/EC που αφορά τη διαχείριση υφιστάμενων εγκαταστάσεων ανεξέλεγκτης απόρριψης οικιακών στερεών απορριμμάτων. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα χρηματοδοτηθεί η κατασκευή των αναγκαίων έργων και υποδομών για την αποκατάσταση υπαρχουσών ανεξέλεγκτων χώρων απόρριψης οικιακών στερεών απορριμμάτων, με προτεραιότητα σε εκείνους οι οποίοι παρουσιάζουν μεγάλη περιβαλλοντική ρύπανση (ρύπανση του υπεδάφους, μεγάλες ποσότητες εγκλωβισμένου βιοαερίου κλπ). Οι παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν με βάση στρατηγικό σχέδιο διαχείρισης για τους πιο πάνω χώρους, που περιλαμβάνει κατασκευαστικές εργασίες αποκατάστασης και την μετέπειτα φροντίδα των χώρων αυτών. Η υλοποίηση των παρεμβάσεων αποκατάστασης των χώρων ανεξέλεγκτης απόθεσης θα συμβάλει στη βελτίωση του περιβάλλοντος στη χώρα σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του εγκλωβισμένου βιοαερίου.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία χώρων ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών οικιακών απορριμμάτων (Μηχανική – Βιολογική Επεξεργασία και Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων) και διαμετακομιστικών σταθμών.
- Αποκατάσταση υφιστάμενων χώρων απόθεσης αποβλήτων
- Μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων, μέσα από δράσεις ανακύκλωσης.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Επαρχιακές Διοικήσεις)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Συμβολή στην διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων

Υγρά Απόβλητα: στον τομέα των υγρών αποβλήτων απαιτείται η επέκταση των αποχετευτικών συστημάτων λυμάτων των αστικών περιοχών στη Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα και Πάφο και η κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων στις περιοχές της υπαίθρου, σε κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους, που έχουν συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα εφαρμογής της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ.

Υδάτινοι Πόροι: στο τομέα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων και κυρίως της εφαρμογής της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ, επιδιώκεται η υλοποίηση δράσεων για εφαρμογή των μέτρων που προκύπτουν από το Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της Οδηγίας. Στα πλαίσια αυτά είναι απαραίτητη η βελτίωση της απόδοσης των υδρευτικών δικτύων και η επαναδιαμόρφωση της υδατικής πολιτικής.

Ενδεικτικές Κατηγορίες Έργων είναι:

- Κατασκευή αγωγών για τη συλλογή και μεταφορά λυμάτων, κατασκευή αντλιοστασίων και σταθμών επεξεργασίας λυμάτων, δεξαμενών αποθήκευσης επεξεργασμένου ύδατος, κεντρικών αγωγών διάθεσης ύδατος, κλινών ξήρανσης επεξεργασμένης λάσπης, κτλ.
- Διεξαγωγή μελετών για αναδιάρθρωση της υδατικής πολιτικής

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Συμβούλια Αποχετεύσεων και Υδατοπρομήθειας και οι κάτοικοι της χώρας.

4.1.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 31,7% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.1.5 Μεγάλα Έργα

Για την ορθολογική διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων στο πλαίσιο του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα υποβληθούν/υποβλήθηκαν στην Επιτροπή προς συγχρηματοδότηση τα ακόλουθα μεγάλα έργα, κατ' ακολουθία των Άρθρων 39-40 του Κανονισμού 1083/2006:

- Κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων της Επαρχίας Λεμεσού, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €75.000.000.
- Κατασκευή και λειτουργία διαμετακομιστικών σταθμών και εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων της Επαρχίας Λευκωσίας, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €75.000.000.
- Κατασκευή και λειτουργία Αποχετευτικού Συστήματος Συμπλέγματος Κοκκινοχωρίων, συνολικού προϋπολογισμού €95.000.000 (υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Πλήρης κατάλογος με τα Μεγάλα Έργα περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 7**.

4.1.6 Ποσοτικοποίηση Δεικτών Εκρών και Αποτελεσμάτων

Δείκτες εκρών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Συμβολή στην εναρμόνιση της Κύπρου με το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας στερεών αποβλήτων	Αριθμός	2	4(2015)	<p>Τιμή Βάσης: Περιλαμβάνει την ήδη λειτουργούσα εγκατάσταση στην Πάφο και τη Μονάδα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων που εξυπηρετεί τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου, η οποία συγχρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2004- 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η δημιουργία των μονάδων ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών αποβλήτων για τις Επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</p>
Συμβολή στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων	Έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων σε περιοχές της υπαίθρου	Αριθμός	6	10 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Τα αποχετευτικά συστήματα στην ύπαιθρο κοινοτήτων με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων τα οποία λειτουργούν ή βρίσκονται υπό κατασκευή. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ο αριθμός των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα, πλέον των ήδη υπαρχόντων (τιμής βάσης)</p> <p>Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>
	Επεξεργασία υγρών αποβλήτων	εκ. κ.μ.	25,68	28,44 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η ετήσια δυναμικότητα σε εκατομμύρια κυβικά μέτρα των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων που λειτουργούν σήμερα. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η ετήσια δυναμικότητα σε εκατομμύρια κυβικά μέτρα των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων όταν ολοκληρωθούν τα έργα τα οποία προβλέπεται να συγχρηματοδοτηθούν. Γίνεται η παραδοχή ότι οι νέοι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων θα επεξεργάζονται 7.537 κυβικά μέτρα την ημέρα.</p> <p>Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>

Δείκτες αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από χώρους υγειονομικής ταφής	%	26,6	100 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός από τον χώρο που λειτουργεί για τη Επαρχία Πάφου και τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Το ποσοστό του πληθυσμού που θα εξυπηρετείται αφού ολοκληρωθούν οι χώροι διαχείρισης απορριμμάτων για τις Επαρχίες Λεμεσού και Λευκωσίας.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</p>
Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων	Αριθμός	0	67,125 (2015)	<p>Τιμή Στόχος: Ο πληθυσμός ο οποίος θα εξυπηρετείται από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων τα οποία θα συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.</p> <p>Πηγή: Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος</p>

4.2. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ”

4.2.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η *«Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών μεταφορικών υποδομών»*, ο οποίος και συμβάλει στον πρώτο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Επέκταση / Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών
- Επέκταση / Αναβάθμιση οδικών υποδομών

4.2.2 Σκοπιμότητα

Μεταξύ των βασικών περιοριστικών παραγόντων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας, περιλαμβάνονται τα σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητάς της, αφού τόσο η απόστασή της από το οικονομικό κέντρο της ΕΕ όσο και ο νησιωτικός της χαρακτήρας αποτελούν περιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις στις βασικές υποδομές στον τομέα των μεταφορών, με στόχο την βελτίωση των συνδέσεων με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.

Η ενίσχυση της προσβασιμότητας της χώρας, η ανάγκη αύξησης των δυνατοτήτων πρόσβασης των επιχειρήσεων της χώρας στις αγορές της ΕΕ, και η ενίσχυση του ρόλου της Κύπρου στο σύστημα των θαλάσσιων μεταφορών (Ευρώπης – Ασίας) συνεπάγεται κατ' αρχή την αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής της χώρας, προκειμένου αυτή να παρακολουθήσει τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της ναυπήγησης και να καταστεί δυνατή η εξυπηρέτηση πλοίων 4^{ης} γενιάς (δηλαδή πλοίων μεγαλύτερου μήκους και χωρητικότητας σε σχέση με αυτά που εξυπηρετούνται σήμερα), έτσι ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος που διαδραματίζει ως η πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Επιπλέον προτεραιότητα είναι και ο εκσυγχρονισμός του οδικού δικτύου της χώρας, δεδομένης και της μη δυνατότητας εγκατάστασης και λειτουργίας άλλων μέσων σταθερής τροχιάς λόγω μη βιωσιμότητας τους. Ειδικότερα στον τομέα των οδικών μεταφορών είναι αναγκαία η αναβάθμιση του δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TEN-T-οδικά έργα) και ιδιαίτερα των τμημάτων που συνδέουν τις πύλες εισόδου με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η αναβάθμιση αυτή, εκτός από τη βελτίωση της προσβασιμότητας προς τα

λιμάνια και αεροδρόμια της χώρας, θα επιφέρει και τη μείωση του κόστους και χρόνου διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών καθώς και στην μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης. Συναφώς αναφέρεται, ότι σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα του περιβάλλοντος θα έχουν επίσης οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαιθρου», στα πλαίσια του θα προωθηθεί η δημιουργία ενός βιώσιμου συστήματος δημόσιων μεταφορών που θα συμβάλει στην μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα.

4.2.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικόί Στόχοι του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικόί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα.

Ειδικός Στόχος: Επέκταση/Αναβάθμιση Λιμενικών Υποδομών

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών επιδιώκεται η επέκταση της δυναμικότητας του βασικότερου λιμένα της Κύπρου (Λιμάνι Λεμεσού) η οποία είναι αναγκαία προκειμένου να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει μεγαλύτερο όγκο εμπορευμάτων και επιβατικής κίνησης. Προτεραιότητα θα δοθεί στον εκσυγχρονισμό του λιμένα Λεμεσού ο οποίος συγκεντρώνει σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της εμπορευματικής και επιβατικής κίνησης από και προς τη χώρα, με στόχο την αύξηση του αριθμού των εξυπηρετούμενων πλοίων, ώστε αυτό να συμβάλει στην προσπάθεια να καταστεί η Κύπρος ευρωπαϊκό κέντρο διασύνδεσης με τρίτες χώρες, μέσω της αύξησης της δυναμικότητάς του. Θα συμβάλει επίσης στην αξιοποίηση των ευκαιριών από την ανάπτυξη των Θαλάσσιων Λεωφόρων της Ανατολικής Μεσογείου για την οποία εκπονείται Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Εκβάθυνση Λιμανιού Λεμεσού και βελτίωση/σταθεροποίηση υφιστάμενων κρηπίδωμάτων ή δημιουργία νέων

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Αρχή Λιμένων Κύπρου)

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, το επιβατικό κοινό και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Επέκταση/Αναβάθμιση Οδικών Υποδομών

Οι παρεμβάσεις στον τομέα των οδικών μεταφορών αφορούν στην αναβάθμιση ή/και επέκταση του οδικού δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TEN-T οδικά έργα) με σκοπό τη σύνδεση των αστικών κέντρων με τους αερολιμένες και λιμένες της χώρας και τον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης σε αστικές περιοχές. Προτεραιότητα θα δοθεί στα έργα που αποσκοπούν στη μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς εμπορευμάτων, στη μείωση του χρόνου και βελτίωση της ασφάλειας μεταφοράς επιβατών, ενώ θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση τόσο των περιβαλλοντικών οχλήσεων όσο και των προβλημάτων οδικής ασφάλειας τα οποία διαπιστώνονται σήμερα λόγω της απουσίας παρακαμπτηρίων οδών και την διαμπερή κυκλοφορία βαρέων οχημάτων μέσα από τα αστικά κέντρα.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Κατασκευή και αναβάθμιση αυτοκινητοδρόμων, τμημάτων των Διευρωπαϊκών Δικτύων, που οδηγούν προς τις πύλες εισόδου της χώρας.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Δημοσίων Έργων).

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, το επιβατικό κοινό και οι κάτοικοι της χώρας.

4.2.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 10,4% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.2.5. Μεγάλα Έργα

Στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου Επέκταση/Αναβάθμιση των Οδικών Υποδομών, υποβλήθηκε στην Επιτροπή προς συγχρηματοδότηση το ακόλουθο μεγάλο έργο, κατ' ακολουθία των Άρθρων 39-40 του Κανονισμού 1083/2006:

- Κατασκευή Δρόμου Πρωταρχικής Σημασίας που Συνδέει το Λιμάνι Λεμεσού με τον Αυτοκινητόδρομο Λεμεσού-Πάφου – Κάθετος Δρόμος, εκτιμώμενου προϋπολογισμού €126.000.000.

Πλήρης κατάλογος με τα Μεγάλα Έργα περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 7**.

4.2.6 Ποσοτικοποίηση Δεικτών Εκροών και Αποτελεσμάτων

Δείκτες εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Επέκταση οδικών υποδομών	Νεοι δρόμοι εντός TEN	χλμ.	0	2,9	<p>Τιμή Στόχος: Το μήκος αυτοκινητοδρόμων με την προτεινόμενη παρέμβαση που θα συγχρηματοδοτηθεί και αφορά τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων.</p> <p>Πηγή: Τμήμα Δημοσίων Έργων, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</p>
	Αναβάθμιση (ανακατασκευή) δρόμων εντός TEN			6,7 (2015)	
Επέκταση / αναβάθμιση λιμενικών υποδομών	Αριθμός λιμένων που αναβαθμίζονται	Αριθμός	0	1 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 δεν πραγματοποιήθηκε αναβάθμιση λιμανιού. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Από τα δύο λιμάνια που λειτουργούν σήμερα (Λεμεσού και Λάρνακας) θα αναβαθμιστεί το ένα.</p> <p>Πηγή: Αρχή Λιμένων Κύπρου</p>
	Μήκος κρηπιδωμάτων σε λιμάνια που αναβαθμίζονται	Μέτρα	2030	2530 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Το μήκος των υφιστάμενων κρηπιδωμάτων στο Λιμάνι Λεμεσού. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Το μήκος των κρηπιδωμάτων στο Λιμάνι Λεμεσού με την παρέμβαση που θα συγχρηματοδοτηθεί.</p> <p>Πηγή: Αρχή Λιμένων Κύπρου</p>

Δείκτες αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Μείωση χρόνου διαδρομής βαρέων οχημάτων στο τμήμα Λιμάνι Λεμεσού- Αυτοκινητόδρομος Λεμεσού Πάφου	Λεπτά	12,33	10,79 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η τιμή βάσης βασίζεται στην τρέχουσα μέση ωριαία ταχύτητα στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο αυτοκινητοδρόμου Λεμεσού-Πάφου και Λιμανιού Λεμεσού. Έτος αναφοράς 2007. Μετρήσεις Τμήματος Δημοσίων Έργων</p> <p>Τιμή Στόχος: Ο δείκτης υπολογίζεται ως μέσος όρος του χρόνου διαδρομής των κατευθύνσεων εισόδου – εξόδου για όλες τις προελεύσεις – προορισμούς για χρονικές περιόδους αιχμής.</p> <p><i>Πηγή: Τμήμα Δημοσίων Έργων, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</i></p>
Δυναμικότητα λιμανιών στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων	TEU	643,000	1.005.000 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Το TEU είναι εμπορευματοκιβώτιο μήκους 20 ποδιών. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Για την προβλεπόμενη αύξηση της δυναμικότητας λιμανιών στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων γίνεται παραδοχή ότι θα λειτουργούν τρεις βάρδιες στο Λιμάνι Λεμεσού.</p> <p><i>Πηγή: Αρχή Λιμένων</i></p>

4.3 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ”

4.3.1 Στόχοι

Κεντρικός Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Πρώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και της Καινοτομίας», ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω τεσσάρων αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομίας
- Διάχυση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Αύξηση της συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο

4.3.2 Σκοπιμότητα

Η αναβάθμιση του όλου συστήματος της καινοτομίας και η σύνδεσή του με την παραγωγική βάση θα συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Δεδομένου ότι η ερευνητική δραστηριότητα είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, είναι αναγκαία ως πρώτη προτεραιότητα, η σημαντική ενίσχυση των προγραμμάτων για την έρευνα. Έμφαση θα δοθεί στην αναβάθμιση των υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ερευνητικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένης και της προσέλκυσης διεθνών φορέων έρευνας, παράλληλα με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγικών μονάδων με τα Ερευνητικά Κέντρα της χώρας. Η ενίσχυση της ενδογενούς δυνατότητας των επιχειρήσεων για ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων και η διάδοση των αποτελεσμάτων τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη μηχανισμών χρηματοδότησης καινοτόμων δραστηριοτήτων αποτελούν προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός συστήματος Καινοτομίας που θα συμβάλει στη βελτίωση των επιπέδων παραγωγής και διάχυσης καινοτομίας στη χώρα και ταυτόχρονα στην επίτευξη των εθνικών στόχων για την αύξηση των δαπανών ΕΤΑ στη χώρα.

Δεύτερη θεματική ενότητα του Άξονα αποτελεί η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για την επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης με προτεραιότητα στην αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα ενισχύοντας έτσι την οικονομία. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί τη βάση για ανάπτυξη άλλων ηλεκτρονικών υπηρεσιών

και θα συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου, διευκολύνοντας μεταξύ άλλων και την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων.

Η εξασφάλιση επαρκών υποδομών στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την δημιουργία ενός ποσοτικά και ποιοτικά επαρκούς ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων για την αναγκαία παραγωγή γνώσης, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Επιπλέον, η διαπιστωμένη εξάρτηση της οικονομίας από το εισαγόμενο πετρέλαιο, απαιτεί καινοτόμες επενδύσεις για την περαιτέρω παραγωγή και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και την εξοικονόμηση ενέργειας. Μέσω καινοτόμων παρεμβάσεων στον τομέα της ενέργειας, το Πρόγραμμα θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), το οποίο προβλέπει τη σημαντική αύξηση της συνεισφοράς τους στο Ενεργειακό Ισοζύγιο, αξιοποιώντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας για την αξιοποίηση κυρίως της ηλιακής ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό οι παρεμβάσεις στον τομέα της ενέργειας επιδιώκουν την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται για την εξοικονόμηση ενέργειας με τη χρήση των ΑΠΕ, και συμβάλλουν στην σταδιακή εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου για τη μείωση του ποσοστού αύξησης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

4.3.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικόί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο.

Ειδικός Στόχος: Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομίας

Για επίτευξη του εν λόγω Ειδικού Στόχου οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην τόνωση του ερευνητικού συστήματος της Κύπρου, μέσω της δημιουργία και της αναβάθμισης δημόσιων ερευνητικών υποδομών, την παροχή κινήτρων τόσο προς τα ερευνητικά κέντρα και προς τις επιχειρήσεις, με απώτερο στόχο την συνεργασία και την από κοινού υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και την προώθηση της καινοτομίας. Ειδικότερα οι ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων/έργων θα επικεντρωθούν στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- **Ανάπτυξη Υποδομών Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης**

Στα πλαίσια της κατεύθυνσης αυτής θα προωθηθεί η δημιουργία νέων ή και η αναβάθμιση υφισταμένων Ερευνητικών Κέντρων στην Κύπρο με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και

ειδικότερα την προώθηση της ερευνητικής δραστηριότητας. Η ανάπτυξη των ερευνητικών υποδομών αποτελεί προϋπόθεση για την προώθηση της διενέργειας έρευνας υψηλού επιπέδου. Στο πλαίσιο της παρέμβασης αυτής θα παρέχεται οικονομική στήριξη σε οργανισμούς παραγωγής γνώσης (όπως ερευνητικά ινστιτούτα/κέντρα) για τη δημιουργία νέων ή την επέκταση υφιστάμενων ερευνητικών υποδομών.

Τα έργα μπορούν να χαρακτηριστούν ως έργα μεγάλης κλίμακας που στοχεύουν στην προώθηση εθνικών τομεακών πόλων Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας, που θα προωθούν την ανάπτυξη νέων ερευνητικών μονάδων σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής προτεραιότητας για την οικονομία, δηλαδή Τεχνολογία, Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, Κοινωνικοοικονομικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Υγεία και Βιολογικές Επιστήμες. Προτεραιότητα θα δοθεί στη δημιουργία κέντρων αριστείας και της διασύνδεσής τους με αντίστοιχα κέντρα στο εξωτερικό με προοπτική να καταστούν περιφερειακά κέντρα στην περιοχή.

- ***Προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Ερευνητικά Κέντρα***

Οι παρεμβάσεις της ενότητας αυτής αφορούν στην υλοποίηση έργων σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών ενότητων με ιδιαίτερη έμφαση στο διατομεακό και διεπιστημονικό χαρακτήρα τους. Τα έργα θα απευθύνονται στα Ερευνητικά Κέντρα και θα υλοποιούνται στα πλαίσια των ακόλουθων πέντε τομέων προτεραιότητας: «Τεχνολογία», «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών», «Αειφόρος Ανάπτυξη», «Ανθρωπιστικές Επιστήμες» και «Υγεία-Βιολογικές Επιστήμες». Πιο συγκεκριμένα, στους προαναφερόμενους τομείς θα χρηματοδοτηθούν (α) δημιουργία ερευνητικών μονάδων για την ανάπτυξη έρευνας, (β) έργα από μεμονωμένους ερευνητές ή από ερευνητικούς φορείς που θα αφορούν βασική έρευνα, (γ) έργα εφαρμοσμένης έρευνας από ερευνητικά δίκτυα και (δ) έκτακτα έργα που προκύπτουν στα πλαίσια των διαφόρων κοινωνικό-οικονομικών και τεχνολογικών ερευνητικών τομέων (π.χ. Νόσος των πουλερικών κλπ).

- ***Δίκτυα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων***

Στα πλαίσια των εν λόγω παρεμβάσεων θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη της έρευνας (ιδιαίτερα της βιομηχανικής έρευνας) και της πειραματικής ανάπτυξης στις επιχειρήσεις (ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες) δια μέσου της παροχής στήριξης τους για την ανάπτυξη ερευνητικών δραστηριοτήτων σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και άλλους ερευνητικούς φορείς. Κεντρικός στόχος των παρεμβάσεων είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων, μέσω της εμπλοκής των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων θα επιδιώκεται μέσω της ανάπτυξης νέων προϊόντων, υπηρεσιών, διεργασιών, της εφαρμογής νέων ή της βελτίωσης υφιστάμενων μεθόδων παραγωγής και της επίλυσης παραγωγικών προβλημάτων. Στο πλαίσιο αυτό θα υποστηριχθούν έργα με σαφή εφαρμοσμένο προσανατολισμό σε όλους τους τομείς της οικονομίας, μέσω της

παροχής κινήτρων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, την ανάπτυξη νέων διαδικασιών, την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στην παραγωγική διαδικασία ή και στους διάφορους τομείς των υπηρεσιών. Οι παρεμβάσεις θα περιλαμβάνουν τόσο έργα που απευθύνονται σε μεμονωμένες επιχειρήσεις, όσο και έργα συλλογικής έρευνας τα οποία θα εκτελούνται προς όφελος ομάδων επιχειρήσεων.

- **Μέτρα για την τόνωση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις**

Στα πλαίσια αυτά θα υλοποιηθούν οι δράσεις/μέτρα της Στρατηγικής για Ανάπτυξη της Καινοτομίας στην Κύπρο (*Regional Innovation Strategy for Cyprus – RISC*). Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην αντιμετώπιση της αδυναμίας των επιχειρήσεων να αναπτύξουν καινοτόμες δραστηριότητες. Μέσω της κατηγορίας αυτής επιδιώκεται η δημιουργία «ενεργητικών» υποστηρικτικών δράσεων από φορείς που να ξεπερνούν το επίπεδο της απλής ενημέρωσης και να φθάνουν στην έμπρακτη υποστήριξη των επιχειρήσεων για εμπλοκή σε αναπτυξιακές καινοτομικές πρωτοβουλίες. Θα προωθηθούν επίσης παρεμβάσεις για κάλυψη των σοβαρών ελλείψεων που παρουσιάζονται στη χρηματοδότηση μέσα από τη δημιουργία εργαλείων χρηματοδότησης της καινοτομίας από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Σημαντικός μοχλός επίτευξης του στόχου της δημιουργίας καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις είναι η ενεργητική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όλων των παραμέτρων του συστήματος για τα πλεονεκτήματα της καινοτομίας και τη σημασία που δίνεται στην αναπτυξιακή αυτή διάσταση από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδεικτικές παρεμβάσεις αποτελούν η δημιουργία ειδικών θεματικών δικτύων καινοτομίας με κοινή συμμετοχή επιχειρήσεων, ερευνητικών οργανισμών και ενδιάμεσων φορέων, η δημιουργία δικτύου διαμεσολάβησης με την ανάπτυξη κόμβων στα ερευνητικά κέντρα και σε φορείς εκπροσώπησης των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα προωθείται Σχέδιο ενίσχυσης της επιχειρηματικής καινοτομίας με στόχο την ενίσχυση των ΜΜΕ στην εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

- **Ανάπτυξη Ανθρώπινου Ερευνητικού Δυναμικού**

Οι παρεμβάσεις στα πλαίσια αυτής της κατεύθυνσης, θα περιλαμβάνουν την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο εμπλέκεται σε ερευνητικές και καινοτόμες δραστηριότητες τόσο εντός ερευνητικών/ακαδημαϊκών κέντρων όσο και εντός των επιχειρήσεων. Στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι να αυξηθεί και να εμπλουτιστεί ο υφιστάμενος μικρός αριθμός ερευνητών. Θα προωθηθεί επίσης η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η αύξηση της κινητικότητας των ερευνητών και άλλου παρεμφερούς προσωπικού σε ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις.

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων που αφορούν την ανάπτυξη του ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού θα ισχύσει η ρήτρα του 10% για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σύμφωνα με το Άρθρο 34(2) του Κανονισμού 1083/2006.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία / αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών (π.χ. κτιριακές εγκαταστάσεις, εργαστηριακός εξοπλισμός) σε ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα.
- Στήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων/προγραμμάτων σε στοχευμένους τομείς
- Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων για ανάπτυξη βιομηχανικής έρευνας.
- Κίνητρα σε επιχειρήσεις για την εισαγωγή στην αγορά καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Υποστήριξη των ΜΜΕ για την αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιαμέσους φορείς καινοτομίας.
- Προγράμματα εκπαίδευσης / μετεκπαίδευσης ερευνητών / νέων ερευνητών
Προγράμματα ανταλλαγής ερευνητών μεταξύ ερευνητικών και παραγωγικών φορέων και δράσεις ενίσχυσης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (χρήση της Ρήτρας Ευελιξίας).

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (πχ. Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού)
- Ερευνητικά Κέντρα, Ινστιτούτα και Εργαστήρια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και δίκτυα αυτών.
- Επιχειρήσεις
- Επιμελητήρια, σύνδεσμοι επιχειρήσεων και άλλοι φορείς με δραστηριότητες συναφείς με τους στόχους του Άξονα.
- Ερευνητές – μελετητές.

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις και η ερευνητική κοινότητα.

Ειδικός Στόχος: Διάχυση της Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Στόχος των παρεμβάσεων στον τομέα των ΤΠΕ είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν αυτές για την επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Στις παρεμβάσεις κάτω από αυτό τον Επιχειρησιακό Στόχο, προτεραιότητα θα δοθεί στη διεύρυνση της χρήσης των ΤΠΕ για την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τον δημόσιο τομέα, έτσι ώστε να καλυφθούν τα υφιστάμενα κενά στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τα οποία αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα τόσο όσον αφορά την αποδοτικότητα του δημοσίου τομέα, όσο και

την ανάπτυξη επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα. Περιλαμβάνονται, επίσης, έργα ΤΠΕ για την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας προς τους πολίτες, σε τομείς όπως η διαχείριση ενέργειας κλπ.

Οι παρεμβάσεις της κατηγορίας αυτής θα υλοποιηθούν σε συμπληρωματικότητα με μία σειρά μέτρων τα οποία υλοποιούνται στο πλαίσιο της στρατηγικής της χώρας για την Κοινωνία της Πληροφορίας και χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους (πχ διεύρυνση των ευρυζωνικών δικτύων κλπ). Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία την περίοδο 2007-2013 αφορούν εστιασμένες δράσεις σε τρεις τομείς προτεραιότητας:

(α) Ενίσχυση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-Government), με στόχο την περαιτέρω διεύρυνση των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω του διαδικτύου και τη βελτίωση της ασφάλειας χρήσης τους, μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο ηλεκτρονικών συναλλαγών και επικοινωνίας των επιχειρήσεων και των πολιτών με τη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

(β) Υποστήριξη της ανάπτυξης Υποδομής Χωρικών Δεδομένων στην Κύπρο για την αναβάθμιση και επέκτασή τους και την ανάπτυξη και υλοποίηση ψηφιακής Εθνικής Υποδομής Χωρικών Πληροφοριών στη χώρα.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Η διασύνδεση υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων, η εγγραφή και ταυτοποίηση πολιτών, η εφαρμογή της ηλεκτρονικής υπογραφής, η ασφαλής πρόσβαση πολιτών σε κυβερνητικές υπηρεσίες και η αυτόματη διακίνηση πληροφοριών μεταξύ συστημάτων.
- Η παροχή υπηρεσιών μέσω διαδικτύου τόσο της κεντρικής διοίκησης (π.χ. υπηρεσίες του Τμήματος Κτηματολογίου, οι υπηρεσίες του αρχείου πληθυσμού) όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Η ανάπτυξη συστημάτων για την υποβολή δικαιολογητικών για την εγγραφή εταιριών μέσω διαδικτύου
- Η δημιουργία Κυβερνητικής Βάσης Πληροφοριών
- Η εφαρμογή ηλεκτρονικών διαδικασιών στη διενέργεια διαγωνισμών του Δημοσίου.
- Η εφαρμογή ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην τοπική αυτοδιοίκηση
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή Τεχνολογιών Πληροφορικής για την παροχή Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας προς τους πολίτες σε σχέση με τη διασφάλιση της αξιοπιστίας του συστήματος διαχείρισης μεταφοράς ενέργειας.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (π.χ. Υπουργείο Οικονομικών – Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής, Διαχειριστής Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας Κύπρου (ΔΣΜ))
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Επιχειρήσεις

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στα πλαίσια αυτού του Ειδικού Στόχου θα προωθηθεί στοχευμένη ανάπτυξη των υποδομών στο τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμβάλλοντας στην δημιουργία των αναγκαίων συνθηκών για παροχή γνώσης και απόκτησης των κατάλληλων δεξιοτήτων. Στόχος είναι η ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της δυναμικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος στον τομέα της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην δημιουργία των αναγκαίων υποδομών (πχ τεχνολογικός εξοπλισμός) για την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην εκπαίδευση.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Εξοπλισμός για την επέκταση και λειτουργία δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Εξοπλισμός για εφαρμογή συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ. υποδομές / εξοπλισμός ηλεκτρονικής μάθησης).

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι Φορείς (π.χ. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού)
- Δημόσια Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι φοιτητές των Πανεπιστημίων που θα ενισχυθούν..

Ειδικός Στόχος: Αύξηση της συνεισφοράς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο

Οι καινοτόμες παρεμβάσεις στον τομέα της ενέργειας θα συμβάλουν στη μείωση της ενεργειακής έντασης της οικονομίας και στην αύξηση της συμβολής των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλουν κυρίως στην εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας σε σχέση με τις καταναλώσεις των δημόσιων κτιριακών εγκαταστάσεων καθώς και άλλων έργων για τη μείωση των εκπομπών ρύπων προς το περιβάλλον. Η εγκατάσταση τέτοιων συστημάτων σε δημόσια κτίρια θα συμβάλει επίσης στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για τη χρήση και τα αποτελέσματα της εξειδικευμένης τεχνολογίας που χρησιμοποιούν, δημιουργώντας ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη χρήση τους από ιδιώτες καταναλωτές. Οι παρεμβάσεις θα αφορούν κυρίως έργα αξιοποίησης ηλιακής ενέργειας.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Εγκατάσταση συστημάτων παραγωγής ζεστού νερού ή θέρμανσης από ηλιακούς συλλέκτες σε δημόσια κτίρια.
- Εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στοιχείων σε δημόσια κτίρια, περιλαμβανομένων των σχολείων.
- Ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας, με αξιοποίηση της ηλιακής ισχύος μέσω της δημιουργίας ηλιοθερμικών σταθμών.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων).

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι κάτοικοι της χώρας.

Ρήτρα Ευελιξίας

Οι παρεμβάσεις του εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας θα υλοποιηθούν σε συμπληρωματικότητα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013», μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν ενέργειες

κατάρτισης στους δικαιούχους των παραπάνω παρεμβάσεων σε όσες περιπτώσεις κρίνεται αυτό αναγκαίο. Παρόλα αυτά για λόγους προώθησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στον τομέα της έρευνας, προβλέπεται να γίνει χρήση της ρήτρας ευελιξίας για δράσεις ανάπτυξης ερευνητικού δυναμικού. Η ρήτρα ευελιξίας θα παρακολουθείται μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης του Προγράμματος.

Καινοτόμες Δράσεις

Στα πλαίσια της προώθησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Καινοτομίας στην Κύπρο θα υλοποιηθούν καινοτόμες δράσεις σε πειραματικό επίπεδο (έργα και προσεγγίσεις) με στόχο την εξέταση της δυνατότητας υλοποίησης καινοτόμων έργων και προσεγγίσεων. Στην περίπτωση προώθησης αυτών των έργων και προσεγγίσεων θα προσδιοριστούν εκείνα τα έργα τα οποία θα σημειώσουν επιτυχία και τα οποία θα μπορούν να υλοποιηθούν σε μια πιο ευρεία βάση αργότερα κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος. Τα αποτελέσματα των έργων αυτών δεν θα αποτελούν μέρος των ποσοτικοποιημένων δεικτών του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Ο πειραματισμός είναι μια μέθοδος εργασίας. Αρχίζει με τη δημιουργία νέων ιδεών στα πλαίσια της περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία μέσα από συζητήσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Έπειτα, οι νέες αυτές ιδέες δοκιμάζονται μέσα από μικρά πιλοτικά έργα μικρής διάρκειας. Τα αποτελέσματα των πιλοτικών δράσεων θα αναλύονται και, όταν τα αποτελέσματα γνωστοποιηθούν, οι επιτυχημένες δράσεις είναι δυνατό να αναπτυχθούν περαιτέρω στα πλαίσια των προτεραιοτήτων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι λιγότερο επιτυχημένες δράσεις δεν θα συνεχίζονται, αλλά η αξιολόγηση των προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν θα διασφαλίζει ότι η γνώση για τις επιτυχημένες δράσεις και καλές πρακτικές θα μεταδίδονται σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η διαχείριση της διαδικασίας του πειραματισμού, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης (ή διαφοροποίησης) της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Καινοτομία θα επιτελείται από τον αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα, σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους φορείς. Ο Ενδιάμεσος Φορέας σε συνεργασία με τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς θα προσδιορίζει τα κύρια θέματα για πειραματισμό, θα επιλέγει τα έργα, θα παρακολουθεί, αναλύει και θα δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα. Η πρόοδος στην υλοποίηση καινοτόμων δράσεων καθώς και τα αποτελέσματα των πιλοτικών δράσεων θα συζητούνται στα πλαίσια της διαδικασίας εξέτασης της προόδου των Προγραμμάτων .

Κοινοτική Πρωτοβουλία JEREMIE

Στα πλαίσια ενίσχυσης των επιχειρήσεων διερευνάται η αξιοποίηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας JEREMIE.

4.3.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 15,1% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος

4.3.5 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (BlockExemptions) ή / και Ήσσονος Σημασίας Ενισχύσεις (DeMinimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.3.6 Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων

Δείκτες Εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Ενίσχυση της Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης και διευκόλυνση της καινοτομίας	Νέες στρατηγικής σημασίας ερευνητικές μονάδες που δημιουργούνται	Αριθμός	0	9 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006 δεν χρηματοδοτήθηκαν νέες στρατηγικής σημασίας ερευνητικές μονάδες. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ο μέσος όρος χορηγίας ανά ερευνητική μονάδα υπολογίζεται σε €1,4 εκ. (Οι χορηγίες λόγω του ότι αφορούν στρατηγικής σημασίας ερευνητικές μονάδες θα κυμαίνονται μεταξύ €800.000 εκ. και €2 εκ.)</p> <p><i>Πηγή: Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας</i></p>
	Ερευνητικά έργα	Αριθμός	132	150 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αριθμός των ερευνητικών έργων που χρηματοδοτήθηκαν από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας κατά την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Αφορά σε ερευνητικά έργα που δεν αποτελούν συνεργασία μεταξύ ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων, ούτε είναι στρατηγικά έργα υποδομής. Ο μέσος όρος χορηγίας ανά ερευνητικό έργο υπολογίζεται στις €100.000. (Οι χορηγίες θα είναι μέχρι €400.000. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης</p> <p><i>Πηγή: Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας</i></p>
	Έργα συνεργασίας Επιχειρήσεων με Ερευνητικά Κέντρα	Αριθμός	62	130 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αριθμός των έργων συνεργασίας επιχειρήσεων με ερευνητικά κέντρα που χρηματοδοτήθηκαν από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας κατά την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Αφορά σε Ερευνητικά Έργα όπου ένας τουλάχιστον φορέας είναι ερευνητικό κέντρο και ένας επιχείρηση. Ο μέσος όρος χορηγίας ανά έργο συνεργασίας υπολογίζεται στις €95.000. (Οι χορηγίες θα είναι μέχρι €170.000). Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης</p> <p><i>Πηγή: Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας</i></p>
Διάχυση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και	Αριθμός έργων ΤΠΕ που υλοποιούνται από Δημόσιες Υπηρεσίες	Αριθμός	0	5	<p>Τιμή Στόχος: Ο αριθμός των έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου</p>

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Επικοινωνιών	Αριθμός Έργων ΤΠΕ κοινής ωφελείας στον τομέα της Διαχείρισης Ενέργειας	Αριθμός	0	1	<p><i>Πηγή: Γραφείο Προγραμματισμού</i></p> <p>Τιμή Βάσης: Δεν χρηματοδοτήθηκε αντίστοιχη παρέμβαση την προγραμματική περίοδο 2004-2006</p> <p>Τιμή Στόχος: Αριθμός έργων ΤΠΕ κοινής ωφελείας στον τομέα της Διαχείρισης Ενέργειας που θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα</p> <p><i>Πηγή: Γραφείο Προγραμματισμού</i></p>
Αύξηση της συνεισφοράς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενεργειακό ισοζύγιο	Καινοτόμα έργα στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	Αριθμός	-	4 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Σήμερα δεν λειτουργούν δημόσια έργα για παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Αριθμός των καινοτόμων έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.</p> <p><i>Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</i></p>
Ενίσχυση των υποδομών δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	Αριθμός νέων/αναβαθμιζόμενων πληροφοριακών συστημάτων	Αριθμός	0	21	<p>Τιμή Βάσης: Δεν χρηματοδοτήθηκαν αντίστοιχες παρεμβάσεις κατά την περίοδο 2004-2006</p> <p>Τιμή Στόχος: Αριθμός νέων/αναβαθμιζόμενων πληροφοριακών συστημάτων στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση που θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα</p>

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή βάσης αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

Δείκτες αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Αύξηση Θέσεων απασχόλησης ερευνητών	Αριθμός	1.226	1470 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά ισοδύναμα ανθρωποέτη απασχόλησης ερευνητών. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοχή ότι η αύξηση θέσεων απασχόλησης ερευνητών θα είναι της τάξης του 20%, λαμβάνοντας υπόψη ότι μόνο μεταξύ των ετών 2004 και 2006 υπήρξε μια αύξηση της τάξης του 10%.</p> <p>Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία, EUROSTAT</p>
Χρήση του διαδικτύου για εξυπηρέτηση από τις δημόσιες αρχές / υπηρεσίες - Από πολίτες - Από επιχειρήσεις	%	12,7 44,3	24,7 83 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Το ποσοστό πολιτών και επιχειρήσεων οι οποίοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για εξυπηρέτηση από τις δημόσιες αρχές / υπηρεσίες. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Λαμβάνοντας υπόψη τις παρεμβάσεις υπολογίζεται αύξηση του ποσοστού χρήσης ηλεκτρονικών δημοσίων υπηρεσιών για τους πολίτες 10% ετησίως και για τις επιχειρήσεις 7% ετησίως.</p> <p>Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου</p>
Αριθμός υπηρεσιών δημοσίων αρχών / υπηρεσιών που παρέχονται μέσω διαδικτύου: Για πολίτες Για επιχειρήσεις	Αριθμός	3 4	25 12 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο δείκτης αναφέρεται στις είκοσι (20) βασικές δημόσιες ηλεκτρονικές υπηρεσίες που οφείλει το κάθε Κράτος Μέλος να παρέχει στους πολίτες (12 υπηρεσίες) και στις επιχειρήσεις (8 υπηρεσίες). Η τιμή βάσης αφορά τις υπηρεσίες εκείνες οι οποίες σήμερα παρέχονται με ευρωπαϊκά πρότυπα. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Αφορά τις υπηρεσίες εκείνες οι οποίες με τις συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις θα παρέχονται σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα.</p> <p>Πηγή: Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής</p>
Δημιουργία διαδικτυακής πύλης		0	1	<p>Τιμή Βάσης: Δεν υπήρχε αντίστοιχη παρέμβαση κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.</p> <p>Τιμή Στόχος: Δημιουργία μίας διαδικτυακής πύλης μέσω του Ε.Π.</p> <p>Πηγή: Γραφείο Προγραμματισμού</p>

Πρόσθετη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές	(MW)	0	1,4 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σήμερα. Έτος αναφοράς 2007.</p> <p>Τιμή Στόχος: Για την εκτίμηση της τιμής στόχου έγιναν οι ακόλουθες παραδοχές: εγκατάσταση 140 ηλιακών δίσκων μέγιστης δυναμικότητας ανά ηλιακό δίσκο 10KWe και εγκατάσταση 290 φωτοβολταϊκών συστημάτων μέγιστης δυναμικότητας ανά σύστημα 2 KWe.</p> <p>Πηγή: Υπηρεσία Ενέργειας, Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>
---	------	---	---------------	---

4.4 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ”

4.4.1 Στόχοι

Κεντρικός Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Βελτίωση του Παραγωγικού Περιβάλλοντος», ο οποίος συμβάλει στο δεύτερο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών
- Στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων

4.4.2 Σκοπιμότητα

Η μακροπρόθεσμη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος ως μέσου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας προϋποθέτει τη χρηματοδότηση ενός σημαντικού εύρους παρεμβάσεων που θα ενθαρρύνουν τις εγχώριες επιχειρήσεις που λειτουργούν στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών, στη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελούν βασικές προτεραιότητες του Άξονα και θα επιτευχθούν μέσω της παροχής κινήτρων ή/και της προώθησης άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Ειδικότερα, η ενίσχυση των επιχειρήσεων προκειμένου να στραφούν προς την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, θα επιδιωχθεί μέσω του εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών αλλά και γενικότερα της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας, παράλληλα με την υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων.

Σημαντικό στοιχείο της πολιτικής για την ενίσχυση των επιχειρήσεων στο πλαίσιο αυτό αποτελεί η παροχή υπηρεσιών στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η διευκόλυνση της χρηματοδότησης τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα ορισμένων στοχευμένων ομάδων πληθυσμού που παρουσιάζουν συγκριτικά χαμηλή επιχειρηματικότητα, όπως είναι οι γυναίκες και οι νέοι.

Στα πλαίσια της ανάγκης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας εντάσσεται η έμφαση που αποδίδεται από τον Άξονα Προτεραιότητας στον τομέα του τουρισμού μέσω παρεμβάσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αναστροφή της πτωτικής του τάσης μέσω του

εμπλουτισμού και της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και της προσφοράς υψηλού επιπέδου υπηρεσιών σε νέες μορφές τουρισμού, της αειφόρου αξιοποίησης των περιβαλλοντικών πόρων και της ενίσχυσης της διασύνδεσης του τουρισμού με τον πολιτισμό.

4.4.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά Ειδικό Στόχο. Οι Ειδικοί Στόχοι είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα

Ειδικός Στόχος: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών

Η προσπάθεια για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης και των υπηρεσιών, προωθείται μέσα από την παροχή κινήτρων για τη διενέργεια επενδύσεων για τεχνολογική αναβάθμιση, ενίσχυση της τεχνογνωσίας καθώς και της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στόχος των παρεχόμενων κινήτρων είναι η παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων έντασης τεχνολογίας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο μεταποιητικό τομέα και στον τομέα των υπηρεσιών, με έμφαση στις υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως για παράδειγμα η αναβάθμιση των εξειδικευμένων ιδιωτικών μονάδων υγείας για να αξιοποιηθεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Παράλληλα θα προωθηθεί η σύζευξη δραστηριοτήτων στη μεταποίηση μέσω παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Μεγάλη βαρύτητα θα δοθεί και στον εμπλουτισμό και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος μέσα από την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων που σχετίζονται με ειδικές μορφές τουρισμού και τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης ξενοδοχειακής υποδομής. Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων αυτών είναι δυνατή η παροχή κινήτρων εκσυγχρονισμού υφιστάμενων επιχειρήσεων τουριστικών καταλυμάτων (ξενοδοχεία, οργανωμένα διαμερίσματα κλπ), και επενδύσεων εμπλουτισμού των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Στόχος είναι η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος για αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα καθώς και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Σημειώνεται ότι, παράλληλα με τις δράσεις αυτές, στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» θα χρηματοδοτηθεί σχέδιο κινήτρων για την προώθηση του τουρισμού υπαίθρου. Θα ληφθεί πρόνοια για τον κατάλληλο διαχωρισμό των επιλέξιμων δράσεων μεταξύ των δύο σχεδίων για αποφυγή οποιασδήποτε επικάλυψης.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Σχέδια χορηγιών για τεχνολογική αναβάθμιση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα.
- Σχέδια χορηγιών για ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών.
- Κίνητρα για επενδύσεις αειφόρου εμπλουτισμού και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών/ τουρισμού.

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Στήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Οι παρεμβάσεις για την στήριξη των επιχειρήσεων αφορούν τόσο στην παροχή άμεσων ενισχύσεων προς υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, όσο και στη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Πιο συγκεκριμένα θα προωθηθεί:

(α) Η παροχή κινήτρων για την στήριξη των επιχειρήσεων, μέσα από την ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από πληθυσμιακές ομάδες με περιορισμένη επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως οι γυναίκες και οι νέοι. Στόχος των παρεμβάσεων είναι η δημιουργία νέων σύγχρονων και βιώσιμων μικρών επιχειρήσεων με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, καθώς και των δυνατοτήτων της τεχνολογίας για την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

(β) Δράσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε χρηματοδοτικούς πόρους, ως αποτέλεσμα του ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν διαθέτουν τις αναγκαίες εξασφαλίσεις προς τα Τραπεζικά και Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα προκειμένου να αντλήσουν αναγκαία κεφάλαια για την χρηματοδότηση τους.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων νέων
- Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων γυναικών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις
- Επιμελητήρια, σύνδεσμοι επιχειρήσεων και άλλοι φορείς με δραστηριότητες συναφείς με τους στόχους του Άξονα.

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι γυναίκες και οι νέοι.

Κοινοτική Πρωτοβουλία JEREMIE

Στα πλαίσια ενίσχυσης των επιχειρήσεων αξιοποιείται η Κοινοτική Πρωτοβουλία JEREMIE.

4.4.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 11,6% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.4.5 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (BlockExemptions) ή / και ήσσονος Σημασίας Ενισχύσεις (DeMinimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.4.6 Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων του Άξονα Προτεραιότητας

Δείκτες Εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις στον τομέα της τεχνολογικής αναβάθμισης του μεταποιητικού τομέα και του τομέα των υπηρεσιών	Αριθμός	130	450 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Επιχειρήσεις που υποστηρίχτηκαν στα πλαίσια του Αναπτυξιακού Προγράμματος για το Μεταποιητικό Τομέα που χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Προσδιορισμός βάσει της έρευνας πεδίου κατά την αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>
	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται για παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού ή εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος	Αριθμός	0	15 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο δεν χρηματοδοτήθηκαν επιχειρήσεις για αντίστοιχες παρεμβάσεις. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Εκτίμηση Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p>Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού</p>
Στήριξη της επιχειρηματικότητας	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις στον τομέα της γυναικείας επιχειρηματικότητας	Αριθμός	32	125 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά τις επιδοτήσεις που δόθηκαν στα πλαίσια του Σχεδίου για τη Γυναικεία Επιχειρηματικότητα για την περίοδο 2003-2005. Το μέσο ποσό επιχορήγησης ήταν €35.000. Έτος αναφοράς 2005.</p> <p>Τιμή Στόχος: Προσδιορισμός βάσει της έρευνας πεδίου κατά την αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</p>

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες ενισχύσεις στον τομέα της νεανικής επιχειρηματικότητας	Αριθμός	42	150 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Αφορά τις επιδοτήσεις που δόθηκαν στα πλαίσια του Σχεδίου για τη Νεανική Επιχειρηματικότητα για την περίοδο 2003-2005. Το μέσο ποσό επιχορήγησης ήταν €35.000. Έτος αναφοράς 2005.</p> <p>Τιμή Στόχος: Προσδιορισμός βάσει της έρευνας πεδίου κατά την αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p><i>Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού</i></p>

Δείκτες αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Νέες επιχειρήσεις που ιδρύονται:	Αριθμός	100	325	Τιμή Βάσης: Νέες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Μεταποίησης (2004-2006), το Σχέδιο Γυναικείας Επιχειρηματικότητας (2003-2005) και το Σχέδιο Νεανικής Επιχειρηματικότητας (2003-2005). Έτος αναφοράς 2006.
<u>Από τις οποίες</u>				
Από γυναίκες			125	Τιμή Στόχος: Γίνεται παραδοχή ότι το σύνολο των επιχειρήσεων που θα ιδρυθούν από γυναίκες και νέους θα είναι νέες επιχειρήσεις. Στα πλαίσια του Σχεδίου Αναβάθμισης του Μεταποιητικού τομέα και του τομέα των υπηρεσιών γίνεται παραδοχή ότι το 10% θα είναι νέες επιχειρήσεις και το 90% υφιστάμενες. Στο πλαίσιο του Σχεδίου για εκσυγχρονισμό ή εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος γίνεται παραδοχή ότι το 33% θα είναι νέες επιχειρήσεις και το 67% υφιστάμενες. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος χωρίς να περιλαμβάνεται η τιμή βάσης.
Από νέους			150 (2015)	Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
Αριθμός κλινών που εκσυγχρονίζονται	Αριθμός	48.091	1.400 (2015)	Τιμή Βάσης: Το σύνολο των κλινών ξενοδοχείων 1*, 2* και 3*, οργανωμένων διαμερισμάτων Α,Β,Γ, κατηγορίας και τουριστικά χωριά. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Εκτίμηση Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού. ότι θα εκσυγχρονιστούν μονάδες που αντιστοιχούν στο 3% της συνολικής δυναμικότητας των κλινών ξενοδοχείων 2*, 3* και 4*., οργανωμένων διαμερισμάτων Α,Β,Γ, κατηγορίας και τουριστικών χωριών. Πηγή: Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή βάσης αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής / αποτελέσματος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

4.5 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ”

4.5.1 Στόχοι

Κεντρικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων στις Αστικές και τις Περιοχές της Υπαίθρου», και ο οποίος αποτελεί το τρίτο Γενικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω πέντε αλληλένδετων Ειδικών Στόχων οι οποίοι θα εστιάσουν χωρικά (α) στις αστικές περιοχές και (β) στις περιοχές της Υπαίθρου, με έμφαση στα ορεινά/μειονεκτικά τμήματα.

Οι Ειδικόί Στόχοι οι οποίοι αφορούν τις αστικές περιοχές είναι:

- Αναζωογόνηση του αστικού περιβάλλοντος
- Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών.
- Η δημιουργία βιώσιμου συστήματος μεταφορών

Παράλληλα, οι Ειδικόί Στόχοι για τις περιοχές της υπαίθρου είναι:

- Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης
- Ανάπτυξη ορεινών περιοχών και ενίσχυση της προσβασιμότητας

4.5.2 Σκοπιμότητα

Η δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής θα επιτευχθεί μέσα από την αναζωογόνηση των αστικών περιοχών καθώς και των περιοχών της υπαίθρου και προϋποθέτει την υλοποίηση σειράς παρεμβάσεων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών ως τόπων εργασίας, άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και διαμονής.

Με στόχο επίσης την ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης, θα ενισχυθεί η συνεργασία και ο συντονισμός των Τοπικών Αρχών με το δημόσιο τομέα, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση των έργων/δράσεων. (Περισσότερες λεπτομέρειες για την εμπλοκή των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο **Κεφάλαιο 6: Διατάξεις Εφαρμογής**).

Αστικές Περιοχές

Η αναζωογόνηση και βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών της Κύπρου αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Η άσκηση ενεργών πολιτικών αστικής ανάπτυξης με την αξιοποίηση των σύγχρονων πολεοδομικών εργαλείων είναι μέχρι σήμερα μάλλον αποσπασματική. Τα παραδείγματα εφαρμογής ολοκληρωμένων προγραμμάτων αστικής

ανάπτυξης είναι πολύ περιορισμένα με εξαίρεση την εφαρμογή του Προγράμματος Αναζωογόνησης κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός στη Λευκωσία. Συνέχεια του εν λόγω προγράμματος αποτέλεσε το Πρόγραμμα του Στόχου 2 στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2004-2006. Κοινή συνισταμένη και των δύο προγραμμάτων η περιοχή εφαρμογής που είναι οι συνοικίες που αντιμετώπιζαν και σε κάποιο βαθμό εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντική υποβάθμιση όντας περιοχές «χωρικού αποκλεισμού» με την αλλαγή χρήσεων γης, την συγκέντρωση ευαίσθητων για αποκλεισμό κοινωνικών ομάδων, εγκατάλειψη κτιρίων και συγκέντρωση οχλουσών χρήσεων.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό των Κυπριακών πόλεων είναι το σχετικά μικρό μέγεθος, η έλλειψη «ταυτότητας» και η ύπαρξη ομοειδών προβλημάτων που σχετίζονται με την έλλειψη πρασίνου και ελευθέρων χώρων, την απουσία δημόσιων μεταφορών, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την απουσία χώρων πολιτισμού και την υποβάθμιση των ιστορικών τους κέντρων.

Η αναγκαιότητα της βελτίωσης του δομημένου περιβάλλοντος των αστικών κέντρων της Κύπρου θα ήταν αλυσιτελής και πεπερασμένη αν δεν σχετιζόταν και παράλληλα εστιαζόταν σε επιμέρους «χωρικές - θεματικές προτεραιότητες διακριτές για κάθε πόλη που αποτελούν συγκερασμό υποβαθμισμένων ζωνών – και περιοχών χωροθέτησης των προωθητικών οικονομικών δραστηριοτήτων των πόλεων».

Η προσπάθεια συγκέντρωσης των πόρων για την διασφάλιση του μέγιστου δυνατού αποτελέσματος αλλά και η ένταξη των παρεμβάσεων σε ένα γενικότερο σχέδιο για την «απόκτηση ταυτότητας» της κάθε πόλης. αποτελούν τα κριτήρια που επιλέχθηκαν συγκεκριμένες περιοχές και συγκεκριμένες κατηγορίες παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν σε περιοχές παρεμβάσεις που βρίσκονται στα τέσσερα αστικά κέντρα: Λευκωσία, Λάρνακα, Λεμεσός και Πάφος και θα υλοποιηθούν στα πλαίσια ολοκληρωμένων σχεδίων για αειφόρο αστική ανάπτυξη.

Η εξυπηρέτηση των «στρατηγικών» επιλογών για κάθε πόλη συνοδεύεται από σημαντικές παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή άλλους πόρους όπως το Λιμάνι και το Αεροδρόμιο Λάρνακας, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο στη Λεμεσό, η ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων στην Πάφο και η δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών στη Λευκωσία.

Επιπρόσθετα η αντιμετώπιση των προβλημάτων σε θύλακες των περιοχών που παρουσιάζουν υποβάθμιση σε συνδυασμό με την δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος δημόσιων μεταφορών και η ενίσχυση του πολιτισμού στην Λευκωσία αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για να μειώσει η Λευκωσία την απόσταση που την χωρίζει από τις υπόλοιπες πρωτεύουσες των Κρατών-Μελών της Ε.Ε και να λειτουργήσει ως αναπτυξιακός πόλος. Για τις άλλες πόλεις οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην ενίσχυση επιμέρους αναπτυξιακών προτεραιοτήτων όπως να καταστεί η Κύπρος κέντρο παροχής εκπαιδευτικών

υπηρεσιών στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, να ενισχυθεί ο τουρισμός και να αξιοποιηθεί περαιτέρω η γεωγραφική της θέση, τόσο σαν εμπορευματικό κέντρο όσο και σαν επιχειρηματικό κέντρο.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά έτσι ώστε τα αστικά κέντρα της χώρας να λειτουργήσουν ως αναπτυξιακοί πόλοι, ενισχύοντας τη μεγαλύτερη εξωστρέφεια της χώρας.

Η δημιουργία ανοικτών χώρων και χώρων πρασίνου θα συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών. Επίσης, μέσα από την ανάπτυξη περιοχών που περιβάλλουν χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος θα επιτευχθεί η καλύτερη προβολή αυτών των περιοχών και αύξηση της ελκυστικότητας των συγκεκριμένων περιοχών.

Η ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών, στα πρότυπα καλών πρακτικών που αναπτύχθηκαν σε άλλες πόλεις Κρατών-Μελών της ΕΕ, θα συμβάλλει στην αναβάθμιση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας ζωής ενώ ταυτόχρονα ενισχύει την προσπάθεια εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος και την ανάπτυξη άλλων παρεμφερών υπηρεσιών. Στα πλαίσια αυτά είναι αναγκαία η ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων για προσέλκυση επισκεπτών, η δημιουργία πολιτιστικών υποδομών πολυλειτουργικού χαρακτήρα που μπορούν να αποτελούν σημεία αναφοράς για τις αστικές περιοχές και η ενίσχυση υφισταμένων και δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών. Η επιλογή των παρεμβάσεων θα γίνει στα πλαίσια της στρατηγικής για ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της Κύπρου και εμπέδωση πολιτιστικής κουλτούρας αφενός και αφετέρου στη βέλτιστη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στα πλαίσια της προώθησης της αειφορίας η αναβάθμιση των δημόσιων μεταφορών, η δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, η κατασκευή παρακαμπτηρίων οδών και η κατασκευή άλλων συμπληρωματικών έργων σε συνδυασμό με τις αναγκαίες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις θα διευκολύνουν τις μετακινήσεις των ανθρώπων με ένα περιβαλλοντικά φιλικό τρόπο συμβάλλοντας στην μείωση της εξάρτησης από τα ιδιωτικά οχήματα και βελτιώνοντας τις κυκλοφορικές συνθήκες.

Στο πλαίσιο αυτό οι τομείς στους οποίους θα επικεντρωθεί η αστική αναζωογόνηση βρίσκονται σε ευθεία αντιστοίχιση με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως αυτή παρουσιάζεται τόσο στις Στρατηγικές Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές όσο και στην Ανακοίνωση *Πολιτική Συνοχής και Πόλεις (COM (2006) /385) για τα Αστικά Κέντρα*.

Περιοχές της Υπαίθρου

Η μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης που παρουσιάζουν οι περιοχές της υπαίθρου και η αναστροφή της τάσης εγκατάλειψης και δημογραφικού μαρασμού τους απαιτεί τη δρομολόγηση μιας σειράς παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην διαμόρφωση συνθηκών

για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων κυρίως στο τομέα των υπηρεσιών, με έμφαση στον τουρισμό για την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και την δημιουργία θέσεων εργασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την διαφοροποίηση της οικονομίας αλλά και την βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου ως τόπων κατοικίας και επενδύσεων είναι η ύπαρξη ικανοποιητικού επιπέδου υποδομών προσπελασιμότητας και η πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού σκοπού, παράμετροι οι οποίες αντιμετωπίζονται μέσω παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τον εθνικό προϋπολογισμό, ή μέσω παρεμβάσεων του ιδιωτικού τομέα. Η προσπελασιμότητα, με την αναβάθμιση του οδικού δικτύου των συνδετήριων αξόνων μεταξύ τους και με τις αστικές περιοχές, όσο και σε όρους διάχυσης της χρήσης των ΤΠΕ, θα συμβάλλουν στο στόχο της συγκράτησης του πληθυσμού τους. Η βελτίωση της προσβασιμότητας μέσα από τη βελτίωση του οδικού δικτύου και την αξιοποίηση των ΤΠΕ για την μείωση των μετακινήσεων και η διευκόλυνση της «επικοινωνίας» με τις δημόσιες αρχές αποτελεί επίσης μια από τις προτεραιότητες, της ευρύτερης αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας, για τις περιοχές της υπαίθρου.

Με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, και προσέλκυση επισκεπτών θα προωθηθεί η βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, αξιοποιώντας το αξιόλογο περιβαλλοντικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Στις περιοχές της υπαίθρου θα προωθηθεί επίσης η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων για ενίσχυση και στήριξη των επιχειρήσεων. Έτσι ο τουρισμός της υπαίθρου, κατάλληλα προσαρμοσμένος στις ιδιαιτερότητες του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της υπαίθρου αναδεικνύεται σε σημαντική οικονομική δραστηριότητα. Η ανάπτυξη του, οφείλει να σέβεται τις εύθραυστες ισορροπίες του αγροτικού τοπίου (σχετικά μέτρα προωθούνται μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης) και προϋποθέτει την ύπαρξη επαρκών υποδομών.

Υπάρχει επίσης ανάγκη προώθησης της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, μέσω του αναγκαίου σχεδιασμού, σε ευρύτερες χωρικές ενότητες. Παράλληλα, πέραν της στήριξης των επιχειρήσεων για διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, προκύπτει ανάγκη ολοκλήρωσης της προσπάθειας που άρχισε την περίοδο 2004-2006, στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2, για συμπλήρωση των υποδομών για βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου στις ορεινές περιοχές. Η ανάγκη προώθησης της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, προϋποθέτει την ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού στις περιοχές της υπαίθρου, με την εκπόνηση ρυθμιστικών σχεδίων σε όσες περιοχές κριθεί απαραίτητο κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος και με δεδομένη τη μεγάλη έλλειψη τέτοιων σχεδίων στους Δήμους και τις Κοινότητες της χώρας.

4.5.3 Παρεμβάσεις

Οι Ειδικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν μέσα από μια σειρά παρεμβάσεων οι οποίες παρουσιάζονται πιο κάτω κατά χωρική παρέμβαση. Οι Ειδικοί Στόχοι, στα πλαίσια της κάθε χωρικής παρέμβασης, είναι ιεραρχημένοι σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρηματοδοτική βαρύτητα

Χωρική Παρέμβαση : Αστικές Περιοχές

Στις αστικές περιοχές (τέσσερις πόλεις) θα προωθηθούν παρεμβάσεις στα πλαίσια ολοκληρωμένων σχεδίων αειφόρου αστικής ανάπτυξης, κατάλληλα προσαρμοσμένες με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε πόλης, για την αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και την βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών.

Ειδικός Στόχος: Αναζωογόνηση Αστικού Περιβάλλοντος

Σε επιλεγμένες υποπεριοχές θα προωθηθούν χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις για την αναζωογόνηση, μέσω της βελτίωσης και αναβάθμισης του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, με την υλοποίηση έργων υποδομής, με στόχο την ενίσχυση των προωθητικών δραστηριοτήτων για την «απόκτηση ταυτότητας» για κάθε πόλη. Με τις παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν επιδιώκεται η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του χαρακτήρα του πυρήνα και της εντατικοποίησης των δραστηριοτήτων, διασφαλίζοντας τη ζωτικότητα και βιωσιμότητα του πυρήνα και της γειτνιάζουσας περιοχής. Επιπρόσθετα, θα επιδιώκεται η αναβίωση της περιοχής, με σεβασμό και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και ο εκσυγχρονισμός της λειτουργικότητας, της οργάνωσης και των δικτύων υποδομής της περιοχής ούτως ώστε να καταστεί ελκυστική. Ο αστικός σχεδιασμός θα περιλαμβάνει επίσης ετοιμασία εξειδικευμένων σχεδίων ανάπτυξης καθώς και την ανάπλαση σημαντικών χώρων της περιοχής, κτλ. Παράλληλα, θα πρέπει να διασφαλιστούν οι αναγκαίες συνθήκες για ενθάρρυνση της πραγματοποίησης ενδοαστικών κινήσεων με μέσα φιλικά προς το περιβάλλον (πεζοί, ποδήλατα).

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Χωροταξικός και αστικός σχεδιασμός, (π.χ. ετοιμασία Χωροταξικού Σχεδίου, Σχεδίων Ανάπτυξης, Σχεδίων Περιοχής σύμφωνα με τις πρόνοιες του Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου)
- Αναπλάσεις πλατειών και ελεύθερων χώρων,
- Αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων ή πυρήνων τουριστικού ενδιαφέροντος εντός αστικών περιοχών

- Ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων διακίνησης σε επιλεγμένα τμήματα αστικών περιοχών (ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι, κλπ)
- Δημιουργία χώρων πρασίνου και πάρκων και «διαδρόμων πρασίνου» σύνδεσης εντός των περιοχών και /η σύνδεσης με τον υπόλοιπο πολεοδομικό ιστό
- Δημιουργία «διαδρομών» σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τα αναδυόμενα οικονομικά κέντρα των πόλεων
- Εκπόνηση Ρυθμιστικών Σχεδίων σε Δήμους και Κοινότητες

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Εσωτερικών, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών

Η αναβάθμιση των πολιτιστικών και άλλων παρόμοιας φύσης υποδομών εξυπηρετεί την αστική αναζωογόνηση, τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η επιλογή των έργων που θα χρηματοδοτηθούν στον τομέα των πολιτιστικών υποδομών θα γίνει στα πλαίσια της υφιστάμενης στρατηγικής για την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της Κύπρου και την εμπέδωση πολιτιστικής κουλτούρας, επιδιώκοντας τη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι εν λόγω τομείς παρέμβασης θα συμβάλουν επίσης στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης, ειδικότερα όσον αφορά την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και την κοινωνική συνοχή.

Οι πολιτιστικές υποδομές που θα δημιουργηθούν θα είναι μεγάλης εμβέλειας ικανές να προσελκύσουν σημαντικές εκδηλώσεις από το εξωτερικό. Στα πλαίσια αυτά θα προωθηθεί η δημιουργία ενός πολυλειτουργικού κέντρου στην αστική περιοχή της Λευκωσίας, το οποίο είναι σε απόλυτη συνέργεια με τις υπόλοιπες δράσεις αστικής αναζωογόνησης που θα προωθηθούν στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω έργο χωροθετείται στρατηγικά μέσα στην προτεινόμενη περιοχή αναζωογόνησης η οποία αποτελεί χωρικά και θεματικά συνέχεια της περιοχής αναζωογόνησης στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2, για

την περίοδο 2004-2006. Με την δημιουργία του κέντρου στοχεύεται να καταστεί η Λευκωσία ένας ελκυστικός χώρος για εργασία, ψυχαγωγία και διαμονή. Επιπρόσθετα, η χωροθέτηση του έργου λαμβάνεται υπόψη και στους σχεδιασμούς για την αναβάθμιση του συστήματος δημοσίων μεταφορών στην πρωτεύουσα, ώστε να εξυπηρετείται από το εν λόγω σύστημα.

Το πολυλειτουργικό κέντρο θα είναι κατασκευασμένο και θα λειτουργεί με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον, καινοτόμο για τα δεδομένα της χώρας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι κτιριακές εγκαταστάσεις του κέντρου θα είναι προσαρμοσμένες στις κλιματικές συνθήκες της Λευκωσίας ενώ η κατεύθυνση του θα είναι τέτοια ώστε να αποφεύγεται η ισχυρή ηλιοφάνεια του νότου. Με στόχο την καλύτερη ενεργειακή απόδοση και την μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, θα αξιοποιηθούν, όπου είναι δυνατό, τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλεκτρικοί θερμοσίφωνες, φωτοβολταϊκά) ενώ θα γίνει και πρόνοια για συλλογή της βροχής για σκοπούς άρδευσης. Επίσης όσον αφορά το μικροκλίμα του κτιρίου θα ρυθμιστεί με σκέπαστρα, εσωτερικούς κήπους και υδάτινα στοιχεία. Το κτίριο θα είναι διαμορφωμένο κατάλληλα ώστε να είναι πλήρως προσβάσιμο σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Δημιουργία πολιτιστικών και άλλων παρεμφερών υποδομών μεγάλης εμβέλειας και πολυλειτουργικού χαρακτήρα
- Ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων για προσέλκυση επισκεπτών και την ανάδειξη πολιτιστικών πόρων

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Η δημιουργία βιώσιμου συστήματος μεταφορών

Άμεσα συνυφασμένη με την βιωσιμότητα των πόλεων, την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής είναι η ύπαρξη ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος δημοσίων μεταφορών. Με στόχο τη βελτίωση της κινητικότητας μέσα από τη δημιουργία βιώσιμων περιβαλλοντικά μεταφορικών δικτύων, στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου πιλοτικού προγράμματος θα συγχρηματοδοτηθούν στη Λευκωσία

παρεμβάσεις για την πλήρη αναβάθμιση των δημόσιων μεταφορών, τη δημιουργία ορισμένων άμεσα αναγκαίων οδικών αρτηριών για διευκόλυνση της διακίνησης των δημόσιων μεταφορών και την αποσυμφόρηση των αστικών κέντρων και τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Επίσης θα εξεταστεί η δυνατότητα αναβάθμισης της σύνδεσης των αεροδρομίων με τα αστικά κέντρα με σύστημα δημόσιων μεταφορών.

Το πιλοτικό πρόγραμμα το οποίο θα υλοποιηθεί στη Λευκωσία ενσωματώνεται στην ευρύτερη αστική πολιτική και στοχεύει στη σύνδεση ανάμεσα στις υπόλοιπες παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια των υπόλοιπων ειδικών στόχων.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Η αναβάθμιση του συστήματος των δημόσιων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της απαραίτητης υποστηρικτικής υποδομής για τη διακίνηση τους καθώς και εγκατάσταση έξυπνων συστημάτων μεταφορών
- Η βελτίωση τμημάτων του αστικού οδικού δικτύου και κυκλοφοριακές ρυθμίσεις.
- Η σύνδεση των αεροδρομίων με τα αστικά κέντρα με δημόσιες μεταφορές.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων)
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Χωρική Παρέμβαση: Περιοχές της Υπαίθρου

Η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου στα πλαίσια του εν λόγω Άξονα θα επιδιωχθεί μέσα από την βελτίωση της προσπελασιμότητας, την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης, συμβάλλοντας στη συγκράτηση του πληθυσμού τους και δημιουργώντας προϋποθέσεις για τη προσέλκυση επιχειρήσεων. Τέλος χωρικά επικεντρωμένες παρεμβάσεις δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν στις ορεινές περιοχές, με υψόμετρο πέραν των 500 μέτρων, με στόχο να συμβάλουν στην βιωσιμότητα των εν λόγω κοινοτήτων.

Ειδικός Στόχος: Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης

Στόχος των παρεμβάσεων για διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης στις περιοχές της υπαίθρου, είναι η ενθάρρυνση επενδύσεων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε ήπιες μορφές επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που έχουν επίκεντρο την ανάδειξη και τον εμπλουτισμό των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών στοιχείων της υπαίθρου. Πιο συγκεκριμένα, θα προωθηθεί ο τουρισμός της υπαίθρου μέσα από παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις για την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για προσέλκυση επισκεπτών.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Παροχή κινήτρων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για την προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού της υπαίθρου.
- Προβολή του τουριστικού προϊόντος της υπαίθρου.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Επιχειρήσεις
- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Ειδικός Στόχος: Ανάπτυξη ορεινών περιοχών

Η προσέλκυση επισκεπτών και η περαιτέρω ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, με υψόμετρο πέραν των 500 μέτρων, θα επιτευχθεί μέσα από τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων. Στα πλαίσια αυτά θα προωθηθούν έργα δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής, ολοκληρώνοντας έτσι στις περιοχές αυτές την προσπάθεια που γίνεται στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006.

Επιπρόσθετα, θα προωθηθούν, με εθνική χρηματοδότηση συμπληρωματικές παρεμβάσεις που αφορούν στην αναβάθμιση του οδικού δικτύου, δηλαδή των επαρχιακών κυρίων δρόμων και δευτερευόντων δρόμων. Επίσης, συμπληρωματικά με τα έργα που θα συγχρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο αυτού του ειδικού στόχου, λειτουργούν τα έργα που θα υλοποιηθούν από τον ιδιωτικό τομέα στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και

Επικοινωνιών (π.χ. επέκταση ευρυζωνικών δικτύων) τα οποία βελτιώνουν συνολικά την προσβασιμότητα των περιοχών της υπαίθρου, προωθώντας τη χρήση των ΤΠΕ σε αυτές.

Ενδεικτικές κατηγορίες έργων είναι:

- Ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων για περιοχές της υπαίθρου στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού όπως ρυθμίζεται από τον Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμο.
- Υλοποίηση έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές (π.χ. κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, διευκολύνσεις για επισκέπτες).
- Έργα δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. πλατείες, πολιτιστικά κέντρα) σε ορεινές περιοχές, με υψόμετρο μεγαλύτερο των 500 μέτρων.

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς (π.χ. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων, Υπουργείο Οικονομικών-Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής).
- Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Άμεσα και έμμεσα οφέλη από τις παρεμβάσεις θα έχουν οι επιχειρήσεις, οι επισκέπτες και οι κάτοικοι της χώρας.

Οι παρεμβάσεις για τις περιοχές της υπαίθρου στα πλαίσια του παρόντος Προγράμματος είναι σε πλήρη συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και ειδικότερα του Άξονα 3, αποσκοπώντας στην διαφοροποίηση της οικονομικής διάρθρωσης των περιοχών της υπαίθρου και στη μείωση της εξάρτησης του αγροτικού πληθυσμού από τον τομέα της γεωργίας. Αντίστοιχες δράσεις ανάπτυξης του τουρισμού της υπαίθρου δεν προβλέπεται να ενισχυθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Η συμπληρωματικότητα αλλά και ο διαχωρισμός των δράσεων παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Κεφάλαιο 6** και το **Παράρτημα 8**.

Ρήτρα Ευελιξίας

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του εν λόγω Άξονα θα ισχύσει η ρήτρα του 10% για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σύμφωνα με το

Άρθρο 34(2) του Κανονισμού 1083/2006. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται να γίνει χρήση της ρήτρας ευελιξίας στις αστικές περιοχές για υλοποίηση απαραίτητων δράσεων σχετικές με την λειτουργία έργων που θα χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας. Η ρήτρα ευελιξίας θα παρακολουθείται μέσω του Συστήματος Παρακολούθησης του Προγράμματος.

4.5.4 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 27,5% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.5.5 Μεγάλα Έργα

Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας θα υποβληθεί στην Επιτροπή προς συγχρηματοδότηση, σύμφωνα με τα Άρθρα 39-40 του Κανονισμού 1083/2006, το ακόλουθο Μεγάλο Έργο:

- Κατασκευή και λειτουργία πολυλειτουργικού κέντρου για τη διοργάνωση πολιτιστικών και συναφών εκδηλώσεων, εκτιμώμενου προϋπολογισμού € 80.000.000.

Πλήρης κατάλογος με Μεγάλα Έργα περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 7**.

4.5.6 Κρατικές Ενισχύσεις

Στα πλαίσια αυτού του Άξονα θα δίνονται Κρατικές Ενισχύσεις, στα πλαίσια των Απαλλακτικών Κανονισμών (BlockExemptions) ή /και ήσσονος Σημασίας Ενισχύσεις (DeMinimis) ή / και στα πλαίσια του Περιφερειακού Χάρτη Κρατικών Ενισχύσεων.

4.5.7 Δείκτες μέτρησης εκροών και αποτελεσμάτων

Δείκτες Εκροών

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Αναζωογόνηση αστικών περιοχών	Σχέδια Αναζωογόνησης για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών	Αριθμός	2	4 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο αριθμός των Επιχειρησιακών Σχεδίων Τοπικής κλίμακας τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Σχέδια Αναζωογόνησης τα οποία θα υλοποιηθούν στις αστικές περιοχές. Η τιμή αφορά στον αριθμό Σχεδίων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος, και δεν περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p><i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i></p>
	Έκταση που αναβαθμίζεται από την υλοποίηση Σχεδίων Αστικής Αναζωογόνησης	τ.μ.	41.099	256.235 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η συνολική έκταση ανάπλασης στα πλαίσια του προγράμματος του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Το σύνολο της περιοχής η οποία θα έχει αναπλασθεί μετά την ολοκλήρωση των έργων του Ε.Π. μη περιλαμβανομένης της τιμής βάσης.</p> <p><i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i></p>
	Αριθμός Έργων για διασφάλιση της αειφορίας και βελτίωση της ελκυστικότητας πόλεων και κοινοτήτων	Αριθμός	2	10 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ο συνολικός αριθμός έργων που αφορούν αναπλάσεις σε αστικές περιοχές στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 της περιόδου 2004-2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Έργα που θα υλοποιηθούν σε αστικές περιοχές που θα αφορούν αειφόρο ανάπτυξη και βελτίωση της ελκυστικότητας των πόλεων. Δεν περιλαμβάνει την τιμή βάσης.</p> <p><i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i></p>
Εφαρμογή αποκλειστικών λωρίδων κυκλοφορίας ανά		Km	0	2,33	<p>Τιμή Βάσης: Το υπάρχον μήκος αποκλειστικών λωρίδων κυκλοφορίας. Έτος αναφοράς 2006</p>

	κατεύθυνση κίνησης			(2015)	<p>Τιμή Στόχος: Μήκος αποκλειστικών λωρίδων κυκλοφορίας που θα δημιουργηθούν με την ολοκλήρωση των σχετικών παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος</p> <p>Πηγή:Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</p>
Δημιουργία Βιώσιμου Συστήματος Μεταφορών	Αναβάθμιση Κεντρικών Σταθμών Λεωφορείων	Αριθμός	0	1 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η δημιουργία σταθμών λεωφορείων κατά την περίοδο 2004-2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η εφαρμογή κεντρικών σταθμών στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος</p> <p>Πηγή:Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</p>
	Προμήθεια συστημάτων πληροφόρησης επιβατών δημοσίων μεταφορών (Ηλεκτρονικές Πινακίδες στις στάσεις-LEDDisplays)	Αριθμός	0	12 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Η προμήθεια συστημάτων πληροφόρησης επιβατών δημοσίων μεταφορών κατά την περίοδο 2004-2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Η προμήθεια συστημάτων πληροφόρησης επιβατών δημοσίων μεταφορών στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος</p> <p>Πηγή:Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</p>
Η ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και η δημιουργία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών	Πολιτιστικά / Πολυλειτουργικά Κέντρα που δημιουργούνται	Αριθμός	7	9 (2015)	<p>Τιμή Βάσης: Πολιτιστικά /πολυλειτουργικά κέντρα εξαιρουμένων υπαίθριων χώρων, στις αστικές περιοχές. Έτος αναφοράς 2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Τα πολιτιστικά/πολυλειτουργικά κέντρα τα οποία προβλέπεται να συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα</p> <p>Πηγή:Υπουργείο Εσωτερικών</p>
Ανάπτυξη ορεινών περιοχών	Ρυθμιστικά Σχέδια Ορεινών Περιοχών	Αριθμός	0	147(2015)	<p>Τιμή Βάσης: Ρυθμιστικά Σχέδια που εκπονήθηκαν σε ορεινές περιοχές κατά την προγραμματική περίοδο 2004-2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Ρυθμιστικά Σχέδια που θα υλοποιηθούν σε ορεινές περιοχές μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος</p> <p>Πηγή:Υπουργείο Εσωτερικών</p>
	Αριθμός έργων ανάπλασης κοινόχρηστων χώρων/Δημιουργίας πολιτιστικών κέντρων σε ορεινές περιοχές	Αριθμός	12	9	<p>Τιμή Βάσης: Ο συνολικός αριθμός έργων που αφορούν σε αναπλάσεις και στη δημιουργία πολιτιστικών κέντρων σε περιοχές της υπαίθρου που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του Στόχου 2 για την περίοδο 2004-2006.</p> <p>Τιμή Στόχος: Έργα που θα υλοποιηθούν και θα αφορούν αναπλάσεις και δημιουργία πολιτιστικών κέντρων σε κοινότητες</p>

					στις ορεινές περιοχές. Δεν περιλαμβάνει την τιμή βάσης <i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i>
Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού της υπαίθρου	Αριθμός	78	60 (2015)	Τιμή Βάσης: Επιχειρήσεις οι οποίες επιδοτήθηκαν στα πλαίσια του Σχεδίου Κινήτρων για τον Αγροτουρισμό το οποίο υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος για το Στόχο 2 για την περίοδο 2004-2006. Το μέσο πόσο επιδότησης ήταν €100.000. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Βάσει στοιχείων Αξιολόγησης της Πορείας Υλοποίησης του Προγράμματος. Η τιμή αφορά στον αριθμό έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος, χωρίς να περιλαμβάνει την τιμή βάσης <i>Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Υπουργείο Εσωτερικών</i>

Δείκτες αποτελεσμάτων

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
Ωφελούμενος πληθυσμός από την υλοποίηση σχεδίων αστικής αναζωογόνησης	Πλήθος	47.731	261,000 (2015)	Τιμή Βάσης: Οι κάτοικοι των αστικών περιοχών που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα του Στόχου 2, για την προγραμματική περίοδο 2004-2006. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Το σύνολο των κατοίκων των περιοχών στις οποίες θα γίνουν αστικές παρεμβάσεις. <i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i>
Δυναμικότητα πολιτιστικών κέντρων σε αστικές περιοχές	Αριθμός θέσεων	3.624	6.372 (2015)	Τιμή Βάσης: Οι υπάρχουσες θέσεις σε πολιτιστικά κέντρα, εξαιρουμένων των υπαίθριων χώρων, σε αστικές περιοχές. Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Η δυναμικότητα πολιτιστικών κέντρων με την δημιουργία των νέων πολιτιστικών/ πολυλειτουργικών χώρων που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα <i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i>
- Χρόνος διαδρομής λεωφορείων στα τμήματα εφαρμογής αποκλειστικών	Λεπτά	24	8 (2015)	Τιμή Βάσης: Μέσος χρόνος διαδρομής, Έτος αναφοράς 2006. Τιμή Στόχος: Εκτίμηση του μέσου χρόνου διαδρομής με τη λειτουργία των αποκλειστικών λωρίδων λεωφορείων που προβλέπεται να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα.

λωρίδων λεωφορείων				<i>Πηγή: Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων</i>
- Νέες επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με άμεσες επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού της υπαίθρου	Αριθμός	0	35 (2015)	Τιμή Βάσης: Νέες επιχειρήσεις που υποστηρίχθηκαν με άμεσες επενδύσεις κατά την περίοδο 2004-2006. Τιμή Στόχος: Εκτίμηση με βάση στοιχεία της Αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. <i>Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών</i>
- Αριθμός τροχαίων ατυχημάτων στο αστικό δίκτυο της Λευκωσίας	Αριθμός	15	12 (2015)	Τιμή Βάσης: Μέσος όρος του ετήσιου αριθμού ατυχημάτων επί της Λ. Αρχαγγέλου κατά την πενταετία (1/1/2004 – 1/2/2009). Τιμή Στόχος: Εκτίμηση Τμήματος Δημοσίων Έργων <i>Πηγή: Τμήμα Δημοσίων Έργων</i>

Σημείωση: Σε όσες περιπτώσεις η τιμή βάσης αφορά υλοποίηση ή αποτελέσματα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, η τιμή αυτή δεν προστίθεται στον προβλεπόμενο στόχο, ο οποίος αναφέρεται σε καθαρή εκροή ή αποτέλεσμα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις που η τιμή βάσης αντανακλά την υφιστάμενη κατάσταση του τομέα που περιγράφεται, η τιμή στόχος είναι το άθροισμα της τιμής βάσης και της προβλεπόμενης εκροής / αποτελέσματος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.

4.6. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ”

Ο εν λόγω Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

4.6.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Υποστήριξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης» για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από αυτό». Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Η υποστήριξη των απαραίτητων λειτουργιών και δομών για τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διοίκησης, συντονισμού, υλοποίησης και διαχείρισης του συνόλου των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων της χώρας που εμπλέκονται στην υλοποίηση των εν λόγω παρεμβάσεων
- Υποστήριξη της αξιολόγησης και δημοσιότητας

4.6.2 Σκοπιμότητα – Περιγραφή

Ο Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για την τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ. Οι ενέργειες αυτές εντάσσονται σε δύο κύριες θεματικές προτεραιότητες:

- Διασφάλιση αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διαχείρισης και υλοποίησης
- Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

4.6.3 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, απορροφώντας το 2,5% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.6.4 Παρεμβάσεις

Διασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής διαχείρισης και υλοποίησης των Παρεμβάσεων.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Ενέργειες για την διαχείριση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ καθώς και έργα ή ενέργειες που συμβάλουν στη βελτίωση των οργανωτικών δομών και των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης της διαχείρισης των παρεμβάσεων από τη Διαχειριστική αρχή, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους με τη χρησιμοποίηση εξωτερικών συμβούλων και εμπειρογνομόνων.
- Η επέκταση και προσαρμογή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων διαχείρισης, και η ανάπτυξη συστημάτων επικοινωνίας τους με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα.
- Εξειδικευμένες θεματικές μελέτες για την υποστήριξη της εξειδίκευσης, του σχεδιασμού και της εφαρμογής των παρεμβάσεων.
- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για τα στελέχη των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος φορέων.
- Ανάπτυξη συστημάτων και μεθοδολογιών ελέγχου, περιλαμβανομένων εφαρμογών εξειδικευμένου λογισμικού.
- Έλεγχοι έργων περιλαμβανομένων και των ενεργειών ποιοτικού ελέγχου των δημοσίων έργων.

Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Η εκπόνηση αξιολογήσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 47 και 48 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006
- Η πραγματοποίηση συνεδρίων/ημερίδων, συναντήσεων εργασίας, εκδηλώσεων για ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ειδικά θέματα.
- Η εκπόνηση/ εξειδίκευση/προσαρμογή Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης
- Η εφαρμογή ενεργειών Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης για την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν το πρόγραμμα και δράσεις δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων του.
- Η εκπόνηση στρατηγικών και προπαρασκευαστικών μελετών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος

Ειδικό Όρο Υλοποίησης Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας

Σημειώνεται ότι, πολλές από τις δαπάνες του εν λόγω Άξονα αφορούν οριζόντιες δράσεις για υποστήριξη του όλου συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, που καλύπτουν τόσο το Πρόγραμμα όσο και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Για το λόγο αυτό η χρηματοδότηση τέτοιων δράσεων, π.χ εγκατάσταση και λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, Επιτροπές Παρακολούθησης, Πληροφόρηση και Δημοσιότητα, στο επίπεδο της σύμβασης θα χρηματοδοτούνται κατά αναλογία τόσο από τους δύο Άξονες του Προγράμματος όσο και από τον Άξονα Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Η αναλογία επιμερισμού των δαπανών θα είναι σύμφωνα με την χρηματοδοτική βαρύτητα του Ταμείου. Πιο συγκεκριμένα, η χρηματοδότηση κοινών δράσεων τεχνικής βοήθειας θα γίνεται κατά 45% από τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας.

4.7. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: “ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΟΧΗΣ”

Ο εν λόγω Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για τη διευκόλυνση της εφαρμογής του Ταμείου Συνοχής.

4.7.1 Στόχοι

Στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι η «Υποστήριξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής» για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από αυτό. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω δύο αλληλένδετων Ειδικών Στόχων που είναι:

- Η υποστήριξη των απαραίτητων λειτουργιών και δομών για τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διοίκησης, συντονισμού, υλοποίησης και διαχείρισης του συνόλου των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής και η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των φορέων της χώρας που εμπλέκονται στην υλοποίηση των εν λόγω παρεμβάσεων
- Υποστήριξη της αξιολόγησης και δημοσιότητας

4.7.2 Σκοπιμότητα – Περιγραφή

Ο Άξονας Προτεραιότητας περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες για την τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής. Οι ενέργειες αυτές εντάσσονται σε δύο κύριες θεματικές προτεραιότητες:

- Διασφάλιση αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος διαχείρισης και υλοποίησης
- Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

4.7.3 Χρηματοδοτική Βαρύτητα

Ο Άξονας Προτεραιότητας θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Συνοχής, απορροφώντας το 1,2% της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

4.7.4 Παρεμβάσεις

Διασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής διαχείρισης και υλοποίησης των Παρεμβάσεων.

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Ενέργειες για την διαχείριση, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων του Ταμείου Συνοχής καθώς και έργα ή ενέργειες που συμβάλουν στη βελτίωση των οργανωτικών δομών και των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης της διαχείρισης των παρεμβάσεων από τη Διαχειριστική αρχή, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους με τη χρησιμοποίηση εξωτερικών συμβούλων και εμπειρογνομόνων.
- Η επέκταση και προσαρμογή του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων διαχείρισης, και η ανάπτυξη συστημάτων επικοινωνίας τους με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα.
- Εξειδικευμένες θεματικές μελέτες για την υποστήριξη της εξειδίκευσης, του σχεδιασμού και της εφαρμογής των παρεμβάσεων.
- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για τα στελέχη των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος φορέων.
- Ανάπτυξη συστημάτων και μεθοδολογιών ελέγχου, περιλαμβανομένων εφαρμογών εξειδικευμένου λογισμικού.
- Έλεγχοι έργων περιλαμβανομένων και των ενεργειών ποιοτικού ελέγχου των δημοσίων έργων.

Αξιολόγηση και Δημοσιότητα

Ενδεικτικές παρεμβάσεις οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας είναι:

- Η εκπόνηση αξιολογήσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 47 και 48 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006
- Η πραγματοποίηση συνεδρίων/ημερίδων, συναντήσεων εργασίας, εκδηλώσεων για ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ειδικά θέματα.
- Η εκπόνηση/ εξειδίκευση/προσαρμογή Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης
- Η εφαρμογή ενεργειών Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης για την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν το πρόγραμμα και δράσεις δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων του.
- Η εκπόνηση στρατηγικών και προπαρασκευαστικών μελετών

Δικαιούχοι

Οι ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων είναι:

- Δημόσιοι φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος

Ειδικό Όροι Υλοποίησης Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας

Σημειώνεται ότι, πολλές από τις δαπάνες του εν λόγω Άξονα αφορούν οριζόντιες δράσεις για υποστήριξη του όλου συστήματος διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου, που καλύπτουν τόσο το Πρόγραμμα όσο και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Για το λόγο αυτό η χρηματοδότηση τέτοιων δράσεων, π.χ εγκατάσταση και λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, Επιτροπές Παρακολούθησης, Πληροφόρηση και Δημοσιότητα, στο επίπεδο της σύμβασης θα χρηματοδοτούνται κατά αναλογία τόσο από τους δύο Άξονες του Προγράμματος όσο και από τον Άξονα Τεχνικής Βοήθειας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή». Η αναλογία επιμερισμού των δαπανών θα είναι σύμφωνα με την χρηματοδοτική βαρύτητα του Ταμείου. Πιο συγκεκριμένα, η χρηματοδότηση κοινών δράσεων τεχνικής βοήθειας θα γίνεται κατά 35% από τον εν λόγω Άξονα Προτεραιότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

5.1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

	Κοινοτική Συμμετοχή (α)	Εθνική Συμμετοχή (β)=(γ)+(δ)	Ενδεικτική Κατανομή Εθνικής Συμμετοχής		Συνολική Χρηματοδότηση (ε)=(α)+(β)	Ποσοστό συγχρηματοδότησης (στ)=(α)/(ε)	Για πληροφόρηση	
			Εθνική Δημόσια Συμμετοχή (γ)	Εθνική Ιδιωτική Συμμετοχή (δ)			Συμμετοχή ΕΤΕ ²⁰	Άλλη Χρηματοδότηση
Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος	156.095.000		27.546.177		183.641.177	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Βασικές Μεταφορικές Υποδομές	51.109.484		9.019.321		60.128.805	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	74.370.000		13.124.118		87.494.118	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Παραγωγικό Περιβάλλον	56.950.000		10.050.000		67.000.000	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου	135.641.354		23.936.710		159.578.064	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης	12.500.000		2.205.883		14.705.883	85%		
Άξονας Προτεραιότητας: Τεχνική Βοήθεια του Ταμείου Συνοχής	6.000.000		1.058.824		7.058.824	85%		
Σύνολο	492.665.838		86.941.033		579.606.871	85%	200.000.000	

Η συνεισφορά των Ταμείων υπολογίζεται, σύμφωνα με το Άρθρο 53 (1β) του Κανονισμού 1082/2006, σε συνάρτηση με τις δημόσιες επιλέξιμες δαπάνες.

²⁰ Σχετική Συμφωνία υπογράφηκε με την ΕΤΕ στις 25 Ιουλίου 2012 για παραχώρηση δανείου μέχρι €200.000.000.

5.2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

	Διαρθρωτικό Ταμείο ΕΤΠΑ (1)	Ταμείο Συνοχής (2)	Σύνολο (3)=(1)+(2)
2007 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	75,586,334		
Σύνολο 2007	75,586,334	55,818,153	131,404,487
2008 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	62,349,333		
Σύνολο 2008	62,349,333	46,399,710	108,749,043
2009 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	48,552,617		
Σύνολο 2009	48,552,617	36,582,202	85,134,819
2010 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	34,179,092		
Σύνολο 2010	34,179,092	26,353,435	60,532,527
2011 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19,211,207		
Σύνολο 2011	19,211,207	15,700,884	34,912,091
2012 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19,595,431		
Σύνολο 2012	19,595,431	16,014,901	35,610,332
2013 σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη			
Σε περιφέρειες μεταβατικής στήριξης	19,987,340		
Σύνολο 2013	19,987,340	16,335,199	36,322,539
Σύνολο σε Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη 2007-2013			
Σύνολο σε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης (2007-2013)	279,461,354		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2007-2013	279,461,354	213,204,484	492,665,838

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Προγράμματος με τα ακόλουθα Προγραμματικά Έγγραφα:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013»
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013

Η συμπληρωματικότητα και ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης με τα πιο πάνω Προγράμματα παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Παράρτημα 8**.

Επιπρόσθετα αναλύεται η συμπληρωματικότητα του Προγράμματος με τα Προγράμματα του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία.

6.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ»

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013» αποτελεί ένα από τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα που αποτελούν το Επιχειρησιακό Μέρος του ΕΣΠΑ 2007 -2013 λειτουργώντας απόλυτα συμπληρωματικά και παρουσιάζοντας υψηλή συνέργεια με το Πρόγραμμα για την επίτευξη των στρατηγικών και ειδικών στόχων του ΕΣΠΑ

Ο Στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η **«πλήρης και ποιοτική απασχόληση, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών»²¹**

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

---

²¹ Στο πλαίσιο της τροποποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή 2007-2013» και υπό το φώς των πρόσφατων δυσμενών εξελίξεων στην αγορά εργασίας, προτείνεται όπως ο Στρατηγικός στόχος του Προγράμματος τροποποιηθεί σε «αύξηση της απασχόλησης, ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και εμπέδωση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών»,

- **Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.**
- **Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασία και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.**

Οι γενικοί αυτοί στόχοι αντιστοιχίζονται σε ισάριθμους άξονες προτεραιότητας ως εξής

- Άξονας Προτεραιότητας 1: «Διεύρυνση της αγοράς εργασίας και κοινωνική συνοχή»
- Άξονας Προτεραιότητας 2: «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προσαρμοστικότητα »

Σε επίπεδο γενικών στόχων παρατηρείται ότι ο γενικός στόχος «Βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της προσαρμοστικότητας του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα» είναι απόλυτα συμπληρωματικός και παρουσιάζει υψηλή συνέργεια με τον Γενικό στόχο «Βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος και προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης» του Προγράμματος ενώ ο δεύτερος γενικός στόχος του προγράμματος «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασία και ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» παρουσιάζει συνέργεια με τον τρίτο γενικό στόχο « Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων στις Αστικές Περιοχές και τις Περιοχές της Υπαίθρου» του Προγράμματος λόγω της αναφοράς σε υλοποίηση παρεμβάσεων στο τομέα των ανθρώπινων πόρων κατά αντιστοιχία των ιδιαίτερων συνθηκών τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στις περιοχές της υπαίθρου

Με βάση τη στοχοθεσία των αξόνων προτεραιότητας του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος διαπιστώνεται η ύπαρξη συμπληρωματικότητας μεταξύ τους σε επίπεδο αξόνων προτεραιότητας και παρεμβάσεων ως ακολούθως.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» είναι συμπληρωματικές με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» του Προγράμματος όπου προβλέπεται η χρηματοδότηση υποδομών και εξοπλισμού των δημοσίων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες δομές προώθησης της δια Βίου εκπαίδευσης. Αντίστοιχα απόλυτα συμπληρωματικές είναι οι παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων σύνδεσης των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας για τους φοιτητές με την ενίσχυση των νέων ερευνητών και την αξιοποίηση των ερευνητικών υποδομών που θα χρηματοδοτηθούν στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία». Στα πλαίσια του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει εν δυνάμει συνέργεια μεταξύ των παρεμβάσεων για τη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση, την προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με τις παρεμβάσεις για αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Άξονα

Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Οι παρεμβάσεις για την καθοδήγηση και κατάρτιση τόσο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις όσο και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για τον εκσυγχρονισμό, βελτίωση της παραγωγικότητας και γενικότερα την επιτάχυνση της προσαρμογής στις ανάγκες του παραγωγικού/οικονομικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο υλοποίησης του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» είναι αλληλένδετες με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος που αφορούν την παροχή χορηγιών και άλλων χρηματοδοτικών κινήτρων για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων από τις επιχειρήσεις. Επίσης, στα πλαίσια του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας στις παρεμβάσεις για την στήριξη των επιχειρήσεων των γυναικών και των νέων, παρατηρείται σημαντικό βαθμού συμπληρωματικότητα με τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που θα προωθηθούν κάτω από τον Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του τουριστικού προϊόντος που προωθείται στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» καθώς και ο τουρισμός υπαίθρου που προωθείται στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» θα συμπληρωθεί από εξειδικευμένες δράσεις κατάρτισης σε θέματα τουρισμού στα πλαίσια του Άξονα «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013».

Τέλος, ο τρίτος Γενικός Στόχος «Δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων στις Αστικές Περιοχές και τις Περιοχές της Υπαίθρου» του Προγράμματος, ο οποίος εξυπηρετείται από τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών ως τόπων εργασίας, άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και διαμονής, παρουσιάζει υψηλή συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή, 2007-2013» για την παροχή οικονομικής στήριξης των γυναικών για υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και για την κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση ευαίσθητων πληθυσμιακά ομάδων πληθυσμού, όπως προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες, που θα υλοποιούνται στα αστικά κέντρα και τις περιοχές της υπαίθρου. Επιπρόσθετα συμπληρωματικότητα παρουσιάζεται και με τις δράσεις για ενίσχυση της εκπαίδευσης που

παρέχεται σε συγκεκριμένα σχολικά συμπλέγματα (Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, σε συγκεκριμένες υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως αστικές με πληθυσμό χαμηλού κοινωνικοοικονομικού και εκπαιδευτικού επιπέδου).

6.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, 2007-2013

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, επικεντρώνει τις παρεμβάσεις του στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, στην προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την άσκηση της «γεωργικής δραστηριότητας» και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και δασοκομικού τομέα
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και βελτίωση της ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Leader

Η διαφοροποίηση της οικονομίας των περιοχών της υπαίθρου και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιοχές αυτές αποτελεί στόχο του Άξονα Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» του Προγράμματος. Η μείωση του αναπτυξιακού χάσματος που παρουσιάζεται μεταξύ των αγροτικών και ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών απαιτεί την συντονισμένη παρέμβαση και των δύο προγραμμάτων.

Σε ότι αφορά τη **διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών** μέσω του Προγράμματος παρέχονται κίνητρα προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου ενώ θα χρηματοδοτηθούν και παρεμβάσεις που αφορούν την υλοποίηση έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές. Παράλληλα, μέσω του Μέτρου 3.1 «Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης χρηματοδοτούνται δημόσιες υποστηρικτικές υποδομές για την ενθάρρυνση του τουρισμού στην ύπαιθρο όπως οι «θεματικές διαδρομές» (σήμανση μονοπατιών για πεζοπορία, διαδρομές ορεινής ποδηλασίας), θεματικά μουσεία και η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης περιγητών.

Επειδή η προγραμματική περίοδο 2004-2006 ήταν μικρής χρονικής διάρκειας με περιορισμένους πόρους, η προσπάθεια που αναλήφθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος του Στόχου 2 δεν έχει συμπληρωθεί σε σχέση με τις ανάγκες που υπάρχουν, ειδικά στις ορεινές περιοχές. Ως εκ τούτου στα πλαίσια του Προγράμματος, με στόχο την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών θα υλοποιηθούν έργα αναβάθμισης του δομημένου περιβάλλοντος και βελτίωσης της πολιτιστικής δομής (π.χ. πλατείες, πεζοδρόμια, χώροι πρασίνου/ πάρκα, πολιτιστικά κέντρα) στις περιοχές, με υψόμετρο μεγαλύτερο από 500μ, και παράλληλα θα ενισχύεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη της υπαίθρου μέσα από την ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων.

Συμπληρωματικά, στις πεδινές περιοχές, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων, οι αντίστοιχες παρεμβάσεις για αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Περαιτέρω, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και ειδικότερα του μέτρου Μέτρο 3.2 «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικού πλούτου» θα χρηματοδοτηθούν οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων :

- Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών παροχών που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την δημιουργία/ επέκταση/ βελτίωση/ τοπιοτέχνηση των κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα και πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες νέας τεχνολογίας, βρεφοκομικοί σταθμοί).
- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς: υλοποίηση έργων που αφορούν την προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος και ανάπτυξη χώρων που σχετίζονται με γεωργικές δραστηριότητες παλαιότερων εποχών για τις οποίες δεν θα υπάρχει παραγωγική δραστηριότητα..

Συμπληρωματικότητα μεταξύ των δύο Προγραμμάτων υπάρχει και στον τομέα της Προστασίας του Περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα ο **Άξονας Προτεραιότητας 2 «Βελτίωση του Περιβάλλοντος και Τοπίου»** του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης περιλαμβάνει μια σειρά παρεμβάσεων που αφορούν την προστασία του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών (Μέτρο 2.2) που θα προέλθει από την μειωμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας (Μέτρο 2.5), την συμβολή στο περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της αύξησης της δασοκάλυψης που θα προέλθει από την πρόληψη πυρκαγιών (Μέτρο 2.4) και το μέτρο της δάσωσης γεωργικών και μη γεωργικών γαιών (Μέτρο 2.3)

Οι παρεμβάσεις αυτές του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης λειτουργούν συμπληρωματικά με τις δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στο Τομέα του Περιβάλλοντος» που αφορούν την διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Τέλος συμπληρωματικότητα παρουσιάζεται και μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας 1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης **«Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του δασοκομικού τομέα»** με τον Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον». Η ενίσχυση των μεταποιητικών επιχειρήσεων για παραγωγή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας αλλά και η παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις στοχευμένων πληθυσμιακών ομάδων (γυναίκες και νέοι) δεν καλύπτουν τον πρωτογενή τομέα και την πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών και δασικών προϊόντων. Η διάσταση αυτή καλύπτεται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω του Άξονα Προτεραιότητας και συγκεκριμένα των ακόλουθων μέτρων

- Μέτρο 1.6 «Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα». Μέσω του οποίου παρέχονται ενισχύσεις για ίδρυση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων του παραρτήματος 1 της Συνθήκης.
- Μέτρο 1.5 «Εκσυγχρονισμός γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων» το οποίο στοχεύει μεταξύ άλλων στον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και τη μείωση του κόστους παραγωγής.
- Μέτρο 1.1 «Ενίσχυση εγκατάστασης νέων γεωργών» το οποίο μεταξύ άλλων αποσκοπεί στη δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς.

Σε επίπεδο στοχοθέτησης υπάρχει πλήρης σύγκλιση. Όσον αφορά το επίπεδο είδους κατηγοριών παρεμβάσεων υπάρχει θεματική διαφοροποίηση στο μεγαλύτερο μέρος των παρεμβάσεων, εκτός από ένα μικρό αριθμό παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος ως συνέχεια της προγραμματικής περιόδου 2004-2006, για τις οποίες έχει καθοριστεί σαφής διαχωριστική γραμμή, με βάση το χωρικό κριτήριο του υψομέτρου.

6.4. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΛΙΕΙΑΣ, 2007-2013

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013 συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας και διαρθρώνεται στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Μέτρα για την προσαρμογή του Κοινοτικού Αλιευτικού Στόλου.
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, Αλιεία Εσωτερικών Υδάτων, Μεταποίηση και Εμπορία Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας.
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Μέτρα Κοινού Ενδιαφέροντος.
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Βιώσιμη Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών.

Με βάση τους στόχους και τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις των Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΠΑΛ διαπιστώνεται η ύπαρξη συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν από το Πρόγραμμα επικεντρώνονται κυρίως στις παρεμβάσεις των ακόλουθων Αξόνων Προτεραιότητας και Μέτρων:

Για την ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος και των στόχων του άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» υπάρχει συμπληρωματικότητα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και συγκεκριμένα με τον **Άξονα Προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, Αλιεία Εσωτερικών Υδάτων, Μεταποίηση και Εμπορία Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας**. Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας προωθείται η ενίσχυση επενδύσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων με στόχους, μεταξύ άλλων, την επέκταση και εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μονάδων, τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, τη διαφοροποίηση της παραγωγής προς νέα είδη, τη διασφάλιση της υγιεινής και ποιότητας των προϊόντων, τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας με ευνοϊκές προοπτικές εμπορίας.

Υπό το πρίσμα αυτό ο Άξονας Προτεραιότητας λειτουργεί συμπληρωματικά, αφού οι αντίστοιχες κατηγορίες επενδύσεων στους κλάδους της «Υδατοκαλλιέργειας» (Μέτρο 2.1) και κυρίως στον κλάδο της «Μεταποίησης και Εμπορίας Αλιευτικών Προϊόντων» (Μέτρο 2.2) του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας, δεν είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας «Παραγωγικό Περιβάλλον» του Προγράμματος.

Στο τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας συμπληρωματικότητα υπάρχει μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας «Ανάπτυξη των Αστικών Περιοχών και των Περιοχών της Υπαίθρου», με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας με τον **Άξονα Προτεραιότητας 3: Μέτρα Κοινού Ενδιαφέροντος**. Στην προτεραιότητα αυτή του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας περιλαμβάνονται παρεμβάσεις που αφορούν στην προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και χλωρίδας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος και στη διατήρηση της βιολογικής ισορροπίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος (Μέτρο 3.2 «Προστασία και ανάδειξη υδρόβιας χλωρίδας και πανίδας») και παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος για τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000. Οι παρεμβάσεις αυτές παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα και με τις παρεμβάσεις του Προγράμματος που αφορούν στο περιβάλλον στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στους Τομείς του Περιβάλλοντος» του Προγράμματος, και ιδιαίτερα την εγκατάσταση εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών λυμάτων και διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

Τέλος εν δυνάμει συμπληρωματικότητα μεταξύ του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και συγκεκριμένα μέσω του **Άξονα Προτεραιότητας 4: Βιώσιμη Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών** που αποσκοπεί στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των

περιοχών εφαρμογής και την αξιοποίηση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, στη διατήρηση και την ανάπτυξη θέσεων απασχόλησης στις αλιευτικές περιοχές, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίηση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες, λόγω αλλαγών στον αλιευτικό τομέα, στην προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος» υπάρχει με τις παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» του Προγράμματος. Η συμπληρωματικότητα αφορά παρεμβάσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων από τους αλιείς, οι οποίες εξαιρούνται από τις παρεμβάσεις του Προγράμματος για διαφοροποίηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές της υπαίθρου.

6.5 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κύπρος για την περίοδο 2007-2013 θα συμμετάσχει στα ακόλουθα προγράμματα στα πλαίσια του Στόχου *Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία*:

Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα – Κύπρου, 2007 – 2013

Στόχος του Προγράμματος είναι η ανάδειξη της επιλέξιμης περιοχής του Προγράμματος ως πόλος αειφόρου ανάπτυξης στον ευρύτερο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Το Πρόγραμμα έχει 3 βασικές προτεραιότητες, την Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας στην Περιοχή Συνεργασίας, την Προστασία Φυσικών και Πολιτιστικών Πόρων και την Ενίσχυση της Ασφάλειας Περιοχής και Βελτίωση Προσβασιμότητας σε Δίκτυα και Υπηρεσίες.

Διακρατικό Πρόγραμμα Μεσογειακού Χώρου (MediterraneanSpace/MED)

Στόχος του Προγράμματος είναι να καταστεί ολόκληρος ο χώρος MED μία περιφέρεια, ικανή να ανταγωνιστεί με τους διεθνείς ανταγωνιστές ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ανάπτυξη και απασχόληση για τις επόμενες γενιές και η υποστήριξη της εδαφικής συνοχής καθώς και η ενεργή παρέμβαση προς την προστασία του περιβάλλοντος στο πλαίσιο μίας βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα επικεντρώνεται σε 4 Άξονες Προτεραιότητας, την Ενίσχυση της καινοτομίας, την Προστασία του Περιβάλλοντος και προώθηση βιώσιμης εδαφικής ανάπτυξης, τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και της προσβασιμότητας και την Προώθηση πολυκεντρικής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης για τον χώρο MED.

Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας 2007-2013 (INTERREGIVC)

Στόχος του Προγράμματος είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών και φορέων των 27 Κρατών Μελών της ΕΕ και της Νορβηγίας και Ελβετίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα έχει δύο βασικές θεματικές προτεραιότητες, την Καινοτομία και την Οικονομία της Γνώσης (Innovation and the Knowledge Economy) και το Περιβάλλον και την Πρόληψη κινδύνων (Environment and Risk Prevention).

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **Περιφέρειες για Οικονομική Αλλαγή**, η Διαχειριστική Αρχή θα προωθήσει τις ακόλουθες ενέργειες :

- Θα διασφαλίζει ότι υπάρχουν οι απαραίτητες διευθετήσεις για στήριξη των καινοτόμων δράσεων που έχουν διασυνοριακές/διακρατικές πτυχές, σε σχέση με τα αποτελέσματα των δικτύων στα οποία συμμετέχει η Κύπρος.
- Το θέμα των *Περιφερειών για Οικονομική Αλλαγή* θα περιλαμβάνεται, όποτε ενδείκνυται, στην ημερήσια διάταξη της Επιτροπής Παρακολούθησης για ενημέρωση σε σχέση με τις δραστηριότητες του δικτύου και συζήτηση των σχετικών εισηγήσεων και θα προσκαλείται, ως παρατηρητής, εκπρόσωπος του δικτύου/ων για να ενημερώνει για την πρόοδο στις δραστηριότητες του δικτύου/ων
- Στα πλαίσια της Ετήσιας Έκθεσης Εκτέλεσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα γίνεται ενημέρωση για τις περιφερειακές δράσεις που ενδεχομένως να υλοποιούνται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας *Περιφέρειες για Οικονομική Αλλαγή*

Πρόγραμμα MediterraneanSeaBasin στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Μέσου Γειτνίασης και Σύμπραξης

Στόχος του Προγράμματος είναι να συμβάλει στην προώθηση της βιώσιμης και αρμονικής ολοκλήρωσης της Μεσογειακής Λεκάνης, αξιοποιώντας πλήρως τις ενδογενείς δυνατότητες και την διαχείριση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

Το Πρόγραμμα επικεντρώνεται σε 4 βασικές θεματικές προτεραιότητες, την Προώθηση της Κοινωνικοοικονομικής Ανάπτυξης και στις δυο πλευρές των συνόρων, την Αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, την Αποτελεσματική ασφάλεια των συνόρων και την Προώθηση συνεργασία σε τοπικό επίπεδο.

Στόχος των Προγραμμάτων στα οποία θα συμμετάσχει η Κύπρος στα πλαίσια του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας της χώρας και την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας με άλλα Κράτη Μέλη. Ο στόχος αυτός θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας που αποτελεί το στρατηγικό στόχο του Προγράμματος. Παράλληλα, η έμφαση που δίνεται στα εν λόγω προγράμματα στην

προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων θα συντελέσει στην επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης.

Στο επίπεδο των παρεμβάσεων παρουσιάζεται συμπληρωματικότητα ως ακολούθως:

- Το *Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας-Κύπρου* παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις με όλους τους Άξονες του Προγράμματος και ειδικότερα όσον αφορά θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, διάχυση Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών, βελτίωση της επιχειρηματικότητας, θα είναι συμπληρωματικό δεδομένου ότι το διασυνοριακό Πρόγραμμα είναι δυνατόν να στηρίξει παρεμβάσεις στον τομέα του τουρισμού. Επίσης στον τομέα της ναυσιπλοΐας είναι δυνατόν να στηρίξει την ανάπτυξη και διασύνδεση των λιμενικών υποδομών.
- Το *Διακρατικό Πρόγραμμα Μεσογειακού Χώρου* παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομίας» και «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος» και «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές». Το Πρόγραμμα είναι δυνατόν να χρηματοδοτήσει συμπληρωματικές ενέργειες.
- Το *Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας* παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος».
- Τέλος, το *Πρόγραμμα MediterraneanSeaBasin* στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Μέσου Γεινιάσης και Σύμπραξης παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τους Άξονες Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και «Παραγωγικό Περιβάλλον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 37.1 (ζ) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11^{ης} Ιουλίου 2006, στο παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι διατάξεις εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) για την περίοδο 2007-2013. Ειδικότερα, στις διατάξεις εφαρμογής καταγράφεται το πλαίσιο διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του ΕΠ, το οποίο διαμορφώθηκε σύμφωνα με τις βασικές αρχές του προαναφερθέντος Κανονισμού του Συμβουλίου της ΕΕ, καθώς και των σχετικών προνοιών του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 8^{ης} Δεκεμβρίου 2006. Στο πλαίσιο αυτό περιγράφονται τα ορισθέντα αρμόδια όργανα/αρχές και οι διαδικασίες συντονισμού, εφαρμογής, παρακολούθησης, χρηματοδότησης και ελέγχου, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η κανονικότητα και αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων του Προγράμματος που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι αρμόδιες αρχές έχουν ορισθεί με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106. στις 28 Φεβρουαρίου 2007 και τα λεπτομερή καθήκοντα/αρμοδιότητες με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με ημερομηνία 7 Ιουλίου 2007. Επισημαίνεται ότι το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου είναι κοινό και για τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα που έχουν καθοριστεί στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ).

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, για τη διαμόρφωση του οποίου λήφθηκαν υπόψη οι γενικές αρχές που καθορίζονται στο Άρθρο 58 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, βασίζεται στο σύστημα της προγραμματικής περιόδου 2004 – 2006, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως η αποκτηθείσα εμπειρία, να αξιοποιηθούν τα δυνατά σημεία του και να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο. Παράλληλα όμως γίνονται οι αναγκαίες διαφοροποιήσεις στο όλο σύστημα ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση του με τις απαιτήσεις των Κανονισμών της νέας περιόδου και των νέων δεδομένων που δημιουργούνται από αυτές, καθώς και να αντιμετωπιστούν οι διαπιστωθείσες αδυναμίες στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην επαρκή και αποτελεσματική οργανωτική δομή και στελέχωση όλων των εμπλεκόμενων αρχών και φορέων. Σχετικά αναφέρεται ότι με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με ημερομηνία 7 Ιουλίου 2007, θα ενισχυθεί η στελέχωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Αναλυτική περιγραφή του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου και των σχετικών διαδικασιών υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 71 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 και το Άρθρο 22 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006. Ενδεχόμενες αλλαγές στο κοινοποιηθέν Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου θα αποτυπώνονται στην Ετήσια Έκθεση Ελέγχου του Προγράμματος, σύμφωνα με το άρθρο 18, παρ.2 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

7.2. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

7.2.1. Εθνική Αρχή (Αρχή Συντονισμού)

Το Γραφείο Προγραμματισμού αποτελεί την Εθνική Αρχή για την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής στην Κύπρο ως Κράτους - Μέλους της ΕΕ. Οι αρμοδιότητες του Γραφείου Προγραμματισμού, το οποίο είναι και ενιαία Διαχειριστική Αρχή για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, ως Εθνικής Αρχής, θα είναι, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006, οι εξής (επιπρόσθετες από εκείνες που θα έχει ως Διαχειριστική Αρχή):

- Συντονισμός των διαπραγματεύσεων/διαβουλεύσεων με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέματα Πολιτικής Συνοχής και των Ταμείων της.
- Κατάρτιση του ΕΣΠΑ σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού 1083/2006, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και διαβίβαση και διαπραγματεύσή του με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Στρατηγική παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και ειδικότερα:
  - Έκδοση κατευθυντήριων γραμμών προς τους εμπλεκόμενους φορείς στη διαχείριση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η συμβατότητα της υλοποίησης των παρεμβάσεων με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί στο ΕΣΠΑ.
  - Σύνταξη συνοπτικού τμήματος στην *Ετήσια Έκθεση Προόδου* για το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, σχετικά με τη συμβολή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης*, σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ. 1 του Κανονισμού 1083/2006.
  - Σύνταξη και υποβολή συνοπτικής έκθεσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αργότερο έως το τέλος του 2009 και του 2012 (άρθρο 29 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006), η οποία θα περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη συμβολή των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία όσον αφορά, (α) την υλοποίηση των στόχων της Πολιτικής Συνοχής, όπως ορίζονται στη Συνθήκη, (β) την εκπλήρωση των καθηκόντων

των Ταμείων, όπως ορίζονται στο Γενικό Κανονισμό, (γ) την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που αναλύονται στις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής*, όπως προσδιορίζονται στις προτεραιότητες που θέτει το ΕΣΠΑ και (δ) την υλοποίηση του στόχου για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για την επίτευξη των στόχων των *Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση*.

- Κατάρτιση, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους, των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και τυχόν αναθεώρησή τους.
- Συντονισμός του προγραμματισμού των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής, συμπεριλαμβανομένων και προγραμμάτων που εντάσσονται στο Στόχο *Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία* καθώς και αυτών που συγχρηματοδοτούνται από Ταμεία και Χρηματοδοτικά μέσα στα πλαίσια άλλων Πολιτικών της ΕΕ.
- Συντονισμός του προγραμματισμού και της εφαρμογής μεταξύ των Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων, στα πλαίσια των οποίων παρέχεται χρηματοδότηση από την ΕΕ.
- Συνολική ευθύνη για τη διαμόρφωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής και την υποβολή των σχετικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στα πλαίσια αυτά το Γραφείο Προγραμματισμού θα έχει την ευθύνη για τη θέσπιση κανόνων για τη λειτουργία των Αρχών που θα εμπλέκονται στη διαχείριση και έλεγχο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και για τη θέσπιση του πλαισίου που θα διέπει τις σχέσεις μεταξύ τους, καθώς και τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (άρθρο 59 και 71 του Κανονισμού 1083/2006).
- Συντονισμός της συμμετοχής της Κύπρου σε Προγράμματα διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας στα πλαίσια του Στόχου *Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία* της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ και τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας τους με τα άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα .
- Συντονισμός των διακρατικών συνεργασιών με Κράτη-Μέλη της ΕΕ σε θέματα Πολιτικής Συνοχής.
- Εκπροσώπηση της Κύπρου στην Επιτροπή Συντονισμού των Ταμείων, η οποία, σύμφωνα με το Άρθρο 104 του Κανονισμού 1083/2006, θα επικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς επίσης και ευθύνη για το συντονισμό της εκπροσώπησης της Κύπρου σε όλες τις Επιτροπές και Ομάδες Εργασίας της ΕΕ σε θέματα της Πολιτικής Συνοχής και των Ταμείων.

- Παρακολούθηση και συντονισμός θεμάτων που αφορούν τις Δημοσιονομικές Προοπτικές και τον Προϋπολογισμό της ΕΕ σε σχέση με την Πολιτική Συνοχής.

7.2.2. Διαχειριστική Αρχή(ΔΑ)

Ορισμός

Σύμφωνα με το Άρθρο 59 παρ. 1 του Κανονισμού 1083/2006, ως Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος ορίζεται το **Γραφείο Προγραμματισμού**(Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού έχει τη συνολική ευθύνη για τη λειτουργία της Διαχειριστικής Αρχής και την εκπροσώπησή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αρμόδια πολιτική αρχή για το Γραφείο Προγραμματισμού, με βάση τον περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμο 1/1990 της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι ο Υπουργός Οικονομικών.

Ευθύνες /Καθήκοντα

Η ΔΑ είναι υπεύθυνη για την διαχείριση και τη εφαρμογή του Προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Η ΔΑ θα έχει τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στον Κανονισμό 1083/2006 και κυρίως στο Άρθρο 60.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 59, παρ. 2 του παραπάνω Κανονισμού, η ΔΑ θα αναθέτει σε ένα αριθμό αρμοδίων Υπουργείων και άλλων δημόσιων φορέων συγκεκριμένα καθήκοντα για τη διαχείριση των παρεμβάσεων του Προγράμματος που θα είναι υπό την ευθύνη της. Τα εν λόγω Υπουργεία και Φορείς θα λειτουργούν ως Ενδιάμεσοι Φορείς σε σχέση με τους Δικαιούχους που υλοποιούν έργα με την έννοια που καθορίζεται στο Άρθρο 2.6 του Κανονισμού 1083/2006. Οι σχετικές ρυθμίσεις και η εξειδίκευση των καθηκόντων της Διαχειριστικής Αρχής και των Ενδιάμεσων Φορέων καταγράφονται, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 12 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με ημερομηνία 7 Ιουλίου 2007, η οποία αποτελεί επίσημη διοικητική πράξη.

Ειδικότερα η ΔΑ θα έχει την ευθύνη για τα ακόλουθα:

- Τη διασφάλιση της επιλογής των προς χρηματοδότηση έργων σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο Πρόγραμμα, καθώς και της συμμόρφωσής τους με τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα έχει τις ακόλουθες σχετικές αρμοδιότητες:

- Συντάσσει και υποβάλλει προς έγκριση στην Επιτροπή Παρακολούθησης πρόταση για τα κριτήρια επιλογής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
  - Εκδίδει σε συνεργασία με την Αρχή Πιστοποίησης Οδηγό Επιλεξιμότητας Δαπανών.
  - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές για την σύνταξη και αξιολόγηση των ολοκληρωμένων σχεδίων χορηγιών.
  - Εγκρίνει όλα τα Σχέδια Χορηγιών που εντάσσονται στο Πρόγραμμα.
  - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες για την επιβεβαίωση της διοικητικής ικανότητας και επάρκειας των Δικαιούχων από τους ΕΦ:
  - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες για το πλαίσιο αξιολόγησης και επιλογής έργων προς ένταξη στα Επιχειρησιακά Προγράμματα από τους Ενδιάμεσους Φορείς, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.3 του παρόντος κεφαλαίου.
  - Εκδίδει οδηγίες ή/και κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση της κανονικότητας και συμβατότητας των έργων που υλοποιούνται με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές/κανόνες.
- Την επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματικής πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τα διάφορα έργα, καθώς και της συμμόρφωσής τους προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ ενεργεί ως ακολούθως:
    - Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές/οδηγίες και καταρτίζει εγγράφως πρότυπα και διαδικασίες για τη διενέργεια επαληθεύσεων από τους Ενδιάμεσους Φορείς σύμφωνα με το Άρθρο 13.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.7 του παρόντος κεφαλαίου.
    - Καθορίζει τη μεθοδολογία δειγματοληψίας για τη διενέργεια από τους ΕΦ δειγματοληπτικών επί τόπου επαληθεύσεων σύμφωνα με το Άρθρο 13.3 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
    - Προβαίνει σε δειγματοληπτικές επαληθεύσεις και σε άλλα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι οι Ενδιάμεσοι Φορείς διενεργούν τις επαληθεύσεις σύμφωνα με το πλαίσιο που έχει καθοριστεί και τις πρόνοιες των Κανονισμών της ΕΕ.
  - Τη διασφάλιση της ύπαρξης συστήματος καταχώρησης και αποθήκευσης, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών εγγραφών για κάθε έργο στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος, καθώς και της συλλογής των δεδομένων υλοποίησης που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τους ελέγχους και την αξιολόγηση. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ:

- Έχει τη συνολική ευθύνη της δημιουργίας και λειτουργίας Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ), το οποίο θα διέπει τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της ΕΕ στην Κύπρο.
- Εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και καθορίζει τις διαδικασίες για καταχώρηση από τις εμπλεκόμενες αρχές και φορείς όλων των αναγκαίων στοιχείων στο ΟΠΣ που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τους ελέγχους και την αξιολόγηση.
- Καθορίζει το πλαίσιο στο οποίο οι Ενδιάμεσοι Φορείς θα τηρούν αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των έργων και της έγκαιρης απορρόφησης των κονδυλίων με βάση το χρηματοδοτικό σχεδιασμό του προγράμματος και τον «κανόνα $n+3/n+2$ », καθώς και δεδομένα/δείκτες για την υλοποίηση των έργων στο ΟΠΣ. Τα εν λόγω στοιχεία θα καταχωρούνται και θα αποθηκεύονται με βάση τυποποιημένα Δελτία Παρακολούθησης για το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο των έργων, τα οποία υποχρεούται ο κάθε Δικαιούχος να αποστέλλει.
- Μεριμνά ώστε η Αρχή Πιστοποίησης, η Αρχή Ελέγχου, η Επιτροπή Παρακολούθησης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν, σύμφωνα με το Άρθρο 14 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006, την κατάλληλη πρόσβαση στα λογιστικά έγγραφα των έργων και αλλά δεδομένα υλοποίησης που καταχωρούνται στο ΟΠΣ.
- Μεριμνά για την υλοποίηση των τυχόν αναγκαίων αλλαγών και προσαρμογών του ΟΠΣ, όπως αυτές προκύπτουν από τις εμπειρίες των χρηστών και από τα προβλήματα που αυτοί συναντούν κατά τη χρήση του.
- Τη διασφάλιση ότι οι Δικαιούχοι και οι άλλοι φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση έργων τηρούν είτε χωριστό λογιστικό σύστημα είτε επαρκή λογιστική κωδικοποίηση για όλες τις συναλλαγές που έχουν σχέση με το έργο, λαμβάνοντας υπόψη τους εθνικούς λογιστικούς κανόνες. Στο πλαίσιο αυτό η Διαχειριστική Αρχή μεριμνά μέσω των κατάλληλων οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών προς τους Ενδιάμεσους Φορείς ή/και Δικαιούχους για τα ακόλουθα:
  - οι Δικαιούχοι που ανήκουν στο δημόσιο τομέα και έχουν υποχρέωση να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα δημιουργούν ειδική λογιστική μερίδα για κάθε συγχρηματοδοτούμενο έργο, με την έγκριση του για συγχρηματοδότηση.
  - οι Δικαιούχοι που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα και δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα, να δημιουργούν κατάλληλη λογιστική κωδικοποίηση, με την έγκριση του έργου, την οποία υποχρεούνται να τηρούν
- Τη διασφάλιση ότι οι αξιολογήσεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που αναφέρονται στο Άρθρο 48 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006, εκτελούνται σύμφωνα με το Άρθρο 47 του ίδιου Κανονισμού με βάση τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 7.5 του παρόντος κεφαλαίου.

- Τον καθορισμό διαδικασιών για τη διασφάλιση της τήρησης όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους που απαιτούνται για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 90 του Κανονισμού 1083/2006. Στο πλαίσιο αυτό η Διαχειριστική Αρχή εκδίδει σχετικές οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές προς τους Ενδιάμεσους Φορείς και δικαιούχους λαμβάνοντας υπόψη την υφισταμένη νομοθεσία και κανονισμούς του Κράτους.
- Τη διασφάλιση ότι η Αρχή Πιστοποίησης λαμβάνει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιούνται σε σχέση με τη δαπάνη για σκοπούς πιστοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ θα βεβαιώνει ότι, για τις δαπάνες που περιλαμβάνονται σε κάθε δήλωση δαπανών, έχουν τηρηθεί όλες οι διαδικασίες για την επαλήθευση της πραγματοποίησής τους, όπως αυτές θα καθορισθούν με αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και θα εξειδικευθούν με Εγκυκλίους της ΔΑ, και ότι τα αποτελέσματα των επαληθεύσεων που θα διενεργούνται σύμφωνα με τις διαδικασίες αυτές επαληθεύουν την ορθότητα, νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 60 του Κανονισμού 1083/2006. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω βεβαίωση θα γίνεται στη βάση των επαληθεύσεων που έχουν διενεργηθεί από τους ΕΦ και των δειγματοληπτικών επαληθεύσεων που η ΔΑ θα πραγματοποιεί για να έχει λογικές διαβεβαιώσεις ως προς την ορθότητα, νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών.
- Την καθοδήγηση των εργασιών της Επιτροπής Παρακολούθησης και τον εφοδιασμό της με τα απαιτούμενα έγγραφα, τα οποία καθιστούν δυνατή την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος και της επίτευξης των στόχων του. Στα πλαίσια αυτά θα έχει την προεδρία και γραμματεία της Επιτροπής Παρακολούθησης.
- Τη σύνταξη και, μετά την έγκριση της Επιτροπής Παρακολούθησης, υποβολή στην Επιτροπή των Ετήσιων και Τελικών Εκθέσεων σχετικά με την υλοποίηση. Οι Ενδιάμεσοι Φορείς είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν στη σύνθεση των Ετήσιων και Τελικών Εκθέσεων Εκτέλεσης όσον αφορά τις παρεμβάσεις που θα έχουν υπό την ευθύνη τους.
- Τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας που ορίζονται στο Άρθρο 69 του Κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται στο Κεφάλαιο II, Τμήμα 1 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Στο πλαίσιο αυτό η ΔΑ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 7.9, θα ενεργεί ως ακολούθως:
  - Εκπονεί και υποβάλλει στη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς, Επικοινωνιακό Σχέδιο σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Το Επικοινωνιακό Σχέδιο είναι δυνατό να καλύπτει και τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).
  - Συντονίζει και παρακολουθεί την υλοποίηση του Επικοινωνιακού Σχεδίου.

- Εκδίδει τις κατάλληλες οδηγίες προς τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους, με βάση τις αρχές που καθορίζονται στις πρόνοιες των Άρθρων 5-9 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06. Η διενέργεια των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο επίπεδο των κατηγοριών παρεμβάσεων αποτελεί ευθύνη των ΕΦ.
- Παρέχει πληροφορίες στην Επιτροπή, προκειμένου να μπορεί να αξιολογεί τα μεγάλα έργα.
- Την οργάνωση της ετήσιας συνάντησης διαχείρισης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την παρακολούθηση της υλοποίησης, από την Αρχή Πιστοποίησης, τους Ενδιάμεσους Φορείς και τους Δικαιούχους, των αιτιολογημένων συστάσεων σύμφωνα με το Άρθρο 68 του Κανονισμού 1083/2006.
- Την υποβολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπιών που εντοπίζονται.

7.2.3. Ενδιάμεσοι Φορείς

Ορισμός

Ως **Ενδιάμεσοι Φορείς** οι οποίοι θα εκτελούν καθήκοντα που τους εκχωρούνται από τη ΔΑ, (σύμφωνα με τις πρόνοιες των Άρθρων 2.6 και 59.2 του Κανονισμού 1083/2006), οι οποίοι έχουν ήδη οριστεί (Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106. στις 28 Φεβρουαρίου 2007 και νεότερη Απόφαση με Αρ. 71.545 και ημερομηνία 4 Ιανουαρίου 2011) τα ακολούθα Υπουργεία και Δημόσιοι Φορείς, αρμόδιοι για τους επί μέρους Άξονες Προτεραιότητας / κατηγορίες παρεμβάσεων του Προγράμματος:

- **Τμήμα Ελέγχου του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων** για τις παρεμβάσεις που εντάσσονται στους Άξονες Προτεραιότητας «*Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος*» και «*Βασικές Μεταφορικές Υποδομές*» που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής και οι λοιπές παρεμβάσεις μεταφορών στον Άξονα «*Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου*» καθώς επίσης και για τις καινοτόμες παρεμβάσεις στον τομέα της ενέργειας που εντάσσονται στον Άξονα Προτεραιότητας «*Κοινωνία της Γνώσης και καινοτομία*». Επίσης ορίζεται ως Ενδιάμεσος Φορέας για όλα τα Μεγάλα Έργα.
- **Υπουργείο Εσωτερικών** για τις παρεμβάσεις ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της υπαίθρου στα πλαίσια του Άξονα «*Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου*».
- **Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού** για τις παρεμβάσεις που αφορούν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και επιχειρηματικότητα (εκτός των παρεμβάσεων που αφορούν τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος) κάτω από τον Άξονα «*Παραγωγικό Περιβάλλον*».

- **Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού** για τις παρεμβάσεις (σχέδια χορηγιών) που αφορούν τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος στα πλαίσια του Άξονα «Παραγωγικό Περιβάλλον».
- **Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως** για το σχέδιο χορηγιών του αγροτουρισμού στα πλαίσια του Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου».
- **Ίδρυμα Προώθησης της Έρευνας** για τις παρεμβάσεις έρευνας και καινοτομίας στα πλαίσια του Άξονα «Καινοτομία και Κοινωνία της Γνώσης».

Οι Γενικοί Διευθυντές των πιο πάνω Υπουργείων, Τμημάτων και Φορέων έχουν τη συνολική ευθύνη για τη λειτουργία των Ενδιάμεσων Φορέων.

Καθήκοντα

Τα καθήκοντα του κάθε Ενδιάμεσου Φορέα (ΕΦ) διαμορφώνονται ανάλογα με τη φύση των παρεμβάσεων και των δικαιούχων του τομέα ευθύνης τους ή/και το Ταμείο από το οποίο συγχρηματοδοτούνται οι εν λόγω παρεμβάσεις. Σημειώνεται ότι τα εκχωρούμενα στους ΕΦ καθήκοντα εκτελούνται στη βάση γραπτών κατευθυντήριων οδηγιών και διαδικασιών, με ευθύνη και εποπτεία της ΔΑ. Ενδεικτικά, ο κάθε ΕΦ θα είναι υπεύθυνος για:

- Την αξιολόγηση και έγκριση έργων για ένταξη στο ΕΠ, με βάση τα προβλεπόμενα στη παράγραφο 7.3. του παρόντος κεφαλαίου και μέσα στα πλαίσια και τις κατευθύνσεις που καθορίζει η ΔΑ. Ειδικότερα θα έχει την ευθύνη για:
  - Τη σύνταξη και δημοσίευση προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για ένταξη έργων στο ΕΠ.
  - Την αξιολόγηση και έγκριση έργων με βάση τα εγκεκριμένα από την Επιτροπή Παρακολούθησης κριτήρια επιλογής έργων
  - Την αποτίμηση, πριν από την έκδοση της Απόφασης Ένταξης, της ικανότητας και επάρκειας του Δικαιούχου να διαχειριστεί κατάλληλα (από διοικητική, οικονομική και τεχνική άποψη) το προτεινόμενο έργο
  - Την έκδοση Απόφασης Ένταξης Έργου στη οποία θα περιέχονται οι όροι χρηματοδότησης του έργου σύμφωνα με το Άρθρο 13.1 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06
  - Τη διασφάλιση της κανονικότητας και συμβατότητας των έργων που πρόκειται να ενταχθούν με τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές/κανόνες, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που καθορίζονται από τη ΔΑ
- Τη μεταφορά των πιστώσεων που αφορούν την κοινοτική συμμετοχή ή ανάλογα με τη περίπτωση τη συνολική δημόσια δαπάνη στους Δικαιούχους, στην περίπτωση που αυτοί είναι ημικρατικοί φορείς ή ιδιώτες.

- Τη διενέργεια επαληθεύσεων σύμφωνα με το Άρθρο 13.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με βάση τις οδηγίες και κατευθύνσεις της ΔΑ. Οι επαληθεύσεις που θα διενεργεί κάθε ΕΦ θα περιλαμβάνουν α) διοικητικές επαληθεύσεις για βεβαίωση της κάθε δήλωσης δαπανών από τους Δικαιούχους β) δειγματοληπτικές επιτόπιες επαληθεύσεις επιμέρους έργων και γ) βεβαίωση των πραγματοποιηθέντων δαπανών στην Διαχειριστική Αρχή. Οι επαληθεύσεις θα καλύπτουν τις διοικητικές, δημοσιονομικές, τεχνικές και φυσικές πτυχές των έργων και θα ελέγχονται τα ακόλουθα:
  - η επιλεξιμότητα των δαπανών σύμφωνα με τους Κανονισμούς της ΕΕ και τους σχετικούς εθνικούς κανόνες
  - η νομιμότητα και η κανονικότητα των έργων και διαδικασιών, καθώς και η συμβατότητά τους με τις Εθνικές και Κοινοτικές Πολιτικές.
  - το φυσικό αντικείμενο του συγχρηματοδοτούμενου έργου
  - η τήρηση όλων των όρων της Απόφασης Ένταξης
  - η τήρηση όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου
  - η τήρηση χωριστής λογιστικής μερίδας
- Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση ένταξης έργων που υλοποιούνται ήδη και έχουν δαπάνες, θα πραγματοποιείται στα πλαίσια της διαδικασίας αξιολόγησης πλήρους διοικητική και επιτόπια επαλήθευση για το σύνολο των δαπανών (που έχουν πραγματοποιηθεί πριν την ένταξη του έργου) και για το σύνολο του εν λόγω έργου.
- Την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των έργων των δικαιούχων, με έμφαση στη συστηματική παρακολούθηση της έγκαιρης απορρόφησης των κονδυλίων σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχεδιασμό του ΕΠ και του κανόνα $n+3/n+2$ και την τήρηση, στα πλαίσια των οδηγιών της ΔΑ, αναλυτικών στοιχείων παρακολούθησης και δεδομένων/δεικτών για τη υλοποίηση των έργων στο ΟΠΣ. Τα εν λόγω στοιχεία θα καταχωρούνται και θα αποθηκεύονται με βάση τυποποιημένα Δελτία Παρακολούθησης για το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο των έργων, τα οποία υποχρεούται ο κάθε δικαιούχος να αποστέλλει. Κάθε ΕΦ θα έχει την ευθύνη εντοπισμού των τυχόν αποκλίσεων από την προγραμματισμένη πορεία υλοποίησης, την επισήμανση διορθωτικών μέτρων που πρέπει να λάβουν οι Δικαιούχοι και την παρακολούθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων του Προγράμματος. Επίσης κάθε ΕΦ συντάσσει σε τακτή περιοδική βάση συγκεντρωτική έκθεση προόδου για τις παρεμβάσεις του τομέα ευθύνης του η οποία υποβάλλεται στη ΔΑ.
- Τη διασφάλιση ότι οι δικαιούχοι που ανήκουν στο δημόσιο τομέα τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα και δημιουργούν, με βάση τις διαδικασίες που καθορίζει η ΔΑ, ειδική λογιστική μερίδα για κάθε συγχρηματοδοτούμενο έργο, καθώς και διασφάλιση της

τήρησης χωριστής λογιστικής μερίδας για τους δικαιούχους που δεν είναι υποχρεωμένοι να τηρούν το ενιαίο λογιστικό σύστημα.

- Τη διενέργεια των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο ευρύτερο επίπεδο των κατηγοριών παρεμβάσεων ευθύνης κάθε ΕΦ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 7.9. Παροχή επίσης υποστήριξης στους δικαιούχους για την υλοποίηση των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας στο επίπεδο των έργων τους.
- Την υποβολή προς τη Διαχειριστική Αρχή, όλων των αναγκαίων πληροφοριών και δεδομένων για την ετοιμασία των Ετήσιων Εκθέσεων και της Τελικής Έκθεσης Εκτέλεσης, για τις παρεμβάσεις που θα έχουν υπό την ευθύνη τους.
- Την υποβολή στη Διαχειριστική Αρχή όλων των αναγκαίων πληροφοριών και δεδομένων που απαιτούνται για την ετήσια συνάντηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την υλοποίηση των αιτιολογημένων συστάσεών της, σύμφωνα με τις οδηγίες της Διαχειριστικής Αρχής.
- Την έγκαιρη εξασφάλιση από τους δικαιούχους των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των έργων, στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες
- Την υποβολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπιών που εντοπίζονται, με παράλληλη γνωστοποίηση τους στη ΔΑ.

7.2.4. Αρχή Πιστοποίησης

Ορισμός

Ως Αρχή Πιστοποίησης ορίζεται το **Γενικό Λογιστήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας** (Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Τα καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης θα τα εκτελεί ειδική υπηρεσία του Γενικού Λογιστηρίου.

Αρμοδιότητες/Καθήκοντα

Η Αρχή Πιστοποίησης, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1083/2006, και κυρίως με το άρθρο 61, είναι υπεύθυνη για:

- Την κατάρτιση και την υποβολή πιστοποιημένων δηλώσεων δαπανών και αιτήσεων πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Την πιστοποίηση ότι:

- Η δήλωση δαπανών είναι ακριβής, είναι προϊόν αξιόπιστων λογιστικών συστημάτων και στηρίζεται σε επαληθεύσιμα δικαιολογητικά,
- Οι δηλωθείσες δαπάνες συμμορφώνονται προς τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες και διενεργήθηκαν για έργα που επελέγησαν για χρηματοδότηση σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο πρόγραμμα και πληρούν τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες.
- Τη διασφάλιση, για σκοπούς πιστοποίησης, ότι έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες από τη Διαχειριστική Αρχή σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιήθηκαν όσον αφορά τις δαπάνες που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις δαπανών.
- Το συνυπολογισμό, για σκοπούς πιστοποίησης, των αποτελεσμάτων όλων των ελέγχων που διενεργήθηκαν από την Αρχή Ελέγχου ή υπό την ευθύνη της.
- Την τήρηση, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών μητρώων για τις δαπάνες που υποβάλλονται στην Επιτροπή.
- Την τήρηση μητρώου των ποσών που μπορούν να ανακτηθούν και των ποσών που αποσύρονται μετά από ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συνεισφοράς για ένα έργο. Τα ανακτηθέντα ποσά επιστρέφονται στο γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από το κλείσιμο του Προγράμματος, με αφαίρεσή τους από την επόμενη κατάσταση δαπανών.
- Τη συλλογή όλων των παρατυπιών που εντοπίζονται τόσο από την ίδια όσο και από όλους τους άλλους Φορείς που εμπλέκονται, και την κοινοποίησή τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 70 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/06 και όπως αυτές εξειδικεύονται στο Τμήμα 4 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006. Στα πλαίσια αυτά των καθηκόντων της θα έχει επίσης τη γενική ευθύνη για έκδοση σχετικών οδηγιών και για τη γενική παρακολούθηση των σχετικών ενεργειών που έχουν ληφθεί για τις παρατυπίες που εντοπίζονται.

Τα καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης σχετικά με την χρηματοοικονομική διαχείριση του Προγράμματος και τις χρηματοδοτικές ροές εξειδικεύονται περαιτέρω στην παρ. 7.6.

7.2.5. Αρχή Ελέγχου

Ορισμός

Ως Αρχή Ελέγχου, κοινή για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, ορίζεται η **Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου** της Κυπριακής Δημοκρατίας (Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου Αρ. 65.106, στις 28 Φεβρουαρίου 2007). Η Αρχή Ελέγχου έχει πλήρη

λειτουργική ανεξαρτησία τόσο από τη Διαχειριστική Αρχή όσο και από την Αρχή Πιστοποίησης.

Αρμοδιότητες /Καθήκοντα

Η Αρχή Ελέγχου, σύμφωνα με το Άρθρο 62 του Κανονισμού 1083/2006, είναι υπεύθυνη για τα ακόλουθα:

- Τη διασφάλιση της εκτέλεσης ελέγχων για την επαλήθευση της ουσιαστικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του Προγράμματος.
- Τη διασφάλιση ότι οι έλεγχοι των έργων πραγματοποιούνται σε κατάλληλο δείγμα για την επαλήθευση των δηλωνόμενων δαπανών.
- Την υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντός εννέα μηνών από την έγκριση του Προγράμματος, στρατηγικής ελέγχου που καλύπτει τους φορείς οι οποίοι θα εκτελέσουν τους ελέγχους που αναφέρονται πιο πάνω, τη μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί, τη μέθοδο δειγματοληψίας για ελέγχους των έργων, καθώς και ενδεικτικό προγραμματισμό των ελέγχων προκειμένου να διασφαλίζεται ο έλεγχος των κυριότερων φορέων, καθώς και η ομοιόμορφη κατανομή των ελέγχων καθ' όλη την περίοδο προγραμματισμού. Επισημαίνεται ότι θα εφαρμοσθεί ένα ενιαίο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ και κατά συνέπεια θα υποβληθεί μία μόνον στρατηγική λογιστικού ελέγχου
- Έως τις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους από το 2008 έως το 2015:
  - Την υποβολή, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ετήσιας έκθεσης ελέγχου στην οποία παρατίθενται τα πορίσματα των ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο που λήγει στις 30 Ιουνίου του συγκεκριμένου έτους σύμφωνα με τη στρατηγική ελέγχου του Προγράμματος, και αναφέρονται οι τυχόν ελλείψεις που διαπιστώθηκαν στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου του Προγράμματος. Η πρώτη έκθεση, που έχει υποβληθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2008, καλύπτει την περίοδο από 1 Ιανουαρίου 2007 έως τις 30 Ιουνίου 2008. Οι πληροφορίες που αφορούν τους λογιστικούς ελέγχους που διεξάγονται μετά την 1 Ιουλίου 2015 περιλαμβάνονται στην τελική έκθεση ελέγχου η οποία υποστηρίζει τη δήλωση κλεισίματος του Προγράμματος.
  - Γνωμοδότηση, βάσει των ελέγχων που έχουν πραγματοποιηθεί με ευθύνη της, ως προς το κατά πόσον το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου λειτουργεί ουσιαστικά, ώστε να διασφαλίζει επαρκώς το γεγονός ότι οι καταστάσεις δαπανών που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ορθές και, συνεπώς, ότι οι σχετικές συναλλαγές είναι νόμιμες και κανονικές
  - Υποβολή, ανάλογα με την περίπτωση και δυνάμει του Άρθρου 86α του Γενικού Κανονισμού ΕΚ 1083/2006, δήλωσης μερικού κλεισίματος, η οποία αξιολογεί τη

νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών δαπανών. Δεδομένου ότι το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου θα είναι κοινό και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, οι προαναφερθείσες εκθέσεις, γνωμοδοτήσεις και δηλώσεις θα είναι κοινές για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

- Την υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αργότερο έως την 31η Μαρτίου 2017, δήλωσης κλεισίματος του Προγράμματος, στην οποία αξιολογείται η εγκυρότητα της αίτησης πληρωμής του τελικού υπολοίπου, καθώς και η νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών συναλλαγών που καλύπτονται από την τελική κατάσταση δαπανών, η οποία υποστηρίζεται από έκθεση τελικού ελέγχου.
- Την υποβολή στην Αρχή Πιστοποίησης των παρατυπιών που εντοπίζονται

Η Αρχή Ελέγχου θα διασφαλίσει ότι το έργο του ελέγχου λαμβάνει υπόψη διεθνώς αποδεκτά πρότυπα ελέγχου.

7.2.6 Αρχή υπεύθυνη για την πιστοποίηση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου

Η **Αρχή Ελέγχου** θα είναι αρμόδια για την υποβολή της έκθεσης αξιολόγησης του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθρο 71 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006, όπως εξειδικεύονται στο Άρθρο 25 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006, καθώς και την πιστοποίηση του συστήματος.

7.2.7 Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την ΕΕ

Ο υπεύθυνος φορέας για την είσπραξη των πληρωμών από την ΕΕ είναι το **Γενικό Λογιστήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας** ως η **Αρχή Πιστοποίησης**. Η Αρχή Πιστοποίησης θα είναι επίσης υπεύθυνη για την υποβολή, το αργότερο στις 30 Απριλίου κάθε έτους, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προσωρινών προβλέψεων για τις μελλοντικές αιτήσεις πληρωμών, σύμφωνα με το Άρθρο 76 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006, με βάση τα σχετικά στοιχεία που θα του αποστέλλονται από τη ΔΑ.

7.2.8. Φορείς που φέρουν την ευθύνη για την καταβολή των πληρωμών στους Δικαιούχους

Η επιλέξιμη εθνική και κοινοτική συμμετοχή για όλα τα έργα που εντάσσονται στο Πρόγραμμα αποτελούν δημόσιες δαπάνες, οι οποίες χρηματοδοτούνται στο σύνολο τους, σε

πρώτο στάδιο (προ-χρηματοδότηση), είτε από τον Κρατικό Προϋπολογισμό είτε από τον προϋπολογισμό των κατά περίπτωση φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι πληρωμές προς τους δικαιούχους θα πραγματοποιούνται, σε πρώτο στάδιο, αποκλειστικά από εθνικούς πόρους. Σχετικές πρόνοιες για το σύνολο των προβλεπόμενων ετήσιων πληρωμών (κοινοτικών και εθνικών) προς τους δικαιούχους θα γίνονται στους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων. Το Γραφείο Προγραμματισμού θα μεριμνά για την εξασφάλιση των σχετικών πιστώσεων στο κρατικό προϋπολογισμό με την ένταξη κάθε έργου στο Πρόγραμμα για τους δικαιούχους και Ενδιάμεσους Φορείς (με την έγκριση των Σχεδίων Χορηγιών) που είναι Κυβερνητικά Τμήματα.

- Τα Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες, που είναι δικαιούχοι μεριμνούν, μέσω της νενομισμένης διαδικασίας, για την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των έργων τους. Ο αρμόδιος ΕΦ βεβαιώνεται ότι οι δικαιούχοι, έχουν προβεί στις κατάλληλες διαδικασίες για την έγκαιρη εξασφάλιση των σχετικών πιστώσεων. Επίσης τα Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες, που είναι Ενδιάμεσοι Φορείς μεριμνούν μέσω της νενομισμένης διαδικασίας για την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων, κάτω από κατάλληλο άρθρο και κεφάλαιο του κρατικού προϋπολογισμού, για τη χρηματοδότηση και υλοποίηση των σχεδίων χορηγιών ευθύνης τους.

Στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι ημικρατικοί οργανισμοί, οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ο ΕΦ βεβαιώνεται ότι οι δικαιούχοι έχουν φροντίσει για την έγκαιρη διασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων στον προϋπολογισμό τους.

Στην περίπτωση που οι δικαιούχοι είναι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ημικρατικοί οργανισμοί ή οργανισμοί δημοσίου δικαίου, οι ΕΦ αναλαμβάνουν την πληρωμή των ποσών που αφορούν τη Κοινοτική συμμετοχή στο ποσοστό που συμφωνείται για κάθε έργο.

Στην περίπτωση που οι δικαιούχοι είναι ιδιώτες ή άλλοι φορείς που δικαιούνται χορηγία με βάση Σχέδιο Χορηγιών, οι ΕΦ αναλαμβάνουν την πληρωμή των ποσών που αφορούν τη συνολική δημόσια δαπάνη.

Όταν παραλαμβάνεται η κοινοτική συνδρομή, με οδηγία του Γενικού Λογιστηρίου, το ανάλογο ποσό που έχει ήδη καταβληθεί από τους δικαιούχους ή/και τους ΕΦ (με βάση τη διαδικασία που αναφέρεται πιο πάνω), καταχωρείται ως έσοδο στον κρατικό προϋπολογισμό και ταυτόχρονα μεταφέρεται στον τραπεζικό λογαριασμό του Κράτους από τους τραπεζικούς λογαριασμούς όπου είχαν αρχικά εμβασθεί, οι κοινοτικοί πόροι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

7.3. ΕΝΤΑΞΗ ΕΡΓΩΝ

7.3.1. Έγκριση των Κριτηρίων Επιλογής των Έργων

Η Επιτροπή Παρακολούθησης , μετά από σχετική εισήγηση της ΔΑ, εγκρίνει εντός έξι μηνών από την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος τα κριτήρια επιλογής προς ένταξη έργων στο κάθε Άξονα Προτεραιότητας και εγκρίνει τις τυχόν αναθεωρήσεις των κριτηρίων αυτών σύμφωνα με τις ανάγκες του προγραμματισμού.

7.3.2. Έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών από τη ΔΑ

Η Διαχειριστική Αρχή, με στόχο την εξειδίκευση, αποσαφήνιση και κατά το δυνατόν ομοιογενή εφαρμογή των διαδικασιών ένταξης έργων σύμφωνα με τις πρόνοιες του ΕΠ και με όσα απορρέουν από το εθνικό και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο, θα εκδώσει αναλυτικές οδηγίες ως προς τα ακόλουθα θέματα:

- Τυποποίηση του περιεχομένου της Πρόσκλησης Υποβολής Πρότασης και έκδοση σχετικού πρότυπου
- Τυποποίηση της αίτησης ένταξης έργου και έκδοση τυποποιημένου Τεχνικού Δελτίου Έργου
- Καθορισμός του πλαισίου και της μεθοδολογίας / τύπου αξιολόγησης των προτεινομένων έργων. Το πλαίσιο αξιολόγησης των έργων θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής που εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Παρακολούθησης, την μεθοδολογία αξιολόγησης των έργων και οδηγίες σε θέματα που άπτονται του χρονικού και κοστολογικού προγραμματισμού των έργων και της προβλεπόμενης απορρόφησης των δαπανών, με έμφαση στην τήρηση του κανόνα $n+3/v+2$
- Καθορισμός, όπου είναι αναγκαίο, δυνατικών Δικαιούχων ανά ομάδες/κατηγορίες έργων
- Τυποποίηση της Απόφασης Ένταξης

7.3.3. Σύνταξη προσκλήσεων υποβολής προτάσεων

Η σύνταξη των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων και η εξειδίκευση του περιεχομένου τους, συμπεριλαμβανομένης της εξειδίκευσης των κριτηρίων επιλογής θα γίνεται από τον κατά περίπτωση αρμόδιο ΕΦ.

Ο αρμόδιος ΕΦ καλεί τους δυνατικούς δικαιούχους για εκδήλωση ενδιαφέροντος και υποβολή προτάσεων. Ανάλογα με τη φύση των έργων και την κατηγορία των δικαιούχων

(π.χ. δημόσιος τομέας, ιδιώτες κλπ.), η πρόσκληση θα τυγχάνει της κατάλληλης δημοσιότητας.

Ο ΕΦ θα διασφαλίζει ότι παρέχονται στους δυνητικούς δικαιούχους σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες για το όλο πλαίσιο χρηματοδότησης σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 5.2 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/06.

7.3.4. Υποβολή προτάσεων από τους δυνητικούς δικαιούχους

Οι δυνητικοί δικαιούχοι ετοιμάζουν τις προτάσεις τους, με βάση τα αναφερόμενα στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων. Κατά τη διαδικασία ετοιμασίας της πρότασης μπορούν να ζητήσουν βοήθεια και τεχνική υποστήριξη από το αρμόδιο τμήμα του ΕΦ. Οι προτάσεις υποβάλλονται προς αξιολόγηση στον αρμόδιο ΕΦ.

7.3.5. Αξιολόγηση προτάσεων

Η αξιολόγηση των προτάσεων που υποβλήθηκαν από τους δυνητικούς δικαιούχους γίνεται με μέριμνα και ευθύνη του αρμόδιου ΕΦ. Στα πλαίσια της διασφάλισης ανοικτών, διαφανών και αντικειμενικών διαδικασιών αξιολόγησης, ο αρμόδιος ΕΦ θα ακολουθήσει ένα από τα ακόλουθα είδη αξιολόγησης, συμφωνά με το πλαίσιο που καθορίζεται για κάθε κατηγορία παρέμβασης από τη Διαχειριστική Αρχή:

- Άμεση Αξιολόγηση: Αυτοτελής αξιολόγηση κάθε πρότασης με την υποβολή της.
- Συγκριτική Αξιολόγηση: Αξιολόγηση των προτάσεων μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής προτάσεων με στόχο την κατάταξη/ιεράρχησή τους.

Τονίζεται ότι οι παραπάνω ενέργειες του ΕΦ γίνονται πάντα στη βάση των οδηγιών της παρ. 7.3.1. Ο τύπος της αξιολόγησης που θα επιλεγεί από τη ΔΑ θα εξαρτάται από τη φύση και την κατηγορία των έργων και από τον αριθμό των δυνητικών δικαιούχων που περιλαμβάνονται στην πρόσκληση. Η διαδικασία συγκριτικής αξιολόγησης θα ακολουθείται κατεξοχήν σε περιπτώσεις ομοειδών έργων με κοινά χαρακτηριστικά, όπως μέγεθος και αντικείμενο των έργων, για τις οποίες η σύγκριση είναι ευχερέστερη. Επίσης η συγκριτική αξιολόγηση θα ακολουθείται στις περιπτώσεις έργων που έχουν σχετικά βραχύ και ταυτόχρονο χρονοδιάγραμμα ωρίμανσης. Η επιλογή του τύπου αξιολόγησης αποτελεί ευθύνη της ΔΑ σε συνεργασία με το αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα στη βάση των οδηγιών της παρ. 7.2.1. Η διαδικασία της συγκριτικής αξιολόγησης δεν θα εφαρμόζεται στις περιπτώσεις Μεγάλων Έργων αλλά και έργων που αναφέρονται ρητά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Ο Ενδιάμεσος Φορέας θα εξετάζει τις αιτήσεις στη βάση των εγκεκριμένων κριτηρίων επιλογής, όπως θα έχουν εξειδικευθεί στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων.

7.3.6. Απόφαση ένταξης/χρηματοδότησης έργου

Εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την υποβολή της αίτησης, ο ΕΦ ολοκληρώνει τη διαδικασία αξιολόγησης και εκδίδει τη σχετική Απόφαση Ένταξης στην οποία περιέχονται όλοι οι όροι χρηματοδότησης και οι υποχρεώσεις του Δικαιούχου προς τον Ενδιάμεσο Φορέα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης, ο ΕΦ βεβαιώνεται ότι ο Δικαιούχος είναι σε θέση να ικανοποιήσει τους όρους που περιέχονται σε αυτή και να διαχειριστεί κατάλληλα (από διοικητική, οικονομική και τεχνική άποψη) το προτεινόμενο έργο. Σε ορισμένες περιπτώσεις έργων που έχουν δια - τομεακή διάσταση ο ΕΦ είναι δυνατόν να ζητήσει από το Δικαιούχο να συστήσει Επιτροπή Καθοδήγησης ή άλλη τεχνική επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών για το συντονισμό της υλοποίησης του έργου και τη διασφάλιση των συνεργιών με αλλά παρεμφερή έργα. Στις περιπτώσεις Δικαιούχων που είναι Κυβερνητικά Τμήματα/Υπηρεσίες ταυτόχρονα με την υποβολή αίτησης/πρότασης για συγχρηματοδότηση έργου υποβάλλεται αίτημα στη ΔΑ όπως, σε περίπτωση κατά την οποία εγκριθεί το προτεινόμενο έργο, να υπάρχουν διαθέσιμες οι απαραίτητες πιστώσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω των σχετικών διαδικασιών.

Αμέσως μετά, η Απόφαση Ένταξης γνωστοποιείται στο Δικαιούχο και κοινοποιείται στη ΔΑ. Νοείται ότι στις περιπτώσεις Κυβερνητικών Τμημάτων/Υπηρεσιών ο ΕΦ βεβαιώνεται για την εξασφάλιση της εθνικής συγχρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό πριν την αποστολή της Απόφασης Ένταξης. Ο ΕΦ έχει την ευθύνη να διασφαλίσει την καταχώρηση των σχετικών στοιχείων του έργου (Τεχνικό Δελτίο Έργου) στο ΟΠΣ.

Εάν το προτεινόμενο έργο κρίνεται ανεπαρκές για ένταξη, ο ΕΦ ενημερώνει άμεσα το Δικαιούχο, με κοινοποίηση στη ΔΑ, για την απόρριψη του έργου, με σχετική αιτιολόγηση. Όπου κρίνεται αναγκαίο καλεί το Δικαιούχο για επανυποβολή διορθωμένης και συμπληρωμένης αίτησης υποβολής πρότασης.

7.4. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

7.4.1. Επιτροπή Παρακολούθησης

Ορίζεται, με βάση τις πρόνοιες του άρθρου 63 του Κανονισμού 1083/2006 μία κοινή Επιτροπή Παρακολούθησης και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Η

Επιτροπή Παρακολούθησης συστήνεται εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης από την ΕΕ της απόφασης έγκρισης του Προγράμματος. Τα καθήκοντα της Επιτροπής Παρακολούθησης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 65 του Κανονισμού 1083/2006, είναι τα ακόλουθα:

- Εξετάζει και εγκρίνει, μετά από σχετική εισήγηση της ΔΑ, τα κριτήρια για την επιλογή των προς χρηματοδότηση έργων εντός έξι μηνών από την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος και εγκρίνει τις τυχόν αναθεωρήσεις των κριτηρίων αυτών σύμφωνα με τις ανάγκες του προγραμματισμού
- Εξετάζει σε περιοδική βάση την πρόοδο που σημειώθηκε στην επίτευξη των ειδικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος, με βάση τα έγγραφα που υποβάλλει η Διαχειριστική Αρχή
- Εξετάζει τα αποτελέσματα της υλοποίησης, ιδίως όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται για κάθε Άξονα Προτεραιότητας, καθώς και τις αξιολογήσεις που αναφέρονται στο Άρθρο 48 παρ. 3 του Κανονισμού 1083/2006
- Εξετάζει και εγκρίνει τις Ετήσιες και την Τελική Έκθεση Εκτέλεσης που αναφέρονται στο Άρθρο 67 του Κανονισμού 1083/2006
- Ενημερώνεται σχετικά με την Ετήσια Έκθεση Ελέγχου, καθώς και για τυχόν σχετικά σχόλια τα οποία μπορεί να διατυπώσει η Επιτροπή μετά την εξέτασή της
- Μπορεί να προτείνει στη Διαχειριστική Αρχή οποιαδήποτε αναθεώρηση ή εξέταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, η οποία ενδεχομένως μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων των Ταμείων που αναφέρονται στο Άρθρο 3 του Κανονισμού 1083/2006 ή στη βελτίωση της διαχείρισής τους, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοοικονομικής διαχείρισής τους
- Εξετάζει και εγκρίνει οποιαδήποτε πρόταση για την τροποποίηση του περιεχομένου της απόφασης της Επιτροπής σχετικά με τη συνεισφορά των Ταμείων

Η σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης ορίζεται με βάση σχετική εισήγηση της ΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη το θεσμικό πλαίσιο της Κύπρου και την αρχή της εταιρικής σχέσης στη διαχείριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων, σε όλα τα στάδια υλοποίησης του Προγράμματος. Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης θα είναι ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού (ΔΑ). Στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν:

- Γενικοί Διευθυντές αρμόδιων Υπουργείων
- Γενικοί Διευθυντές εμπλεκόμενων ημικρατικών οργανισμών
- Ο Γενικός Λογιστής
- Εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης

- Εκπρόσωποι των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων
- Εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων

Επί πλέον των ανωτέρω θα συμμετέχουν στην Επιτροπή Παρακολούθησης, ως παρατηρητές, ο Γενικός Ελεγκτής, ο Έφορος Εσωτερικού Ελέγχου και ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων.

Η σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης θα έχει, κατά το δυνατόν, ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών. Κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης μπορεί να κληθούν να συμμετάσχουν και μη μόνιμα μέλη, π.χ. ειδικοί επιστήμονες, εμπειρογνώμονες κλπ., ανάλογα με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Επίσης στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Η Επιτροπή Παρακολούθησης λειτουργεί με βάση εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος καθορίζεται σε συνεργασία με τη ΔΑ, ώστε να διασφαλίζεται η εκπλήρωση των καθηκόντων της στο πλαίσιο των απαιτήσεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006. Ο εσωτερικός κανονισμός εγκρίνεται στην πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Στα πλαίσια της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος θα συγκροτηθεί Υποεπιτροπή Αναζωογόνησης και Δημοσίων Μεταφορών της Αστικής Περιοχής Λευκωσίας. Σκοπός της συγκρότησης της εν λόγω Υποεπιτροπής θα είναι ο συντονισμός των παρεμβάσεων στην Αστική Περιοχή Λευκωσίας. Η Υποεπιτροπή θα παρακολουθεί και διατυπώνει συστάσεις πολιτικής προκειμένου να βελτιώνεται ο συντονισμός των σχετικών παρεμβάσεων. Στην Υποεπιτροπή, η οποία θα προεδρεύεται από τον Γενικό Διευθυντή (ή εκπρόσωπο του) του Γραφείου Προγραμματισμού, θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των αρμοδίων Υπουργείων και Τμημάτων, των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της αστικής περιοχής Λευκωσίας και του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λευκωσίας. Στη Υποεπιτροπή δύνανται επίσης να συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

7.4.2 Σύστημα Παρακολούθησης

Δείκτες παρακολούθησης

Σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006, η παρακολούθηση της πορείας του ΕΠ διενεργείται με ευθύνη της ΔΑ και της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Η παρακολούθηση του ΕΠ βασίζεται στους δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων που έχουν ήδη ορισθεί σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας. Επί πλέον των δεικτών αυτών, θα ορισθεί και θα παρακολουθείται και ένας μικρός αριθμός χρηματοοικονομικών και διοικητικών δεικτών. Οι εν λόγω πρόσθετοι δείκτες θα ορισθούν από τη ΔΑ. Επίσης η ΔΑ θα εκδώσει τις αναγκαίες εγκυκλίους για τον ενιαίο καθορισμό της μεθοδολογίας υπολογισμού του συνόλου των προαναφερθέντων δεικτών. Με στόχο τον καθορισμό ορισμένων ενδιάμεσων στόχων ή/και επιπρόσθετων δεικτών, όπου αυτό είναι δυνατό, θα διεξαχθεί ειδική αξιολόγηση για τους δείκτες. Τα αποτελέσματα της εν λόγω αξιολόγησης και οι δείκτες / τιμές στόχοι (ενδιάμεσοι) που θα προκύψουν θα ενσωματωθούν στην πρώτη Ετήσια Έκθεση Εκτέλεσης.

Υπεύθυνοι για τη συλλογή των αναγκαίων στοιχείων και των υπολογισμό των προαναφερθέντων δεικτών, σε επίπεδο Άξονα Προτεραιότητας ή κατηγορίας έργων, θα είναι οι ΕΦ. Ο συνολικός υπολογισμός των δεικτών σε επίπεδο Προγράμματος θα γίνεται από τη ΔΑ στη βάση των σχετικών υπολογισμών των ΕΦ.

Επισημαίνεται ότι τα πρωτογενή στοιχεία για τους παραπάνω υπολογισμούς υποβάλλονται από τους Δικαιούχους μέσω ενός τυποποιημένου Δελτίου Προόδου ανά έργο, το οποίο καταχωρείται και στο ΟΠΣ.

Εκθέσεις

Η πορεία υλοποίησης του Προγράμματος θα αποτυπώνεται σε τυποποιημένες εκθέσεις προόδου, με τα ακόλουθα βήματα:

- Υποβολή Δελτίων Προόδου από το Δικαιούχο στον ΕΦ και αναφορά στις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας των Δικαιούχων
- Υπολογισμός των δεικτών παρακολούθησης, με μέριμνα και ευθύνη των αρμόδιων ΕΦ και για το σύνολο των έργων τους
- Σύνταξη και υποβολή από τον ΕΦ στη ΔΑ τυποποιημένης έκθεσης προόδου, η οποία θα περιέχει:
  - Τους δείκτες παρακολούθησης ως ανωτέρω
  - Συγκεντρωτική αναφορά για τις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας που υλοποιήθηκαν από τους Δικαιούχους και τον ΕΦ
  - Συγκεντρωτική αναφορά στα ευρήματα των επιβεβαιώσεων των δηλωθέντων δαπανών των Δικαιούχων (δελτία δαπανών)
  - Συγκεντρωτική αναφορά στα ευρήματα των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων που διενήργησε ο ΕΦ και στην πορεία υλοποίησης των σχετικών προληπτικών και διορθωτικών ενεργειών

Με βάση τυποποιημένες εκθέσεις προόδου που συντάσσονται από τους ΕΦ, θα αποτυπώνεται η συνολική εικόνα του Προγράμματος, σε ετήσια βάση, στην Ετήσια Έκθεση, η οποία συντάσσεται με ευθύνη της ΔΑ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθρο 67 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006.

Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ)

Για την αποθήκευση των αναγκαίων δεδομένων, τον υπολογισμό των δεικτών, την εξαγωγή χρήσιμων στατιστικών συμπερασμάτων και την καταχώρηση των πορισμάτων των ελέγχων λειτουργεί Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ). Την ευθύνη για τη διαχείριση και λειτουργία του ΟΠΣ έχει η ΔΑ. Για τον καθορισμό των κανόνων λειτουργίας του, συνεργάζεται στενά με την Αρχή Πιστοποίησης, ώστε να διασφαλίζεται η κατάλληλη επεξεργασία των δεδομένων για τους σκοπούς των αιτήσεων πληρωμών και της πιστοποίησης των δαπανών. Ειδικότερα το ΟΠΣ υποστηρίζει τις ακόλουθες λειτουργίες:

Προγραμματισμός

Περιλαμβάνεται η δομή του Προγράμματος με τους Άξονες Προτεραιότητας και όλα τα στοιχεία που περιέχονται στο υποβληθέν προγραμματικό έγγραφο και στην απόφαση έγκρισης της Επιτροπής. Επίσης περιλαμβάνονται οι χρηματοδοτικοί πίνακες του Προγράμματος.

Ένταξη – Τροποποίηση Έργων

Περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία των έργων και οι διαδικασίες από την υποβολή μιας πρότασης από το Δικαιούχο μέχρι την έγκρισή της, καθώς και οι τροποποιήσεις της.

Παρακολούθηση

Περιλαμβάνονται οι οθόνες καταχώρησης των δελτίων δαπανών και των δελτίων προόδου των έργων και παρακολουθούνται όλα τα επίπεδα από τις συμβάσεις μέχρι το επίπεδο του Προγράμματος και του Ταμείου, με τις εκτυπώσεις των απαραίτητων εκθέσεων.

Χρηματοροές

Δημιουργούνται και φυλάσσονται οι αιτήσεις πληρωμών που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επίσης καταγράφεται η εισροή της κοινοτικής χρηματοδότησης.

Έλεγχοι

Καταγραφή των πορισμάτων των ελέγχων που πραγματοποιούν όλες οι αρμόδιες αρχές και φορείς, καθώς και της σχετικής αλληλογραφίας μέχρι την οριστικοποίηση των πορισμάτων.

Εργασίες Επιτροπών Παρακολούθησης

Καταγραφή της σύνθεσης, της ημερήσιας διάταξης και των αποφάσεων της Επιτροπής Παρακολούθησης.

7.4.3. Ετήσια Εξέταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Σύμφωνα με το Άρθρο 68 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006, κάθε χρόνο μετά την υποβολή της Ετήσιας Έκθεσης, η ΔΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζουν από κοινού την πρόοδο υλοποίησης του Προγράμματος, τα κύρια αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά το προηγούμενο έτος, τη χρηματοοικονομική υλοποίηση, καθώς και οποιοδήποτε παράγοντα που μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση της υλοποίησης προκειμένου να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στα εξεταζόμενα θέματα περιλαμβάνονται και όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν από το εφαρμοζόμενο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, με βάση την Ετήσια Έκθεση Ελέγχου. Για οτιδήποτε σχόλιο διατυπώσει η Επιτροπή μετά την ετήσια εξέταση του Προγράμματος, η ΔΑ ενημερώνει την Επιτροπή Παρακολούθησης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα μέτρα που λήφθηκαν σε σχέση με τα διατυπωθέντα σχόλια.

7.5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

7.5.1. Γενικά

Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των κοινοτικών και εθνικών πόρων, προβλέπεται η διεξαγωγή αξιολογήσεων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την υλοποίηση του Προγράμματος (Άρθρα 47-49 του Κανονισμού 1083/2006). Οι αξιολογήσεις αυτές, στρατηγικής ή επιχειρησιακής φύσης, λαμβάνουν υπόψη το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης και τη σχετική κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη στρατηγική περιβαλλοντική αξιολόγηση. Πραγματοποιούνται με ευθύνη του Κράτους Μέλους ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διεξάγονται από εμπειρογνώμονες ή φορείς που έχουν λειτουργική ανεξαρτησία από την Αρχή Πιστοποίησης και την Αρχή Ελέγχου. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων δημοσιοποιούνται με βάση τους εφαρμοστέους κανόνες για την πρόσβαση στα έγγραφα.

7.5.2. Εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγηση

Τα κράτη-μέλη είναι υπεύθυνα για τη διενέργεια της εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγησης. Δεδομένου ότι η Κύπρος υπάγεται εξ ολοκλήρου στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» επέλεξε, με βάση το Άρθρο 48 παρ. 2 του Κανονισμού 1083/2006, να πραγματοποιήσει μία εκ των προτέρων αξιολόγηση για το κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η Εθνική Αρχή (Γραφείο Προγραμματισμού) ανέθεσε την εκπόνηση των εκ των προτέρων αξιολογήσεων και έχει την ευθύνη για την παρακολούθηση της υλοποίησης και την έγκριση των αποτελεσμάτων της.

7.5.3. Ενδιάμεσες Αξιολογήσεις

Η διενέργεια των ενδιάμεσων αξιολογήσεων γίνεται κατά κανόνα με ευθύνη του Κράτους – Μέλους και είναι υποχρεωτική στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Όταν από την παρακολούθηση του ΕΠ προκύπτει σημαντική απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά.
- Όταν υπάρχει πρόθεση για πρόταση αναθεώρησης του ΕΠ.

Η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα διενέργειας ενδιάμεσων αξιολογήσεων, με δική της πρωτοβουλία και σε συνεργασία με το Κράτος – Μέλος, συνδεδεμένων με την παρακολούθηση του ΕΠ, στην περίπτωση που η παρακολούθηση δείχνει σημαντική απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά για το ΕΠ.

Η Κύπρος υπάγεται στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» και ως εκ τούτου δεν υπάρχει απαίτηση σύνταξης προγράμματος αξιολογήσεων για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου (βλ. άρθρο 48 παρ. 1 του κανονισμού 1083/2006). Παρόλα αυτά, η ΔΑ της Κύπρου, που είναι ταυτόχρονα και Εθνική Αρχή, υιοθετώντας τις προτάσεις του εγγράφου Εργασίας της ΕΕ για τις αξιολογήσεις κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων²², θα προχωρήσει στη σύσταση Καθοδηγητικής Επιτροπής (Steering Committee) για τις αξιολογήσεις.

Η Καθοδηγητική Επιτροπή Αξιολόγησης θα επεξεργάζεται τα ευρήματα των Ετήσιων Εκθέσεων και των Ετήσιων Εξετάσεων του ΕΠ και θα αποφασίζει για την αναγκαιότητα, το είδος (επιχειρησιακές ή στρατηγικές αξιολογήσεις) και το εύρος των αξιολογήσεων, καθώς και για το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας. Επίσης η Καθοδηγητική Επιτροπή θα αποφαινεται σχετικά με:

- Τη σημαντικότητα και την αξιοπιστία των συμπερασμάτων τυχόν αξιολογήσεων που θα πραγματοποιηθούν
- Τη διατύπωση τυχόν διορθωτικών μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των αξιολογήσεων
- Τη διατύπωση προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς για τη λήψη κατάλληλων μέτρων με στόχο τη βελτίωση της πορείας υλοποίησης του ΕΠ.

²² Indicative Guidelines on Evaluation Methods: Evaluation during the Programming Period: Working Document 5, DG REGIO, Evaluation and Additionality, October 2006

7.5.4 Εκ των υστέρων (expost) αξιολόγηση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την ευθύνη της διενέργειας εκ των υστέρων αξιολόγησης για κάθε ΕΠ και για το σύνολο των ΕΠ κάθε στόχου. Η ΕΕ πραγματοποιεί την εκ των υστέρων αξιολόγηση σε στενή συνεργασία με το Κράτος Μέλος και την ΔΑ. Η εκ των υστέρων αξιολόγηση:

- Καλύπτει όλα τα ΕΠ κάθε στόχου και εξετάζει την έκταση χρήσης των πόρων, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του προγραμματισμού των Ταμείων και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις.
- Αποβλέπει στη συναγωγή συμπερασμάτων για την πολιτική στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
- Προσδιορίζει τους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιτυχία ή την αποτυχία της υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων και εντοπίζει τις ορθές πρακτικές.

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση πρέπει να έχει ολοκληρωθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015.

7.6. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

7.6.1. Χρηματοδοτικές Ροές

Οι χρηματοδοτικές ροές περιλαμβάνουν τα ακόλουθα βήματα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης διαφάνειά τους, στα πλαίσια της υλοποίησης του Προγράμματος:

- (i) Για κάθε Διαρθρωτικό Ταμείο ανοίγεται ξεχωριστός τραπεζικός λογαριασμός, μοναδικός κάτοχος των οποίων είναι το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Οι Κοινοτικές πληρωμές θα κατατίθενται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απευθείας στους παραπάνω λογαριασμούς και το Γενικό Λογιστήριο θα ενημερώνει σχετικά τη ΔΑ και τους ΕΦ.
- (ii) Οι πληρωμές προς τους Δικαιούχους θα πραγματοποιούνται, σε πρώτο στάδιο, αποκλειστικά από εθνικούς πόρους. Σχετικές πρόνοιες για το σύνολο των προβλεπόμενων ετήσιων πληρωμών (κοινοτικών και εθνικών) προς τους Δικαιούχους θα γίνονται από τους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων.
- (iii) Όταν πληρωμές των κοινοτικών πόρων, μαζί με την αναλογούσα εθνική συμμετοχή, καταβάλλονται στους Δικαιούχους, αυτές καταγράφονται ως δαπάνες στους προϋπολογισμούς των αρμοδίων κατά περίπτωση φορέων αλλά και στο ΟΠΣ.

- (iv) Με οδηγία του Γενικού Λογιστηρίου, ποσό ίσο με την κοινοτική συνδρομή, που έχει ήδη καταβληθεί στους Δικαιούχους, καταχωρείται ως έσοδο στον κρατικό προϋπολογισμό και ταυτόχρονα μεταφέρεται στον τραπεζικό λογαριασμό του Κράτους από τους τραπεζικούς λογαριασμούς όπου είχαν αρχικά εμβασθεί οι κοινοτικοί πόροι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- (v) Στο ΟΠΣ καταχωρούνται επαρκή δεδομένα που καθορίζουν μονοσήμαντα το έργο, το Δικαιούχο και τα σχετικά ποσά, όπως:
- Το όνομα του Δικαιούχου
  - Ο τίτλος του έργου
  - Ο επιλέξιμος προϋπολογισμός, σύμφωνα με την Απόφαση Ένταξης του έργου
  - Η ετήσια κατανομή του παραπάνω προϋπολογισμού
  - Το ΕΠ στο οποίο έχει ενταχθεί το έργο

7.6.2. Ροή χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Η ροή των χρηματοοικονομικών πληροφοριών διασφαλίζει επαρκή διαδρομή ελέγχου και περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

- Αποστολή της Απόφασης Ένταξης από τον ΕΦ στο Δικαιούχο και κοινοποίηση στη ΔΑ
- Πληρωμή από το Δικαιούχο των κατασκευαστών/συμβούλων/προμηθευτών (ανάλογα με τη φύση του έργου), σύμφωνα με τις ισχύουσες κυβερνητικές διαδικασίες ή με βάση τις όποιες άλλες διαδικασίες ισχύουν για το Δικαιούχο και έχουν συμφωνηθεί με τον ΕΦ ή/και τη ΔΑ, ανάλογα με το είδος των Δικαιούχων και των έργων/δράσεων.
- Υποβολή τυποποιημένων Δελτίων Δαπανών, συνοδευόμενων από αντίγραφα των παραστατικών (όπου απαιτείται), από το Δικαιούχο στον αρμόδιο ΕΦ
- Βεβαίωση της ορθότητας, κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών από τον ΕΦ στη ΔΑ, στη βάση της διενέργειας των αναγκαίων επαληθεύσεων όπως περιγράφονται στις παραγράφους 7.7.1 και 7.7.2.
- Βεβαίωση από τη ΔΑ προς την Αρχή Πιστοποίησης εφαρμογής όλων των διαδικασιών και τη διενέργεια όλων των αναγκαίων επαληθεύσεων για τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών (βλ. παρ. 7.2.2.).
- Υποβολή αιτήσεων πληρωμών από την Αρχή Πιστοποίησης μετά από:
  - Εξαγωγή των αιτήσεων πληρωμών από το ΟΠΣ όπου είναι καταχωρημένες και ελεγμένες οι πληρωμές προς τους Δικαιούχους.
  - Επιβεβαίωση ποσών που είναι σε εκκρεμότητα λόγω πορισμάτων επαληθεύσεων και ελέγχων.

- Παραλαβή από τη ΔΑ βεβαίωσης της κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών.
- Τυχόν ελέγχους που κρίθηκε αναγκαίο να διενεργήσει η ίδια η Αρχή Πιστοποίησης.

7.6.3. Κανόνες Επιλεξιμότητας

Σύμφωνα με το Άρθρο 56 παρ.3 του Κανονισμού 1083/2006, κάθε Κράτος-Μέλος υποχρεούται να συντάξει εθνικούς κανόνες επιλεξιμότητας που θα καλύπτουν όλες τις κατηγορίες δαπανών που αναμένονται να πραγματοποιηθούν κατά την υλοποίηση του ΕΠ. Η σύνταξη των εθνικών κανόνων επιλεξιμότητας στην Κύπρο έγινε με ευθύνη της ΔΑ, σε στενή συνεργασία με τη Αρχή Πιστοποίησης, και περιλήφθηκε σε ειδική εγκύκλιο, η οποία στάλθηκε σε όλους τους Ενδιάμεσους Φορείς και Δικαιούχους.

7.6.4. Παρατυπίες

Οι διαδικασίες διαχείρισης και αναφορών των παρατυπιών και ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρατύπως καταβληθέντων ποσών θα βασισθούν στα Άρθρα 27-36 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα συνταχθούν με ευθύνη της Αρχής Πιστοποίησης. Επίσης η Αρχή Πιστοποίησης θα είναι η αρμόδια αρχή για την αναφορά των παρατυπιών και τη βεβαίωση για τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων προς στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΕΕ.

7.7. ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΕΙΣ (VERIFICATIONS) - ΕΛΕΓΧΟΙ (AUDITS)

7.7.1. Διοικητικές Επαληθεύσεις

Οι εν λόγω επαληθεύσεις προβλέπονται στο Άρθρο 60 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται περαιτέρω στο Άρθρο 13 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Διεξάγονται για την κάθε δήλωση δαπανών, με μέριμνα και ευθύνη των ΕΦ και περιλαμβάνουν την επιβεβαίωση των δαπανών μέσω των Μηνιαίων Δελτίων Δαπανών και συνοδεύονται από αντίγραφα των νομίμων παραστατικών των πληρωμών (όπου απαιτείται). Οι επαληθεύσεις διενεργούνται με τη βοήθεια κατάλληλων τυποποιημένων καταλόγων (checklists), στους οποίους καταγράφονται και τα ευρήματα των επαληθεύσεων. Επισημαίνεται ότι η ΔΑ διατηρεί το δικαίωμα να εκτελεί δειγματοληπτικά επαληθεύσεις για να βεβαιωθεί για την πληρότητα και ορθότητα της εφαρμογής της όλης διαδικασίας.

7.7.2. Επιτόπιες Επαληθεύσεις

Οι επιτόπιες επαληθεύσεις, προβλέπονται στο Άρθρο 60 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται περαιτέρω στο Άρθρο 13 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στα πλαίσια της διενέργειας των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων:

- Η ΔΑ είναι υπεύθυνη για την εκπόνηση μεθοδολογίας του καθορισμού του δείγματος των επιτόπιων επαληθεύσεων και της διαδικασίας διενέργειας τους, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο του κινδύνου των Δικαιούχων και των έργων. Η μέθοδος δειγματοληψίας και ο καθορισμός του μεγέθους του δείγματος θα γίνεται στη βάση σχετικής ανάλυσης κινδύνου με ευθύνη της ΔΑ και, με τη βοήθεια συγκεκριμένων γραπτών διαδικασιών. Η μεθοδολογία δειγματοληψίας θα επαναξιολογείται σε ετήσια βάση και θα γίνονται οι αναγκαίες προσαρμογές όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.
- Οι ΕΦ είναι αρμόδιοι για τη διενέργεια των δειγματοληπτικών επιτόπιων επαληθεύσεων με βάση τις προαναφερθείσες διαδικασίες και μεθόδους. Η διενέργεια των επιτόπιων επαληθεύσεων είναι δυνατόν να ανατεθεί από τους ΕΦ σε άλλους ανεξάρτητους δημόσιους ή/και ιδιωτικούς ελεγκτικούς φορείς στα πλαίσια των υφιστάμενων σχετικών νομοθεσιών και κανονισμών του Κράτους.

7.7.3. Έλεγχοι

Οι έλεγχοι των ΕΠ εκτελούνται από την Αρχή Ελέγχου. Επί πλέον εξωτερικοί έλεγχοι μπορούν να εκτελούνται από:

- Τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

Οι έλεγχοι που εκτελούνται από την Αρχή Ελέγχου εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Συστημικοί έλεγχοι
- Έλεγχοι σε δείγματα έργων και δικαιούχων

Οι παραπάνω έλεγχοι εκτελούνται στα πλαίσια μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής ελέγχων, η οποία εκπονείται από την Αρχή Ελέγχου και εγκρίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι **συστημικοί έλεγχοι** στοχεύουν στην επιβεβαίωση της αποτελεσματικής λειτουργίας του ΣΔΕ του Προγράμματος. Με τη βοήθεια των συστημικών ελέγχων η Αρχή Ελέγχου μπορεί να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με το κατά πόσον το ΣΔΕ:

- Διασφαλίζει σαφή ορισμό, κατανομή και διάκριση λειτουργιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και στο εσωτερικό κάθε φορέα.
- Περιλαμβάνει αξιόπιστες και αποτελεσματικές διαδικασίες για
  - Διασφάλιση της ορθότητας, νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών.
  - Διασφάλιση κατάλληλης διαδρομής ελέγχου.
  - Εντοπισμό, αναφορά και διαχείριση παρατυπιών.
- Διασφαλίζει την ύπαρξη αξιόπιστου συστήματος λογιστικής και φυσικής παρακολούθησης σε ηλεκτρονική μορφή, περιλαμβανομένων και των σχετικών αναφορών.

Οι έλεγχοι σε δείγματα έργων και Δικαιούχων διενεργούνται σε ετήσια βάση. Το δείγμα επιλέγεται βάσει κατάλληλης μεθοδολογίας που ορίζεται και εγκρίνεται από την Αρχή Ελέγχου. Οι έλεγχοι διενεργούνται επί τόπου, στη βάση εγγράφων και αρχείων που τηρεί ο Δικαιούχος, και έχουν ως στόχο να επιβεβαιώσουν ότι:

- Το έργο πληροί τα κριτήρια ένταξής του στο ΕΠ, υλοποιήθηκε σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην απόφαση ένταξης και πληροί τις προκαθορισμένες απαιτήσεις λειτουργικότητας.
- Οι δηλωμένες δαπάνες συμφωνούν με τις λογιστικές καταχωρήσεις του Δικαιούχου και τα σχετικά παραστατικά.
- Οι δηλωθείσες δαπάνες από τους Δικαιούχους είναι συμβατές με τους Κοινοτικούς και Εθνικούς Κανόνες.
- Η δημόσια δαπάνη του έργου πληρώθηκε στο Δικαιούχο πλήρως και το συντομότερο δυνατό.

Σε περίπτωση που κατά τη διενέργεια των δειγματοληπτικών ελέγχων διαπιστωθούν προβλήματα συστημικής φύσης, η Αρχή Ελέγχου πραγματοποιεί περαιτέρω διερεύνηση και πιθανόν πρόσθετους δειγματοληπτικούς ελέγχους για να εκτιμήσει το μέγεθος των προβλημάτων. Στη συνέχεια προτείνει προληπτικά και διορθωτικά μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν από τους αρμόδιους φορείς.

Εφόσον κριθεί αναγκαίο, στα πλαίσια της πιστοποίησης των δαπανών, και αφού ληφθούν υπόψη τα υφιστάμενα πορίσματα επαληθεύσεων και ελέγχων των ΕΦ, της ΔΑ, της Αρχής Ελέγχου κλπ., η Αρχή Πιστοποίησης μπορεί επίσης να πραγματοποιεί επαληθεύσεις σε δειγματοληπτική βάση.

7.8. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα δεδομένα που σχετίζονται με τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση του Προγράμματος θα αποθηκευτούν στο ΟΠΣ (βλ. παρ. 7.4.2.), το οποίο λειτουργεί ήδη από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Η ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων θα γίνεται με την χρήση της Κοινής Βάσης Δεδομένων των Διαρθρωτικών Ταμείων(SFC 2007), που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στις πρόνοιες των Άρθρων 39 - 42 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006.

7.9. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

7.9.1 Σχέδιο Επικοινωνίας

Οι υποχρεώσεις του Κράτους-Μέλους για τις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας των ΕΠ καθορίζονται στο Άρθρο 69 του κανονισμού 1083/2006 και εξειδικεύονται στα Άρθρα 2 - 10 του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Τα προβλεπόμενα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης αποτυπώνονται με δομημένο τρόπο σε Σχέδιο Επικοινωνίας, το οποίο είναι δυνατόν να καλύπτει και τα δυο ΕΠ του ΕΣΠΑ. Στο Σχέδιο Επικοινωνίας θα καθορίζονται σαφώς τα ακόλουθα:

- Οι στόχοι και οι ομάδες - στόχοι (δυναμικοί δικαιούχοι, δικαιούχοι, κοινό).
- Η στρατηγική και το περιεχόμενο των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας που θα αναληφθούν για κάθε ομάδα -στόχο όσον αφορά την προστιθέμενη αξία της Κοινοτικής συνδρομής σε όλα τα επίπεδα. Για την κάθε ομάδα-στόχο θα διαμορφώνονται σχέδια δράσης δημοσιότητας και πληροφόρησης στα οποία θα καταγράφονται οι ειδικές επικοινωνιακές πτυχές.
- Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για την υλοποίηση του Σχεδίου. Σημειώνεται ότι τα ποσά που προβλέπονται για την πληροφόρηση και τη δημοσιότητα του κάθε ΕΠ περιλαμβάνονται στη χρηματοδότηση στο πλαίσιο των Αξόνων Τεχνικής Βοήθειας.
- Οι υπηρεσίες και οι φορείς (ΔΑ, Ενδιάμεσοι Φορείς και Δικαιούχοι) που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας.
- Ο ενδεικτικός τρόπος, με τον οποίο τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας θα αξιολογούνται όσον αφορά την ορατότητα και τη γνώση του περιεχομένου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του ρόλου που διαδραματίζει η Κοινότητα.

Το Σχέδιο Επικοινωνίας καθώς και οποιαδήποτε σημαντική τροποποίησή του, εκπονείται, σε συνεργασία με τους ΕΦ, από τη ΔΑ και υποβάλλεται, προς εξέταση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στο Άρθρο 3 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Η ΔΑ θα υποβάλλει το Σχέδιο Επικοινωνίας για ενημέρωση στην Επιτροπή Παρακολούθησης.

Για την εξασφάλιση της πληροφόρησης και δημοσιότητας του Προγράμματος, η Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς, στα πλαίσια του Σχεδίου Επικοινωνίας θα επιλέξει, ενδεικτικά μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα βασικά εργαλεία, προσαρμόζοντας το περιεχόμενο τους ανάλογα με τη Ομάδα Στόχο στο οποίο απευθύνεται:

- Έντυπο υλικό (ενημερωτικά έντυπα και οδηγοί, περιοδικές εκδόσεις, εφημερίδες κλπ)
- Σεμινάρια, ενημερωτικές συναντήσεις, συνέδρια, ενεργοποίηση των έργων κλπ
- Σημεία πληροφόρησης, διδακτικά βοηθήματα και διδακτικό υλικό
- Τηλεόραση και ραδιόφωνο, βιντεοκασέτες και ψηφιακούς δίσκους
- Ιστοσελίδες

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας (π.χ. διαδίκτυο, ψηφιακοί δίσκοι). Συγκεκριμένα, θα δημιουργηθεί ιστοσελίδα για πληροφόρηση και επικοινωνία με το Πρόγραμμα. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας για το Πρόγραμμα θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Τα εγκεκριμένα προγραμματικά έγγραφα (ΕΣΠΑ και ΕΠ μαζί με την εκ των προτέρων αξιολογήσεις του)
- Περίληψη του Προγράμματος σε απλή και κατανοητή γλώσσα για το ευρύ κοινό
- Χρήσιμες πληροφορίες για τους φορείς που εμπλέκονται στα έργα και τα σχετικά έγγραφα (Κανονισμούς της Ε.Ε., σχετικές αποφάσεις, οδηγούς, προσκλήσεις υποβολής προτάσεων, κλπ)
- Χρήσιμες πληροφορίες και υλικό που διανέμεται μέσω των υλοποιούμενων επικοινωνιακών ενεργειών (ανακοινώσεις, δελτία τύπου, κλπ)
- Παραδείγματα έργων που έχουν ενταχθεί στο Πρόγραμμα
- Πληροφορίες για την εξέλιξη του Προγράμματος, τις υποχρεώσεις για την τήρηση των μέτρων δημοσιότητας, κλπ

Θα διασφαλίζεται η διάδοση όλων των πληροφοριών επικοινωνίας (όπως π.χ. διευθύνσεις των ιστοσελίδων των εγκεκριμένων Δικαιούχων, ονόματα υπευθύνων κλπ). Τέλος, στην ιστοσελίδα θα ανακοινώνονται οι προγραμματιζόμενες επικοινωνιακές εκδηλώσεις (ημερίδες κλπ.).

Στο στάδιο ενεργοποίησης/υλοποίησης του Προγράμματος και ένταξης έργων οι δράσεις επικοινωνίας προς τους δυνητικούς δικαιούχους θα έχουν στόχο την απόκτηση λεπτομερούς γνώσης για το περιεχόμενο του Προγράμματος, την πληροφόρηση για τα κριτήρια και τις διαδικασίες επιλογής των έργων κάτω από τις διάφορες κατηγορίες των Αξόνων του Προγράμματος, για την εξέλιξη του προγράμματος (ένταξη έργων, κλπ.), για τους κανόνες επιλεξιμότητας και εφαρμογής, κλπ. Οι ενδεικτικές ενέργειες θα είναι:

- Έκδοση και διανομή ειδικών οδηγιών εφαρμογής
- Αποστολή ενημερωτικού υλικού (μέσω ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου)
- Συστηματική οργάνωση θεματικών συναντήσεων / εργαστηρίων / σεμιναρίων για τους δυνητικούς Δικαιούχους και τις ενδιαφερόμενες ομάδες κατά κατηγορία έργων (θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος, δυνατότητες για τους δυνητικούς δικαιούχους, κ.α.)
- Έκδοση και διάχυση ειδικών ενημερωτικών δελτίων και ενημερωτικών εντύπων (ανά είδος δράσης, κλπ.)
- Ευρεία χρήση του διαδικτύου, με την αξιοποίηση των διαθέσιμων δικτύων πληροφόρησης για την προσέγγιση - προσέλκυση των δυνητικών χρηστών/αποδεκτών, παρουσίαση επιτυχημένων έργων και «άριστων πρακτικών» κλπ.
- Ενημέρωση του κοινού με ποικιλία επικοινωνιακών μέσων, ιδίως μέσω της δημοσιότητας στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής Παρακολούθησης, μέσω συνεντεύξεων τύπου, μέσω ανακοινώσεων τύπου κλπ.

Η Διαχειριστική Αρχή θα φροντίσει για την ομοιογενή παρουσίαση του επικοινωνιακού υλικού, σύμφωνα και με τις πρόνοιες του των Κανονισμών της ΕΕ.

7.9.2 Ευθύνες και Καθήκοντα για την Υλοποίηση Δράσεων Πληροφόρησης και Δημοσιότητας

Η **Διαχειριστική Αρχή** θα έχει τη συνολική ευθύνη υλοποίησής του Σχεδίου Επικοινωνίας και το συντονισμό όλων των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης που αναλαμβάνονται για τα ΕΠ. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα έχει τα ακόλουθα καθήκοντα:

- Παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις στους ΕΦ και Δικαιούχους σχετικά με την υλοποίηση, παρακολούθηση, επαλήθευση και αξιολόγηση των δράσεων δημοσιότητας σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006 και του Εφαρμοστικού Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Διασφαλίζει μέσω των κατευθύνσεων που θα παρέχει, τη ομοιογένεια, συνοχή και συνέργια μεταξύ των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης που αναλαμβάνονται για το κάθε ΕΠ από τους αρμόδιους φορείς.
- Μεριμνά για τη συνολική παρακολούθηση, εποπτεία και συντονισμό της υλοποίησης των μέτρων δημοσιότητας για όλες τις ομάδες- στόχους που αναλαμβάνονται από τους Ενδιάμεσους Φορείς.
- Ενημερώνει την Επιτροπή Παρακολούθησης σχετικά με τα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης που προγραμματίζονται και υλοποιούνται για το κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρου 4 (1) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Διασφαλίζει ότι στις Ετήσιες Εκθέσεις και την Τελική Έκθεση Εκτέλεσης του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος, περιλαμβάνονται τα στοιχεία και οι πληροφορίες που προνοούνται στο Άρθρο 4 (2) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Εφαρμόζει οριζόντια μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό και για τα δυο Επιχειρησιακά Προγράμματα καθώς και για όλα τα Ταμεία σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο Σχέδιο Επικοινωνίας. Στα πλαίσια αυτά θα έχει τη συνολική ευθύνη για την υλοποίηση τουλάχιστον των ακόλουθων μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας: α) διοργάνωση σημαντικής ενημερωτικής εκδήλωσης, στη οποία θα δημοσιοποιείται η έναρξη των δυο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων β) τη διοργάνωση τουλάχιστον μία σημαντικής ενημερωτικής δραστηριότητας ετησίως, όπως θα ορίζεται στο Επικοινωνιακό Σχέδιο, κατά την οποία θα παρουσιάζονται τα επιτεύγματα του κάθε Επιχειρησιακού Προγράμματος και γ) ανάρτηση της ευρωπαϊκής σημαίας, κατά τη διάρκεια μίας εβδομάδας από τις 9 Μαΐου, μπροστά από τα γραφεία της Διαχειριστικής Αρχής. Σημειώνεται ότι η ΔΑ θα διασφαλίζει ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που υλοποιεί και προορίζονται για το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Ορίσει συγκεκριμένο/α άτομο/α εντός της ΔΑ για το συντονισμό των δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης.

Οι **Ενδιάμεσοι Φορείς** θα εκτελούν καθήκοντα που τους ανατίθενται από τη ΔΑ, όσο αφορά την υλοποίηση, παρακολούθηση, επαλήθευση και αξιολόγηση δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης προς όλες τις ομάδες - στόχους (δυνητικοί δικαιούχοι, δικαιούχοι, κοινό)- στο

επίπεδο των παρεμβάσεων υπό την ευθύνη τους. Ενδεικτικά οι ΕΦ θα εκτελούν τα ακόλουθα καθήκοντα:

- Θα παρέχουν στους δυνητικούς δικαιούχους, στα πλαίσια των κατευθυντήριων γραμμών της ΔΑ και του Επικοινωνιακού Σχεδίου, σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες για την παρέμβαση που δικαιούνται να υποβάλουν πρόταση, συμπεριλαμβανομένων και των στοιχείων που αναφέρονται στο Άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Θα κοινοποιούν τις Προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για κάθε παρέμβαση σε όλα τα Μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης
- Θα ενημερώνουν τους Δικαιούχους ότι η έγκριση χρηματοδότησης των έργων τους συνιστά επίσης έγκριση της ένταξής τους στον Κατάλογο Δικαιούχων και Έργων που θα δημοσιοποιείται από τον κάθε ΕΦ ηλεκτρονικά ή με άλλον τρόπο και θα περιλαμβάνει τις ονομασίες των ενταγμένων έργων/δράσεων και το αντίστοιχο Δικαιούχο καθώς και το ποσό της συνολικής δημόσιας δαπάνης που χορηγείται. Θα είναι υπεύθυνοι για την τήρηση των υποχρεώσεων των Δικαιούχων σχετικά με τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας για το κοινό σύμφωνα με τις πρόνοιες του Άρθρο 8 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στα πλαίσια αυτά θα παρέχουν εξειδικευμένες οδηγίες και στήριξη στους Δικαιούχους, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΔΑ και το Επικοινωνιακό Σχέδιο. Στα πλαίσια επίσης των επαληθεύσεων που θα διενεργούν οι ΕΦ για τα έργα των Δικαιούχων θα ελέγχεται η υλοποίηση των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας και η τήρηση των προνοιών των σχετικών κανονισμών.
- Θα παρέχουν, μέσω των σχετικών εκθέσεων παρακολούθησης που θα υποβάλλουν στη ΔΑ τις απαραίτητες πληροφορίες για όλα τα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης που προγραμματίζονται και υλοποιούνται από τους ίδιους και τους Δικαιούχους όσον αφορά τις παρεμβάσεις που έχουν υπό την ευθύνη τους.
- Θα εφαρμόζουν μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό όσον αφορά τις παρεμβάσεις που έχουν υπό την ευθύνη τους σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο Σχέδιο Επικοινωνίας.
- Θα ορίσουν συγκεκριμένο/α άτομο/α εντός του ΕΦ για το συντονισμό των δράσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης.
- Θα διασφαλίζουν ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που προορίζονται για Δικαιούχους, δυνητικούς δικαιούχους και το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Οι **Δικαιούχοι** θα υλοποιούν δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης για το κοινό στο επίπεδο των έργων τους και σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους που προδιαγράφονται στο

Άρθρο 8 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στα πλαίσια των κατευθύνσεων και οδηγιών της ΔΑ και του αρμόδιου ΕΦ. Θα διασφαλίζουν ότι όλα τα μέτρα πληροφόρησης και δημοσιότητας που προορίζονται για το κοινό περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προδιαγράφονται στο Άρθρο 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1828/2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι δαπάνες για την υλοποίηση μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης των Δικαιούχων είναι δυνατόν να αποτελούν μέρος του προϋπολογισμού του έργου.

7.10. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

7.10.1. Δημόσιες Συμβάσεις

Στην υλοποίηση των έργων θα διασφαλίζεται η τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, των Κοινοτικών Οδηγιών που αφορούν τις διαδικασίες προκήρυξης και κατάρτισης των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και της εναρμονισμένης εθνικής νομοθεσίας από τις Αναθέτουσες Αρχές. Για τον σκοπό αυτό, η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους θα πιστοποιεί την τήρηση των σχετικών κανόνων για κάθε έργο/σύμβαση. Η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων πέραν από την πιστοποίηση θα παρέχει επαρκή πληροφόρηση και στήριξη στις Αναθέτουσες Αρχές στην όλη διαδικασία προκήρυξης και κατάρτισης των Δημοσίων Συμβάσεων. Παράλληλα, ετοιμάζονται νέα ειδικά εγχειρίδια για το σκοπό αυτό.

Για την διαχείριση των συμβάσεων και τυχόν τροποποιήσεων τους η ΔΑ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους θα εκδίδει Εγκύκλιο προς όλους του Δικαιούχους με σχετικές οδηγίες σύμφωνα με το σχετικό Κοινοτικό Κεντημένο και τους Κανονισμούς για τα Ταμεία.

7.10.2. Κρατικές Ενισχύσεις

Η ΔΑ θα διασφαλίζει ότι οποιαδήποτε κρατική ενίσχυση στα πλαίσια του ΕΠ θα είναι συμβατή με τους ισχύοντες Κοινοτικούς Κανόνες των Κρατικών Ενισχύσεων κατά τη χρονική στιγμή όπου η δημόσια στήριξη χορηγείται. Στα πλαίσια αυτά η ΔΑ θα εκδίδει τις κατάλληλες οδηγίες προς τους ΕΦ και Δικαιούχους.

Με βάση την εθνική νομοθεσία, ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων έχει την ευθύνη για την τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, καθώς και των κατευθυντηρίων γραμμών και κανονισμών σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για περιφερειακές ενισχύσεις, του κανόνα “deminimis”, καθώς και των καθεστώτων ενισχύσεων που καλύπτονται στο πλαίσιο κανονισμών εξαιρέσεων. Ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων διαθέτει τους καταλλήλους μηχανισμούς και τα ειδικά εργαλεία για παρακολούθηση της λειτουργίας των καθεστώτων ενίσχυσης.

Όλα τα έργα χορηγιών που περιλαμβάνουν καθεστώς ενίσχυσης, σύμφωνα με την κοινοτική και εθνική νομοθεσία, δεν θα τυγχάνουν χρηματοδοτικής συνδρομής χωρίς την πιστοποίηση (σε ειδικό τυποποιημένο έγγραφο) του Εφόρου Κρατικών Ενισχύσεων. Οι διαδικασίες για τη χορήγηση των κρατικών ενισχύσεων θα είναι, κατά το δυνατόν, απλές, διαφανείς και φιλικές προς τους Δικαιούχους.

7.10.3. Προστασία του Περιβάλλοντος

Η Διαχειριστική Αρχή διασφαλίζει τη συμβατότητα του Προγράμματος με τις Κοινοτικές Πολιτικές για το Περιβάλλον και ειδικότερα σε ότι σχετίζεται με την εφαρμογή των Οδηγιών 85/337, 97/11, 79/409, 92/43, 76/464, 96/61. Για τη συμβατότητα των χρηματοδοτούμενων έργων από το Πρόγραμμα με τις Κοινοτικές Πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος θα λαμβάνεται η γνώμη, όπου αυτό ενδείκνυται, της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, που είναι η αρμόδια προς τούτο Υπηρεσία σύμφωνα με την σχετική Νομοθεσία.

7.10.4. Ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και αποφυγή διακρίσεων

Η ΔΑ, οι Ενδιάμεσοι Φορείς, οι Δικαιούχοι και οι άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς θα διασφαλίζουν, σύμφωνα με το Άρθρο 11 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τη διάρκεια των διαφόρων σταδίων υλοποίησης των δράσεων των Ταμείων. Επίσης θα λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέπεται κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνικής καταγωγής της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά τα διάφορα στάδια υλοποίησης των δράσεων του Προγράμματος και ειδικότερα της πρόσβασης σε αυτές.

Ειδικότερα τα μέτρα που προβλέπονται για την προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων και την αποτροπή διακρίσεων στα διάφορα στάδια υλοποίησης του ΕΠ περιλαμβάνουν:

- Έκδοση των κατάλληλων κατευθύνσεων και οδηγιών από τη ΔΑ προς τους ΕΦ και Δικαιούχους για τα θέματα ισότητας και αποφυγής διακρίσεων τόσο μεταξύ ανδρών και γυναικών όσο και μεταξύ κοινωνικών ομάδων στα πλαίσια των διαδικασιών ένταξης των έργων του Προγράμματος. Οι Ενδιάμεσοι Φορείς θα εξετάζουν με κατάλληλο και αναλυτικό τρόπο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ένταξης τα θέματα αυτά.
- Για τη συμβατότητα με τη σχετική Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία θα λαμβάνεται, όπου απαιτείται, από τους ΕΦ κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης των προς ένταξη έργων, η γνώμη του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, το οποίο έχει τη σχετική αρμοδιότητα. Στις περιπτώσεις Σχεδίων Χορηγιών θα λαμβάνεται γνώμη για το Σχέδιο και κατ'επέκταση για το σύνολο των έργων που θα προωθηθούν κάτω από αυτό.
- Τη χρήση, όπου είναι δυνατό, εξειδικευμένων κριτηρίων προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρίες κατά την διαδικασία επιλογής πράξεων για συγχρηματοδότηση.
- Την ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος και την εκπροσώπηση σε αυτή κρατικών αρχών (π.χ του Εθνικού Μηχανισμού για τα Δικαιώματα της Γυναίκας) που είναι αρμόδιες για θέματα ισότητας καθώς και κοινωνικών οργανώσεων ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.
- Τη λήψη κατάλληλων μέτρων για τη δημοσιοποίηση του Προγράμματος και των ειδικότερων δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτό, ώστε να διασφαλίζεται η κατά το δυνατό ευρύτερη δυνατότητα πρόσβασης στην κοινοτική συγχρηματοδότηση.
- Τη συστηματική παρακολούθηση των Δικαιούχων από τους ΕΦ για την ορθή τήρηση των υποχρεώσεων τους στα θέματα αυτά.
- Τη χρήση, όπου είναι δυνατόν ειδικών δεικτών παρακολούθησης.
- Τη σχετική ενημέρωση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω της Ετήσιας Έκθεσης, όσον αφορά τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε σχέση με την παροχή ίσων ευκαιριών στο πλαίσιο του ΕΠ, την αποτελεσματικότητά τους και τυχόν διορθωτικά μέτρα που απαιτούνται ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της μη διάκρισης.

7.11 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Στο άρθρο 11 του κανονισμού 1083/2006 διατυπώνεται η απαίτηση της επίτευξης των στόχων των Ταμείων στο πλαίσιο της στενής συνεργασίας (εταιρική σχέση) τόσο μεταξύ της ΕΕ και του Κράτους – Μέλους όσο και μεταξύ του Κράτους – Μέλους και των ενδιαφερόμενων φορέων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Η διασφάλιση της εταιρικής σχέσης επιτυγχάνεται με μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί στο επίπεδο του προγραμματισμού αλλά και με μέτρα που πρόκειται να ληφθούν στα πλαίσια της ένταξης και υλοποίησης των παρεμβάσεων, όπως:

- Η εμπλοκή όλων των εταίρων στα διάφορα στάδια προγραμματισμού του Προγράμματος, μέσω της συμμετοχής τους στην Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού και γενικότερα στη όλη διαδικασία ευρείας διαβούλευσης και αποτελεσματικού διαλόγου με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. (Η όλη διαδικασία διαβούλευσης σε προγραμματικό επίπεδο καθώς και τα αποτελέσματα της περιγράφονται στο Κεφάλαιο 1.11).
- Η αντιπροσωπευτική σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης, η οποία αποτελεί τον κύριο μηχανισμό για τη διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των ΕΠ.
- Τα κριτήρια αξιολόγησης και ένταξης έργων στα ΕΠ, θα εγκρίνονται από την Επιτροπή Παρακολούθησης.
- Ο ορισμός των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως Δικαιούχων για τα έργα κυρίως της Αστικής Αναζωογόνησης.
- Η συμμετοχή των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνικών εταίρων σε διάφορες επιτροπές για το συντονισμό και παρακολούθηση ορισμένων δια-τομεακών παρεμβάσεων.
- Η εμπλοκή των μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης στις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας.
- Η διαβούλευση με τους οικονομικούς εταίρους για το σχεδιασμό των παρεμβάσεων στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Γραφείο Προγραμματισμού ως Εθνική Αρχή (Αρχή Συντονισμού) θα μεριμνά για την αποτελεσματική λειτουργία της αρχής της εταιρικής σχέσης, η οποία θα υλοποιείται με τη επαρκή διάκριση των ρόλων και αρμοδιοτήτων των διαφόρων εταίρων στο κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο.

Επιπλέον σημειώνεται ότι στα πλαίσια του ΕΠ «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» θα συγχρηματοδοτηθούν διάφορες δράσεις για ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνικών και οικονομικών εταίρων.

7.12 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ(ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)

Ο συντονισμός και η προώθηση της συμπληρωματικότητας μεταξύ των ΕΠ του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ, ασκείται τόσο κατά στάδιο του προγραμματισμού όσο και κατά στάδιο της παρακολούθησης της υλοποίησης των αντίστοιχων δράσεων.

Στο επίπεδο προγραμματισμού ο συντονισμός γίνεται από το Γραφείο Προγραμματισμού, το οποίο είναι η αρμόδια Προγραμματική Αρχή για όλα τα προγραμματικά έγγραφα. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και το ΕΠ Αλιείας (ΕΠΑΛ), ετοιμάζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος σε στενή συνεργασία με όλες τις εμπλεκόμενες στο θέμα υπηρεσίες και φορείς. Το Γραφείο Προγραμματισμού συμμετέχει σε όλη τη διαδικασία ετοιμασίας τους, ενώ όταν ολοκληρώνονται ή τροποποιούνται υποβάλλονται στο Γραφείο Προγραμματισμού για τελικό έλεγχο και έγκριση. Μια από τις σημαντικότερες πτυχές του ελέγχου που διεξάγει το Γραφείο Προγραμματισμού είναι η συμπληρωματικότητα των στόχων και Αξόνων Προτεραιότητας που θα περιλαμβάνονται στα εν λόγω Προγράμματα, με εκείνους που θα περιλαμβάνονται στα ΕΠ του ΕΣΠΑ. Διασφαλίζεται επίσης ο διαχωρισμός των δράσεων και το πλαίσιο εφαρμογής τους θεματικά και γεωγραφικά πάνω σε ενιαία βάση (βλ. **Κεφάλαιο 6**).

Ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα θα διασφαλίζεται και στο στάδιο της υλοποίησης μέσω:

- Της αμοιβαίας συμμετοχής εκπροσώπων των εμπλεκόμενων Υπουργείων και Φορέων στις αρμόδιες Επιτροπές Παρακολούθησης.
- Της συγκρότησης και τακτής λειτουργίας **Επιτροπής Ανάπτυξης της Υπαίθρου**, η οποία θα απαρτίζεται από υψηλόβαθμα στελέχη του Γραφείου Προγραμματισμού, του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, της Ένωσης Δήμων και της Ένωσης Κοινοτήτων και άλλων εμπλεκόμενων φορέων.
- Της συνεργασίας μεταξύ της ενιαίας Διαχειριστικής των ΕΠ του ΕΣΠΑ, που είναι και ΔΑ ΕΠΑΛ, και η ΔΑ του ΠΑΑ, οι οποίες θα διασφαλίζουν ότι θα τηρούνται οι κατευθύνσεις που καθορίστηκαν σε προγραμματικό επίπεδο κατά τη διαδικασία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Ειδικότερα οι δυο αρμόδιες ΔΑ θα εκδίδουν ειδικές οδηγίες ώστε να τηρούνται τα κριτήρια διαχωρισμού που περιέχονται στα Προγράμματα.
- Σε τακτές χρονικές περιόδους θα συντάσσονται ειδικές αναφορές, στα πλαίσια των Ετήσιων Εκθέσεων, για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων και θα ενημερώνονται οι αντίστοιχες Επιτροπές Παρακολούθησης.

7.13 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Για τις παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης Δικαιούχοι θα είναι ως επί το πλείστον Αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ενδιάμεσος φορέας για αυτού του τύπου παρεμβάσεις θα είναι όπως έχει οριστεί στη παράγραφο 7.2.3 το Υπουργείο Εσωτερικών. Για τη διασφάλιση του σχεδιασμού της ολοκληρωμένης προσέγγισης στις παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης το

Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως θα συντονίζει όπου είναι αναγκαίο τον επιχειρησιακό σχεδιασμό στα πλαίσια του εθνικού θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου. Ειδικότερα για τα έργα που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Ειδικού Στόχου «Αναζωογόνηση Αστικού Περιβάλλοντος και Προώθηση της Επιχειρηματικότητας», η διαδικασία επιλογής των έργων χωρικά θα εστιαστεί στις τέσσερις επιλεγμένες περιοχές. Κατά περίπτωση είναι δυνατόν τα έργα να υλοποιούνται με βάση επιχειρησιακά σχέδια που θα υποβάλλονται από τις Τοπικές Αρχές. Για το καλύτερο συντονισμό της υλοποίησης των δράσεων, επίσης, είναι δυνατό να συστήνονται Επιτροπές Καθοδήγησης ή Ειδικές Επιτροπές με τη συμμετοχή των Τοπικών Αρχών.

Για το συντονισμό των παρεμβάσεων στην Αστική Περιοχή Λευκωσίας, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 7.4.1, θα συγκροτηθεί ειδική Υποεπιτροπή της Επ. Παρ. του ΕΠ.

7.14 ΡΗΤΡΑ ΕΥΕΛΙΞΙΑΣ

Για την υλοποίηση του Προγράμματος προβλέπεται η αξιοποίηση κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου της Ρήτηρας Ευελιξίας με βάση τις πρόνοιες του Άρθρου. 34 του Κανονισμού 1083/2006. Λεπτομέρειες για τη ενδεχόμενη χρήση της Ρήτηρας Ευελιξίας καταγράφονται ανά Άξονα Προτεραιότητας στο **Κεφάλαιο 4**.

Η χρησιμοποίηση της Ρήτηρας Ευελιξίας παρακολουθείται συνολικά από τη Διαχειριστική Αρχή μέσω του ΟΠΣ στο επίπεδο του Άξονα Προτεραιότητας, ώστε να διασφαλίζεται ότι το ποσοστό συμπληρωματικής χρηματοδότησης για δράσεις τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, δεν υπερβαίνει το καθορισμένο ποσοστό-κατώφλι του 10%. Για το σκοπό αυτό η ΔΑ θα εκδώσει ειδικές οδηγίες προς τους αρμοδίους ΕΦ.

Η Διαχειριστική Αρχή ενημερώνει την Επιτροπή, στο πλαίσιο της Ετήσιας Έκθεσης, σχετικά με τη χρησιμοποίηση της ρήτηρας ευελιξίας παρέχοντας πληροφορίες σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας που να επιτρέπουν την επαλήθευση των προϋποθέσεων χρησιμοποίησης της ρήτηρας ευελιξίας καθώς και της μη υπέρβασης του ανώτατου επιτρεπτού ορίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Διαρθρωτικός Δείκτης	Έτος υπολογισμού	Κύπρος		ΕΕ-25 (τιμή δείκτη)	Έτος υπολογισμού	Κύπρος		ΕΕ-25 (τιμή δείκτη)
		Επίδοση				Επίδοση		
		σε απόλυτα μεγέθη	σε σύγκριση με ΕΕ-25			σε απόλυτα μεγέθη	σε σύγκριση με ΕΕ-25	
1. ΑΕΠ κατά κεφαλή σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης	2001		82,8	100,0	2005		83,3	100,0
2. Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο	2001		80,4	100,0	2005		80,8	100,0
3. Ποσοστό Ανεργίας	2001	3,8%	45,2%	8,4%	2005	5,2%	59%	8,8%
4. Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού	2001	0,8	21,1	3,8	2005	1,2%	30,8	3,9%
5. Ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ	2001	13,8%	77,5%	17,8%	2005	15,8%	90,8%	17,4%
6. Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (σημερινό έτος βάσης=100, σύμφωνα με το στόχο του Πρωτόκολλου του Κιότο)	2001	140,7%	153,4%	91,7%	2004	148,2	159,9%	92,7
7. Ενεργειακή Εξάρτηση της Οικονομίας	2001	274,37	130,8%	209,71	2004	261,83	127,8%	204,89
8. Στερεά απόβλητα ανά άτομο (κιλό/ άτομο)	2001	703	133,9%	525	2005	739	140,5%	526
9. Στερεά απόβλητα σε χώρους απόρριψης (κιλό/ άτομο)	2001	634	228,9%	277	2005	653	287,7%	227
10. Δαπάνες για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξης (ΕΤΑ) ως % του ΑΕΠ	2001	0,25%	13,3%	1,88%	2004	0,37%	20%	1,85%
11. Δαπάνες για ΕΤΑ από τη βιομηχανία ως % στο σύνολο των δαπανών για ΕΤΑ	2001	15,3%	27,3%	55,9%	2004	18,9%	34,4%	54,9%
12. Αριθμός αιτήσεων για απόκτηση ευρεσιτεχνίας στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Ευρεσιτεχνίας (ανά εκατομ. κατοίκους)	2001	24.053	18,8%	135.199	2003	16.361	12,0%	136.114

Διαρθρωτικός Δείκτης	Έτος υπολογισμού	Κύπρος		ΕΕ-25 (τιμή δείκτη)	Έτος υπολογισμού	Κύπρος		ΕΕ-25 (τιμή δείκτη)
		Επίδοση				Επίδοση		
		σε απόλυτα μεγέθη	σε σύγκριση με ΕΕ-25			σε απόλυτα μεγέθη	σε σύγκριση με ΕΕ-25	
13. Ποσοστό δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται ηλεκτρονικά	2004	25%	61,0%	41%	2006	35%	70,0%	50%
14. Αριθμός αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25)	2001	3,7	33,6%	11,0	2004	4,2	33,1%	12,7
14.1 Αριθμός αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25)- Άντρες	2001	5,0	33,3%	15,0	2004	5,2	30,2%	17,2
14.2 Αριθμός αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-25) – Γυναίκες	2001	2,5	36,8%	6,8	2004	3,2	40,5%	7,9
15. Συνολικό ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64)	2001	67,8%	108,0	62,8%	2005	68,5%	107,4	63,8%
15.1 Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (ηλικίες 15-64)	2001	79,3%	111,2	71,3%	2005	79,2%	111,1	71,3%
15.2. Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (ηλικίες 15-64)	2001	57,2%	95,0%	54,3%	2005	58,4%	103,7	56,3%
16. Χάσμα αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων	2001	26%	162,5%	16%	2005	25%	166,7%	15%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
<i>Διαχείριση Αποβλήτων</i>					
Οδηγία 91/271/ΕΕΚ	Κάλυψη όλων των κοινοτήτων με πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων	2012	Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει τα ακόλουθα: - Επέκταση των Αποχετευτικών Δικτύων και Συστημάτων Επεξεργασίας στα 4 αστικά κέντρα και 2 τουριστικές περιοχές - Κατασκευή Αποχετευτικών Δικτύων και Συστημάτων Επεξεργασίας σε 50κοινότητες της υπαίθρου με πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων	Οι ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα παρουσιάζονται στο Παράρτημα 2α.	- Εθνικοί Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Δάνειο ΕΤΕ - Προενταξιακή Βοήθεια 2001 (μελέτες) - Προϋπολογισμός Συμβουλίων Αποχετεύσεων
Οδηγία 99/31/ΕΚ	Μείωση βιοαποικοδομίσιμων αποβλήτων Αναβάθμιση υφιστάμενων Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων Διαχείριση επικίνδυνων απόβλητων	2010-2016 2009	ΚΔΠ 562/2003 Οι περί Στερεών και Επικίνδυνων αποβλήτων (Χώροι υγειονομικής Ταφής) Κανονισμοί Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει την κατασκευή τεσσάρων περιφερειακών ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Τα συστήματα περιλαμβάνουν Χώρο Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων, διαμετακομιστικούς σταθμούς και ανακύκλωση. Για τα επικίνδυνα απόβλητα το Σχέδιο Δράσης ολοκληρώθηκε τον 9/2006.	Το έργο στην Επαρχία Πάφου έχει ολοκληρωθεί. Το έργο στην επαρχία Λάρνακας / Αμμοχώστου βρίσκεται υπό εκτέλεση. Για τις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού τα έργα προγραμματίζονται να εκτελεστούν κατά τη περίοδο 2007 – 2013.	- Εθνικοί Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Προενταξιακή Βοήθεια 2003
Οδηγία 94/62/ΕΚ	Ικανοποίηση υποχρεώσεων για ανακύκλωση / επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων	2012	N32(I)2002, N133(I)2003, 159(I)2005 Περί Συσκευασιών και Αποβλήτων Συσκευασιών Νόμος	Το ΚΕΒΕ έχει δημιουργήσει για τα μέλη του τη μη κερδοσκοπική εταιρεία GreenDot, για την	- Εθνικοί Πόροι - Πρόγραμμα Life

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
	συσκευασίας			αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων συσκευασίας. Μέχρι στιγμής έχουν συνεργαστεί τέσσερις Δήμοι οι οποίοι έχουν μοιράσει ειδικά σακούλια στους δημότες τους και περισυλλέγουν τα απόβλητα συσκευασίας σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους. Μελλοντικά το σχέδιο θα εφαρμοστεί σε παγκύπρια βάση.	
Οδηγία 2000/53/EK	Επαναχρησιμοποίηση και επανάκτηση από οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής	2015	N 215(I)2002 Περί Διαχείρισης Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων. Τα οχήματα συγκαταλέγονται στα επικίνδυνα απόβλητα. Το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών ενεργεί ως αρμόδια Αρχή για εφαρμογή του Ν157(I)2003 Περί Διαχείρισης οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής ο οποίος αναφέρεται σε δημιουργία συστημάτων διαχείρισης αυτοκινήτων.	Υπάρχει μέχρι στιγμής 1 εταιρεία ανακύκλωσης αυτοκινήτων η οποία λειτουργεί σε αδειοδοτημένη εγκατάσταση. Αναμένεται σύντομα η λειτουργία και δεύτερης εταιρείας.	- Εθνικοί Πόροι
Οδηγία 96/59/EK	Εφαρμογή μέτρων για απολύμανση (decontaminating) μετασχηματιστών	2010	Ο Περί Στερεών και Επικίνδυνων αποβλήτων Κανονισμοί ΚΔΠ 456/2006. (Έχει δημοσιευτεί στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ)		- Εθνικοί Πόροι
Οδηγία 2002/96/EK	Συλλογή/επαναχρήση/επανάκτηση ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών	2008	ΚΔΠ 668/2004 Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού Κανονισμοί	Δημιουργήθηκε Εταιρεία Διαχείρισης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού. Υπογράφηκε συμφωνία με την GreenDot για παροχή βοήθειας στη διαχείριση αποβλήτων. Σε 2 μήνες θα υποβληθεί η πρόταση	- Εθνικοί Πόροι

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
				στην Υπηρεσία Περιβάλλοντος για έγκριση.	
Οδηγία 2000/59/EK	Κάλυψη όλων των λιμανιών και μαρίνων με υποδομή για συλλογή πετρελαιοειδών, σκουπιδιών και λυμάτων.	2004	ΚΔΠ 771/2003 Οι Περί Ευκολιών Υποδοχής και Απαγόρευσης Απόρριψης στη Θάλασσα Αποβλήτων Πλοίων και Καταλοίπων Φορτίων Κανονισμοί του 2003	Έχουν καταστρωθεί και υλοποιούνται σχέδια παραλαβής και διαχείρισης αποβλήτων στα λιμάνια και τις μαρίνες.	- Εθνικοί Πόροι
Οδηγία 2006/66/EK	Οδηγία για τις Μπαταρίες		N215(I)2002 ο Περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων Νόμος	Έχουν πραγματοποιηθεί σεμινάρια ενημέρωσης και ανακοινώσεις τύπου.	- Εθνικοί Πόροι
Ενέργεια					
Οδηγία 2001/77/EK	Παραγωγή 6% του ηλεκτρισμού από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	2010	Σχέδιο Δράσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο 2002-2010	Ψηφίστηκε ο Ν.33(I)2003 Περί Προώθησης και Ενθάρρυνσης χρήσης ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας Νόμος. Δημιουργήθηκε το Ειδικό Ταμείο για Σχέδια χορηγιών προς φυσικά και νομικά πρόσωπα. Με Απόφαση Υπ. Συμβουλίου αρ. 55.734 και ημερ. 30/05/2002 συστάθηκε Επιτροπή Μονοθυριδικής Πρόσβασης για Αδειοδότηση Εγκαταστάσεων ΑΠΕ (OneStopShop). Η ΑΗΚ αγοράζει την ενέργεια που παράγεται νοουμένου ότι τηρούνται οι νενομισμένες διαδικασίες. Νομικό πλαίσιο για καθορισμό ολοκληρωμένης πολιτικής	- Εθνικοί Πόροι - Ταμείο Συνοχής

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
				χωροθέτηση για εγκατάσταση ανεμογεννητριών και άλλων μονάδων για αξιοποίησης ΑΠΕ.	
Προστασία της Φύσης					
Οδηγία 1992/43/EK	Καθορισμός και υλοποίηση μέτρων για την προστασία οικοτόπων	2011	Καθορισμός περιοχών ΦΥΣΗ 2000, ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων και υλοποίηση τους.	Οι περιοχές για συμπερίληψη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 έχουν προταθεί στην ΕΕ και έχει αρχίσει η ετοιμασία διαχειριστικών σχεδίων για 26 περιοχές (4 από το πρόγραμμα live, 21 από το transition facility, 1 για την αλυκή Λάρνακας και εκκρεμεί 1 για την περιοχή Ακάμα) Μετά την έγκρισή τους από την ΕΕ θα δημοσιευτούν στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ και θα αρχίσει η ετοιμασία Διαχειριστικών Σχεδίων για όλες τις περιοχές ΦΥΣΗ 2000.	- Εθνικοί Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Μεταβατική Διευκόλυνση 2004 και 2006 - Πρόγραμμα Life
Οδηγία 1997/49/EK	Καθορισμός και υλοποίηση μέτρων για διατήρηση πληθυσμού πουλιών σε ικανοποιητικά επίπεδα. Η Κυπριακή Δημοκρατία εναρμονίστηκε πλήρως με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 79/409 (Νόμος 152(1) του 2003, Νόμος που προνοεί για τη Προστασία και Διαχείριση Αγρίων πτηνών και Θηραμάτων). Δεσμεύσεις Κύπρου: Καθορισμός και υλοποίηση μέτρων για διατήρηση πληθυσμού όλων των ειδών πουλιών που απαντούν στα	2011 Η δέσμευση είναι συνεχής για προστασία και αιεφόρο διαχείριση της πτηνοπανίδας	Σχέδιο Δράσης : Αστυνόμευση περιοχών - πάταξη / πρόληψη λαθροθηρίας, πάταξη της παράνομης και μη επιλεκτικής σύλληψης προστατευόμενων μεταναστευτικών πτηνών, καθορισμός 7 ΖΕΠ και έρευνα για καθορισμό νέων Ζωνών Ειδικής Προστασίας οπότε και θα καλυφθούν επαρκώς όλα τα είδη του Παρ. Ι της Οδηγίας. Διεξαγωγή μελετών παρακολούθησης πληθυσμιακών τάσεων σημαντικών ειδών πτηνοπανίδας όπως τοπικών αρπαχτικών, θηραματικών πτηνών, ενδημικών ειδών, υδροβίων, κ.α. Συμμετοχή στη διαμόρφωση	Συντήρηση και βελτίωση, σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των Οικοτόπων που βρίσκονται εντός αλλά και εκτός των ΖΕΠ. Αποκατάσταση καταστρεμμένων η / και υποβαθμισμένων Οικοτόπων. Δημιουργία βιοτόπων που να ικανοποιούν οικολογικές ανάγκες των ειδών πτηνοπανίδας, ειδικά αυτών του Παρ. Ι. Υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων για να αποφύγουν, στις ζώνες ειδικής προστασίας τη ρύπανση ή τη φθορά των Οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά	- Εθνικοί Πόροι

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
	όρια των Κρατών Μελών, θηρεύσιμων και μη, σε ικανοποιητικά πληθυσμιακά επίπεδα. Καθορισμός Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) όπου προστατεύονται τα άγρια πτηνά που είναι καταταγμένα στο Παράρτημα Ι της 79/409 καθώς και οι Οικότοποι τους.		Ευρωπαϊκών Σχεδίων Δράσης (SpeciesAction / ManagementPlans) για θηραματικά αλλά και μη, ειδών πουλιών με μη ευνοϊκό καθεστώς διατήρησης σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο και εφαρμογή αυτών των Σχεδίων Δράσης.	διαταράξεις.	
Ποιότητα Νερού					
Οδηγία 2000/60/ΕΚ	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Ετοιμασία και δημοσίευση σχεδίου για κάθε (RBD) Λεκάνη Απορροής Ποταμού	2015 2009	Η Κύπρος θεωρείται ως μια Λεκάνη Απορροής Ποταμού.	Έχει ετοιμαστεί Σχέδιο Παρακολούθησης των νερών και μετρώνται ποσοτικά, ποιοτικά κλπ στοιχεία των επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων νερών της Κύπρου. Μέσα από την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού αναφορικά με τα άρθρα 14.1α και 14.1β της οδηγίας πλαίσιο, θα γίνει εισήγηση μέτρων και διαβούλευση για την ετοιμασία του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης από Ροής Ποταμού. Σχέδιο «Development of Integrated Water Monitoring Programmes and Tools for cost effective Monitoring and Assessment to support Sustainability of Water Resources and the Implementation of the WFD2000/60/ec in Cyprus»	- Εθνικοί Πόροι - Ταμείο Συνοχής - Μεταβατική Διευκόλυνση 2004
Ποιότητα του Αέρα					
2001/80/ΕΚ	Μείωση Εκπομπών από Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης	2008	(α) Η Κυπριακή νομοθεσία έχει εναρμονιστεί πλήρως με τις πρόνοιες	Για τον έλεγχο της τήρησης των όρων λειτουργίας και των οριακών	- Εθνικοί Πόροι

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
			<p>της Οδηγίας 2001/80ΕΚ με τους περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας Κανονισμούς του 2003 (Κ.Δ.Π. 74/2003). Την αρμοδιότητα για την εφαρμογή των πιο πάνω Κανονισμών έχει το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.</p> <p>(β) Η Κύπρος έχει αποφασίσει να μην προωθήσει την επιλογή εφαρμογής Εθνικού Σχεδίου Μείωσης των εκπομπών από υφιστάμενες εγκαταστάσεις (παράγραφος 3 του άρθρου 4 της Οδηγίας 2001/80/ΕΚ). Αντί αυτής της επιλογής, λόγω του μικρού αριθμού εγκαταστάσεων που εμπίπτουν στις πρόνοιες της Οδηγίας, η Κύπρος εφαρμόζει την επιλογή που βασίζεται στις οριακές τιμές εκπομπής των ρύπων (σκόνη, NO_x, SO₂) που περιλαμβάνονται στην Οδηγία.</p> <p>(γ) Στα πλαίσια της εφαρμογής των προνοιών της Οδηγίας, στις νέες και υφιστάμενες μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης έχει χορηγηθεί από τον Υπουργό Εργασίας κα Κοινωνικών Ασφαλίσεων με βάση τον περί Ελέγχου της Ρύπανσης της Ατμόσφαιρας Νόμο του 2002 (Ν. 187(Ι)/2002) Άδεια Εκπομπής Αερίων Αποβλήτων.</p>	<p>τιμών εκπομπής που καθορίζονται στις Άδειες Εκπομπής Αερίων Αποβλήτων έχει εγκαθιδρυθεί και λειτουργεί στο Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας ειδικός μηχανισμός παρακολούθησης και ελέγχου των μεγάλων εγκαταστάσεων καύσης, που περιλαμβάνει τακτικές επιθεωρήσεις και μετρήσεις εκπομπής αερίων ρύπων. Με βάση συγκεκριμένους όρους λειτουργίας των Αδειών Εκπομπής, έχουν εγκατασταθεί στις καπνοδόχους των μονάδων που εμπίπτουν στο σκοπό της Οδηγίας όργανα συνεχούς μέτρησης των αερίων ρύπων όπως προβλέπεται και από τις σχετικές πρόνοιες της Οδηγίας 2007/80/ΕΚ.</p>	

<u>Κοινοτικό Κεκτημένο</u>	<u>Δεσμεύσεις Κύπρου</u>	<u>Έτος Ολοκλήρωσης</u>	<u>Σχέδιο Δράσης</u>	<u>Ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί</u>	<u>Πηγές Χρηματοδότησης</u>
1999/30/EK	Οριακές Τιμές Διοξειδίου του Θείου, Διοξειδίου του Αζώτου και Οξειδίων του Αζώτου, Σωματιδίων και Μολύβδου στον Ατμοσφαιρικό Αέρα	2010	Η Κύπρος αντιμετωπίζει πρόβλημα υπέρβασης των οριακών τιμών μόνο για τα αιωρούμενα σωματίδια. Το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας ετοιμάζει Σχέδιο Δράσης για μείωση της συγκέντρωσης του ρύπου αυτού στη ατμόσφαιρα, το οποίο συζητείται στο παρόν στάδιο στην προβλεπόμενη από τη σχετική Νομοθεσία Τεχνική Επιτροπή. Αναμένεται στους επόμενους μήνες να σταλεί στο Υπουργικό Συμβούλιο το τελικό Σχέδιο Δράσης για έγκριση και υλοποίηση. Η υλοποίηση του εν λόγω Σχεδίου, θα συμβάλει σημαντικά στη περαιτέρω μείωση και των υπολοίπων ρύπων.	Με τη χρήση καυσίμων Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών από το 2004, την αύξηση του αριθμού των καταλυτικών οχημάτων, την λειτουργία συστήματος ελέγχου των καυσαερίων των αυτοκινήτων, τη λήψη μέτρων μείωσης διαφυγής βενζίνης και άλλων πτητικών οργανικών ενώσεων στην ατμόσφαιρα, σημειώθηκε τα τελευταία δύο χρόνια σημαντική μείωση της συγκέντρωσης των ρύπων διοξείδιο του θείου, μονοξείδιο του άνθρακα, μόλυβδος, βενζόλιο και διοξείδιο του αζώτου στην ατμόσφαιρα. Σχέδιο «Air Pollution Monitoring System of Cyprus» Σχέδιο «Upgrading of the Capacity of the Department of Labour Inspection for the Assessment and Management of Air Quality in Cyprus»	- Εθνικοί Πόροι
2000/69/EK	Οριακές Τιμές Βενζολίου και Μονοξειδίου του Άνθρακα στον Ατμοσφαιρικό Αέρα	2010			- Εθνικοί Πόροι - Προενταξιακή Βοήθεια 2003 - Μεταβατική Διευκόλυνση 2005
Θόρυβος					
Οδηγία 2002/49/EK	Ετοιμασία Χαρτών Στρατηγικού Θορύβου και σχετικών Σχεδίων Δράσης	2013		Ετοιμασία Στρατηγικών Χαρτών μέχρι τον Σεπτέμβριο 2007 Υποβολή στην ΕΕ Σχεδίων για τον Θόρυβο τον Δεκέμβριο 2007 Υλοποίηση Σχεδίων Δράσης μέχρι τον Ιούλιο 2008	- Εθνικοί Πόροι - Πρόγραμμα Life

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2α: Υλοποίηση Σχεδίου Δράσης για Διαχείριση Υγρών Αποβλήτων

Αστικές Περιοχές

Αποχετευτικό Σύστημα Λευκωσίας

- Έχει ολοκληρωθεί η ανακαίνιση και αναβάθμιση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων Ανθούπολης (13.000 m³/day, 104.000 ισοδύναμος πληθυσμός) και έχει τεθεί σε λειτουργία το 2008.
- Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή του δεύτερου σταθμού επεξεργασίας λυμάτων στη Βαθιά Γωνιά (22.000 m³/day, 176.000 ισοδύναμος πληθυσμός) και έχει τεθεί σε λειτουργία αρχές του 2010.
- Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή των δικτύων συλλογής μήκους 1150 χλμ.

Αποχετευτικό Σύστημα Λεμεσού

- Έχει ολοκληρωθεί η αναβάθμιση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων (40.000 m³/day, 272.000 ισοδύναμος πληθυσμός) και έχει τεθεί σε λειτουργία το 2008.
- Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή των δικτύων συλλογής μήκους 460 χλμ.
- Η χρηματοδότηση του δικτύου και της αναβάθμισης του σταθμού έχει γίνει από την ΕΤΕπ και ΤΑΣΕ.

Αποχετευτικό Σύστημα Λάρνακας

- Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων (8.500 m³/day, 42.500 ισοδύναμος πληθυσμός) και λειτούργησε το 2010.
- Κατασκευάστηκαν 175χλμ δίκτυα συλλογής από σύνολο 281χλμ.

Αποχετευτικό Σύστημα Πάφου

- Έχει ολοκληρωθεί η αναβάθμιση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων (19.500 m³/day, 162.500 ισοδύναμος πληθυσμός) και έχει τεθεί σε λειτουργία τέλος 2011.
- Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή των δικτύων συλλογής μήκους 250 χλμ.
- Η χρηματοδότηση του δικτύου και της αναβάθμισης του σταθμού έχει γίνει από την ΕΤΕπ.

Αποχετευτικά Συστήματα Παραλιμνίου και Αγ. Νάπας

Έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή 73,5χλμ δικτύων συλλογής στην Αγία Νάπα και 110χλμ στο Παραλίμνι.

Περιοχές της Υπαίθρου (Κοινότητες με πέραν των 2.000 κατοίκων)

- Έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν τα αποχετευτικά συστήματα στις κοινότητες Δάλι – Πέρα Χωριό, Πλάτρες, Αγρός, Κυπερούντα, Πελέντρι και Λυθροδόντας.
- Έχει εγκριθεί για συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης η κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων σε 17 Κοινότητες και 2 Δήμους.
- 24 Κοινότητες έχουν ενταχθεί στα όρια των Αστικών Συμβουλίων Αποχετεύσεων τα οποία έχουν αναλάβει την κατασκευή των έργων τους.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ
(CONTEXTINDICATORS)**

Δείκτης	Τιμή Βάσης	Έτος Αναφοράς	Πηγή
Ετήσιος ρυθμός αύξηση του ΑΕΠ	3,8%	2005	Eurostat 2006
Παραγωγικότητα (ως % του μέσου όρου της ΕΕ25)	76,5	2005	Eurostat 2006
Επιχειρηματικότητα (% αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού)	23,5	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Γυναικεία Επιχειρηματικότητα (% γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων)	15,7	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Ετήσια δαπάνη για ΕΤΑ που προέρχεται από ιδιωτικές επιχειρήσεις (%)	28	2003	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Διάσταση 1 Θέμα Προτεραιότητας (σε ευρώ)		Διάσταση 2 Μορφή Χρηματοδότησης (σε ευρώ)		Διάσταση 3 Έδαφος (σε ευρώ)	
Κωδικός *	Ποσό **	Κωδικός *	Ποσό **	Κωδικός *	Ποσό **
1	10.625.000	01	475.665.838	01	106.941.354
2	17.725.000	02	17.000.000	02	13.400.000
3	123.000	03	0	03	
4	4.615.000	04		04	
5	2.805.000			05	15.300.000
8	69.445.000			06	
9	3.485.000			07	
13	17.595.000			08	
20	29.809.484			09	
23	3.400.000			10	
30	17.900.000			00	357.024.484
40	9.520.000				
44	61.745.000				
46	79.050.000				
50	15.300.000				
52	29.420.000				
59	11.900.000				
61	79.021.354				
74	145.000				
75	10.537.000				
85	14.000.000				
86	4.500.000				
Σύνολο	492.665.838	Σύνολο	492.665.838	Σύνολο	492.665.838

* Οι κατηγορίες πρέπει να είναι κωδικοποιημένες για κάθε διάσταση σύμφωνα με την τυποποιημένη ταξινόμηση.

** Εκτιμώμενο ποσό της κοινοτικής συνδρομής για κάθε κατηγορία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ

Προτεραιότητες της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013		Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Ανταγωνιστικότητα και Ανάπτυξη» 2007-2013				
		Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος	Βασικές Μεταφορικές Υποδομές	Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	Παραγωγικό Περιβάλλον	Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση.	Επέκταση και βελτίωση των μεταφορικών υποδομών		2			1
	Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην Ανάπτυξη	2				
	Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη			2	1	
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη	Αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ETA			2		
	Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας			1	1	
	Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους			2		1
	Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση				2	
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας	Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας				1	1
	Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας					
	Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ειδικευσης			2		
	Διοικητικές ικανότητες					
	Προστασία της υγείας των εργαζομένων					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση					2
	Ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών				1	1

2 : Ύπαρξη άμεσης συνέργειας, **1** : Ύπαρξη έμμεσης συνέργειας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πίνακας 6.1: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του Προγράμματος

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Υπόξονας 1.α: Μεταφορές	Υπόξονας 1.β: Περιβάλλον	Άξονας 2: Παραγωγικό Περιβάλλον	Άξονας 3: Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου
	↑: αύξηση	↓: μείωση	↕: μικτή τάση	↻: μεταβολή
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες			↓	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες			↓	
Κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης				↑
Κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης				↑
Ποσοστό εκμετάλλευσης γης				↑
Αλλαγή στην αρόσιμη γη				↑
Αλλαγή στη χρήση γης			↻	
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων			↓	
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων		↑	↑	
Εκπομπές οξειδίων του θείου		↓		
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου	↑	↓		
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		↓		
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	↑		↑	↕
Παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων			↑	
Εισαγωγές και εξαγωγές επικίνδυνων αποβλήτων		↕		
Διάθεση οικιακών αποβλήτων της χώρας		↻		
Ενεργειακή αποτελεσματικότητα		↑		
Μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά				↻
Μεταβολές στο τοπίο				↻
Συνολικός δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων		↑	↓	↑

Πίνακας 6.2.: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του Προγράμματος

Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5		6	7	8	9
	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Εμφάνιση	Παραμονή	Αβροσιτικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	
Αλλαγή στη χρήση γης	-	■	■	Δ	A	~	☑	■■■■	■	
Αλλαγή στην αρόσιμη γη	-	■■■	■	Δ	M	~	☑	■■■■	■■■	
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	-	■■■	■	Π	A	~	☒	■■■■	■	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες	-	■■■	■	Π	A	~	☒	■■■■	■■■	
Κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	-	■■■	■	Δ	M	~	☑	■■■■	■	
Κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης	-	■■■■	■	Δ	M	~	☑	■■■■	■■■	
Παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων	-	■	■	Δ	A	~	☑	■■■	■■■	
Ποσοστό εκμετάλλευσης γης	-	■	■	Δ	M	~	☑	■■■■	■	
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-	■	■	Δ	M	~	☒	■■■■	■	
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-	■	■	Δ	A	~	☒	■	■■■	
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	-	■■■	■	Δ	M	~	☒	■■■■	■■■	
Διάθεση οικιακών αποβλήτων	+	■■■■	■■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Εισαγωγές και εξαγωγές επικίνδυνων αποβλήτων	+	■■■■	■■■■	Δ	A	~	☒	■■■	■■■	
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	■■■■	■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Εκπομπές οξειδίων του θείου	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Ενεργειακή αποτελεσματικότητα	+	■■■■	■■■	Δ	A	~	☒	☒	☒	
Πολιτισμική κληρονομιά	+	■■■■	■■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Τοπίο	+	■■■■	■■■■	Π	A	~	☒	☒	☒	
Συνολικός δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων	+	■■■■	■■■■	Δ	A	~	☒	☒	☒	

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν:
+ : Θετική - : Αρνητική

Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν:
■ : Μικρή ■■ : Μέση
■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται

Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν:
Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής

Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν:
A : Άμεση M : Μεσοπρόθεσμη

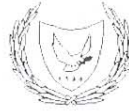
Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν:
~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή

Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν:
☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη

Παράρτημα 6.3.: Γνωμάτευση με βάση το Άρθρο 17(6) του Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα του Νόμου (Αρ.102(Ι)/2005), για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα»

ΚΥΠΡΙΑΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 17(6) ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ/Η
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΟΜΟΥ (Αρ. 102(Ι)/2005),
ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ 2007-2013**

1. Εισαγωγή

Το Γραφείο Προγραμματισμού με επιστολή με Αρ. Φακ. ΓΠ80/2006/3 και ημερ. 05/01/2007, υπέβαλε Μελέτη Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, σύμφωνα με τις πρόνοιες περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και/ή Προγράμματα Νόμου (Αρ. 102(Ι)/2005), για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα 2007-2013.

2. Γενικά

Το υπό μελέτη Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί το ένα εκ των δύο προγραμμάτων στα οποία εξειδικεύεται το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) της Κύπρου.

Ο στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στο πλαίσιο συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης.

Ο στρατηγικός αυτός στόχος επιμερίζεται σε τρεις αλληλένδετους ειδικούς στόχους:

- βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας, μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης βασικών υποδομών.
- προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης και Καινοτομίας και βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος.
- δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων σε αστικές περιοχές και περιοχές της υπαίθρου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί μέσω έξι θεματικών προτεραιοτήτων που αντιστοιχούν στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας:

- Βασικές υποδομές στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας.
- Βασικές μεταφορικές υποδομές.
- Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία.
- Παραγωγικό περιβάλλον

- Αναζωογόνηση αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου
- Τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής

3. Εξέταση της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Η Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και/ ή Προγράμματα συνήλθε σε συνεδρίαση στις 07/02/2007 και αξιολόγησε τη μελέτη.

Στη συνεδρίαση κλήθηκαν και παρέστησαν, εκτός από τα μέλη της Επιτροπής, εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων, της Ένωσης Κοινοτήτων, της Αρχής Λιμένων Κύπρου και του Τμήματος Αναπτύξεων Υδάτων.

4. Περιβαλλοντική Γνωμάτευση

Η Περιβαλλοντική Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τη Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, τις θέσεις των μελών της Επιτροπής καθώς επίσης και των άλλων παρευρισκομένων, κατέληξε στα πιο κάτω:

(α) το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δεν αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον,

(β) το Γραφείο Προγραμματισμού θα πρέπει να παρακολουθεί την κατάσταση του περιβάλλοντος σύμφωνα με τις εισηγήσεις της Μελέτης, οι οποίες επισυνάπτονται ως Παράρτημα Ι και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Γνωμάτευσης,

(γ) οι σχετικές εισηγήσεις της Μελέτης για τα γενικότερα μέτρα τα οποία θα πρέπει να ληφθούν από την Αρμόδια Αρχή για την προστασία του περιβάλλοντος επισυνάπτονται ως Παράρτημα ΙΙ, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Γνωμάτευσης.

για Αν. Διευθυντή Υπηρεσίας Περιβάλλοντος
Περιβαλλοντική Αρχή
27 Φεβρουαρίου 2007

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», 2007-2013
Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον

Πίνακας II - 5: Σύνοψη προτάσεων για την παρακολούθηση

Πτυχή	Πρόταση
Υπεύθυνος παρακολούθησης	Η Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρηματικού Προγράμματος
Μορφή της παρακολούθησης	<p>Περιοδικές εκθέσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • τρεις διετείς εκθέσεις για τις διετίες 2007-2008, 2009-2100 και 2011-2012. • μια απολογιστική έκθεση για το εναπομείναν διάστημα και για το σύνολο της προγραμματικής περιόδου, στο τέλος του καταληκτικού έτους.
Περιεχόμενο της παρακολούθησης	<p>Η παρακολούθηση καταγράφει στοιχεία των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με όρους μεταβολής στην τιμή ορισμένων δεικτών της παρούσας μελέτης, καθώς και στοιχεία σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος, κυρίως σε ότι αφορά τα ενταγμένα έργα και δραστηριότητες.</p> <p>Για τα περιβαλλοντικά δεδομένα, στις τρεις διετείς εκθέσεις καταγράφονται οι μεταβολές στους είκοσι δείκτες που περιέχει ο Πίνακας 39, για τους οποίους η παρούσα μελέτη εκτιμά ότι θα μεταβληθούν. Στην απολογιστική τελική καταγράφονται οι μεταβολές των πενήντατεσσάρων δεικτών που περιέχει ο Πίνακας 29 και χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων.</p> <p>Για τα σχετικά με την υλοποίηση στοιχεία, καταγράφονται δεδομένα των έργων και δραστηριοτήτων με συνοπτική μορφή, ώστε να καθίστανται δυνατός ο συσχετισμός του προγράμματος με τις περιβαλλοντικές μεταβολές.</p>
Πηγές δεδομένων	<p>Για τις μεταβολές των περιβαλλοντικών δεικτών:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, • Yale Center for Environmental Law and Policy, • Μελέτες εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων, • Πρωτοβουλίες καταγραφών και μετρήσεων που μπορούν να αναληφθούν κατά την υλοποίηση του ΕΠ, εφόσον οι προηγούμενες πηγές δεν προσφέρουν επαρκή πληρότητα στοιχείων. <p>Για την πορεία υλοποίησης, οι καταγραφές του Φορέα Υλοποίησης.</p>

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», 2007-2013
Μελέτη Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον**

Πίνακας II - 3: Σύνοψη προτεινόμενων μέτρων στο επίπεδο του ΕΠ

Πρόταση μέτρων	Σκοπός
<p>Άξονας Προτεραιότητας 1</p> <p>Στοχοθεσία Εισαγωγή της θεματικής παρέμβασης «Δράσεις εξορθολογισμού και περιορισμού της παραγωγής απορριμμάτων»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>α. Προσθήκη ενδεικτικής παρέμβασης που αναφέρεται στον «Εξορθολογισμό και μείωση παραγωγής στερεών αποβλήτων»</p> <p>β. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων» είτε ως «Διαχείριση Επικίνδυνων Αποβλήτων της Χώρας» είτε με άλλη μορφή, που να αποθαρρύνει την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων από το εξωτερικό με σκοπό την πραγματοποίηση οικονομικού κέρδους</p>	<p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p> <p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την παραγωγή απορριμμάτων</p> <p>Περιορισμός περιβαλλοντικών πιέσεων από την εισαγωγή, διακίνηση και επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων</p>
<p>Άξονας Προτεραιότητας 2</p> <p>Στοχοθεσία</p> <p>α. Αναδιτύπωση επιχειρησιακού στόχου «Στήριξη της επιχειρηματικότητας» είτε ως «Στήριξη της περιβαλλοντικά σύμβασης επιχειρηματικότητας», είτε ως «Στήριξη της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της αειφορίας»</p> <p>β. Αναδιτύπωση επιχειρησιακού στόχου «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών» ως «Διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και αναβάθμιση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στο πλαίσιο συνθηκών της αειφόρου ανάπτυξης»</p> <p>Παρεμβάσεις</p> <p>α. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος» ως «Σχέδιο κινήτρων για επενδύσεις αειφορικού εμπλουτισμού τουριστικού προϊόντος»</p> <p>β. Αναδιτύπωση ενδεικτικής παρέμβασης «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό» ως «Σχέδιο παροχής χορηγιών προς ΜΜΕ για προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτουρισμού»</p> <p>Υλοποίηση</p> <p>α. Εισαγωγή, στα κριτήρια επιλεξιμότητας, της περιβαλλοντικής συμβατότητας του προς ένταξη στο πρόγραμμα σχεδίου</p> <p>β. Καθιέρωση ειδικών κριτηρίων περιβαλλοντικής συμβατότητας, π.χ. επαρκής απόσταση από όρια περιοχών Natura 2000</p> <p>γ. Ο μηχανισμός υλοποίησης θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβεβαιώνει την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων που προβλέπει το Άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ για σχέδια έργων εντός περιοχών Natura</p> <p>δ. Συμβατότητα επιλογής επενδυτικών σχεδίων προς ένταξη στο ΕΠ με τα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών</p> <p>ε. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση επιχειρηματικών κλάδων για την αξία των βιοτικών και οικοσυστημικών παραγόντων των περιοχών που είναι σημαντικές για τη βιοποικιλότητα</p>	<p>Προστασία βιοποικιλότητας και πανίδας. Αποτροπή γενικότερων περιβαλλοντικών πιέσεων</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ

Μεγάλο Έργο	Συνολικός Προϋπολογισμός (€)
Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Υποδομές στον Τομέα του Περιβάλλοντος»	
Κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων και διαμετακομιστικών σταθμών για την Επαρχία Λεμεσού	75.000.000
Κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων και διαμετακομιστικών σταθμών για την Επαρχία Λευκωσίας	75.000.000
Κατασκευή και λειτουργία Αποχετευτικού Συστήματος Συμπλέγματος Κοκκινόχωριών	95.000.000
Άξονας Προτεραιότητας «Βασικές Μεταφορικές Υποδομές»	
<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή Δρόμου Πρωταρχικής Σημασίας που Συνδέει το Λιμάνι Λεμεσού με τον Αυτοκινητόδρομο Λεμεσού-Πάφου – Κάθετος Δρόμος	126.000.000
Άξονας Προτεραιότητας «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου»	
Κατασκευή και λειτουργία πολυλειτουργικού Κέντρου για τη διοργάνωση πολιτιστικών και συναφών εκδηλώσεων	80.000.000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8: ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤ) / ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
1. Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	<p>(2) Υποδομές έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης - Δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών σε ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα</p> <p>(3) Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις σε δίκτυα συνεργασίας - Υποστήριξη ΜΜΕ για αγορά καινοτόμων συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών από ενδιάμεσους φορείς καινοτομίας. Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται δράσεις κατάρτισης.</p> <p>(4) Συνδρομή προς την Ε&ΤΑ, ιδίως των ΜΜΕ - Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων για ανάπτυξη βιομηχανικής έρευνας.</p> <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ. - Κίνητρα για πρόσβαση σε χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρήσεων. Από την</p>	<p>(64) Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την κατάρτιση και τη στήριξη, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων, σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες - Προγράμματα σύνδεσης των Πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας και τις επιχειρήσεις, π.χ. (α) Γραφεία Σύνδεσης Πανεπιστημίων με Επιχειρήσεις, (β) τοποθέτηση φοιτητών στις επιχειρήσεις (γ) μικρής διάρκειας εκπαιδευτικά προγράμματα για τους επιχειρηματίες και το προσωπικό τους, (δ) ανάπτυξη δικτύων μεταξύ Πανεπιστημίων, επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων και επαγγελματικών οργανώσεων. Από την παρέμβαση αυτή εξαιρούνται οι</p>	<p>Άρθρο 20(β): Μέτρα για Αναδιάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας - Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων με την προώθηση της καινοτομίας και εισαγωγή νέων τεχνολογιών.</p>	<p>Άρθρο 41: Πιλοτικά σχέδια -Υλοποίηση σχεδίων διαχείρισης και βελτίωσης των αλιευτικών αποθεμάτων -Εφαρμογή μεθόδων για τη βελτίωση της επιλεκτικότητας των αλιευτικών εργαλείων -Εφαρμογή νέων, καινοτόμων τεχνολογιών στην υδατοκαλλιέργεια</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
	<p>παρέμβαση αυτή εξαιρούνται επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς τη γεωργίας και της αλιείας.</p> <p>(13) Υπηρεσίες για τον πολίτη - Χρήση ΤΠΕ στη ευρύτερη δημόσια διοίκηση - Τεχνολογίες ΤΠΕ για την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας προς τους πολίτες</p> <p>(74) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών και της εκπαίδευσης ερευνητών και δραστηριότητες δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων - Προγράμματα εκπαίδευσης/μετεκπαίδευσης ερευνητών/ νέων ερευνητών. <i>Ρήτρα Ευελιξίας</i></p> <p>(75) Υποδομές στον Τομέα της Εκπαίδευσης - Εξοπλισμός για την επέκταση και λειτουργία δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. - Υποδομές για εφαρμογή συστημάτων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. <i>Η παρέμβαση αφορά αποκλειστικά υποδομές και εξοπλισμό και εξαιρούνται οποιεσδήποτε δράσεις κατάρτισης και ψηφιοποίησης διδακτικού υλικού.</i></p>	<p>δράσεις που αφορούν Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη.</p> <p>(81) Μηχανισμοί για τη βελτίωση των ορθών πρακτικών και του προγραμματικού σχεδιασμού, παρακολούθηση και αξιολόγηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και δημιουργία ετοιμότητας στην εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων - Παρεμβάσεις για βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα (επιχειρησιακά σχέδια, συστηματική κατάρτιση στελεχών του δημοσίου τομέα και τοπικών αρχών συμπεριλαμβανομένης και εκπαίδευσης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών). - Εκπαίδευση ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Υγείας και της εισαγωγής της ηλεκτρονικής υγείας.</p> <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια</p>		

<u>Αξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
		<p>εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη προγραμμάτων μάθησης εξ'άποστάσεως κυρίως μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης σε Πανεπιστήμια και ιδρύματα κατάρτισης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Αφορά ψηφιοποίηση διδακτικού υλικού και άλλες παρεμφερής αύλες δράσεις. - Ανάπτυξη προγραμμάτων και δραστηριοτήτων για ενήλικες σε ιδρύματα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για την αναβάθμιση των γνώσεων του μεγαλύτερου σε ηλικία εργασίου πληθυσμού. 		
<p>2. Παραγωγικό Περιβάλλον</p>	<p>(8) Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παροχή χορηγιών και άλλων χρηματοδοτικών κινήτρων για ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης (<i>εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος Ι, δασικών και αλιευτικών προϊόντων</i>) και των υπηρεσιών – τουρισμού (<i>εξαιρουμένων των δράσεων του τουρισμού της υπαίθρου που καλύπτονται από τον Άξονα «Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαίθρου» καθώς και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων αλιέων</i>). - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων γυναικών (<i>εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος Ι, δασικών και αλιευτικών</i> 	<p>(62) Ανάπτυξη συστημάτων και στρατηγικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, παροχή κατάρτισης και υπηρεσιών στους εργαζομένους για τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας τους στις μεταβολές. Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Καθοδήγηση και κατάρτιση στις Μικροεπιχειρήσεις. - Υπηρεσίες Ανθρώπινου Δυναμικού στις ΜΜΕ για βελτίωση της παραγωγικότητας (διάγνωση αναγκών, καθοδήγηση, κατάρτιση) Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις 	<p>Άρθρο 20(β): Μέτρα για Αναδιάρθρωση και Ανάπτυξη του Φυσικού Δυναμικού και στην Προαγωγή της Καινοτομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών (Παραρτήματος Ι) και δασικών προϊόντων. <p>Άρθρο 20 (α) (υ): Εγκατάσταση Νέων Γεωργών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία βιώσιμων, ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με διαχειριστές νέους/νέες γεωργούς. 	<p>Άρθρο 27: Κοινωνικοοικονομική αποζημίωση για τη διαχείριση του κοινοτικού αλιευτικού στόλου</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στήριξη νεαρών αλιέων - Εκπαίδευση και αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των αλιέων - Διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων των αλιέων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός) - Πρόωρη συνταξιοδότηση των αλιέων <p>Άρθρο 29: Μέτρα για τις παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια</p> <ul style="list-style-type: none"> -Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας <p>Άρθρο 34: Επενδύσεις στον τομέα της</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
	<p>προϊόντων) - Σχέδιο στήριξης επιχειρήσεων νέων (εξαιρουμένων των προϊόντων του Παραρτήματος I, δασικών και αλιευτικών προϊόντων).</p>	<p>εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας.</p> <p>(63) Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και πιο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας - Κίνητρα για αντικατάσταση θέσεων χαμηλής παραγωγικότητας / προστιθέμενης αξίας σε θέσεις εργασίας υψηλής παραγωγικότητας/προστιθέμενης αξίας - Κατάρτιση σε θέματα ασφάλειας και υγείας στον χώρο εργασίας. - Πρόγραμμα εισαγωγής βέλτιστων πρακτικών για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στις επιχειρήσεις. Από τις παρεμβάσεις εξαιρούνται δράσεις υποδομών και εξοπλισμού. Από τις πιο πάνω παρεμβάσεις εξαιρούνται οι τομείς της γεωργίας και αλιείας.</p> <p>(65) Εκσυγχρονισμός και ενίσχυση των θεσμικών δομών της αγοράς εργασίας - Περαιτέρω αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός της Δημοσίας Υπηρεσίας Απασχόλησης (π.χ. αποτελεσματική και ολοκληρωμένη γεωγραφική κάλυψη, εναρμόνιση και συνεχής αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, κτλ.)</p> <p>(66) Υλοποίηση ενεργών και προληπτικών μέτρων στην αγορά</p>	<p>Άρθρο 20 (α) (ι): Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών για τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας - Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση της γνώσης στους γεωργούς</p>	<p>μεταποίησης και εμπορίας - Στήριξη επενδύσεων στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
		<p>εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση ανέργων κυρίως των νέων και προώθηση τους στην αγορά εργασίας. - Κατάρτιση και προώθηση του αδρανούς γυναικείου δυναμικού σε θέσεις εργασίας - Προώθηση ευέλικτων μορφών εργασίας. <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματικής και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του συστήματος μαθητείας (π.χ κίνητρα προς τις επιχειρήσεις για ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση μαθητευόμενων). -Βελτίωση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. 		

Αξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
<p>3. Αναζωογόνηση Αστικών Περιοχών και Περιοχών της Υπαιθρου</p>	<p>(61) Ολοκληρωμένα σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναζωογόνηση ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χωροταξικός και αστικός σχεδιασμός - Αναπλάσεις παραδοσιακών πυρήνων ή πυρήνων τουριστικού ενδιαφέροντος - Αναπλάσεις πλατειών και ελεύθερων χώρων - Δημιουργία χώρων πρασίνου - Ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων διακίνησης σε αστικές περιοχές (ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι) - Δημιουργία «διαδρομών» σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τα αναδυόμενα κέντρα των πόλεων. <p>ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υλοποίηση Έργων που απορρέουν από τα Διαχειριστικά Σχέδια των Περιοχών ΦΥΣΗ 2000 και στοχεύουν στην δημιουργία ήπιων οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές (π.χ. κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, διευκολύνσεις για επισκέπτες). - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών σε Δήμους και Κοινότητες (π.χ πλατείες, πολιτιστικά κέντρα) σε ορεινές κοινότητες. <i>Εξαιρούνται οι κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων.</i> - Ετοιμασία ρυθμιστικών σχεδίων στα πλαίσια του χωροταξικού σχεδιασμού (ΠερίΠολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος). 	<p>(69) Μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και την αύξηση της διαρκούς συμμετοχής και προόδου των γυναικών στην απασχόληση, ώστε να μειωθεί ο διαχωρισμός με βάση το φύλο και για την εναρμόνιση εργασίας και ιδιωτικής ζωής, όπως π.χ. με την ευχερέστερη πρόσβαση στη φροντίδα παιδιών και εξαρτημένων προσώπων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σχέδιο παροχής οικονομικής στήριξης των γυναικών για υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας. - Πιλοτικό πρόγραμμα παροχής φροντίδας στους ηλικιωμένους με την χρήση νέων τεχνολογιών. - Σχέδιο πιστοποίησης επιχειρήσεων που εφαρμόζουν καλές πρακτικές για την ισότητα των φύλων. 	<p>Άρθρο 52(β) (ii): Ανακαίνιση και Ανάπτυξη Χωριών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπλαση και επέκταση υποδομών στις κοινότητες (π.χ. πλατείες, πεζοδρομήσεις), σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων. - Δρόμοι εντός κοινοτήτων <p>Άρθρο 52(β) (iii): Διατήρηση και Αναβάθμιση της Αγροτικής Κληρονομιάς</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προστασία και ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (π.χ. γέφυρες, μύλοι, βρύσες, αλώνια) <p>Άρθρο 52(δ): Απόκτηση Δεξιοτήτων και Συντονισμού για Στρατηγική Τοπικής Ανάπτυξης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επιχειρησιακά Σχέδια Ομάδων Τοπικής Δράσης (LeaderType) <p>Άρθρο 52 (α) (ii): Ενθάρρυνση Τουριστικών Δραστηριοτήτων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών για τουρισμό υπαίθρου (θεματικές διαδρομές, κέντρα πληροφόρησης των περιηγητών για περιβάλλον και πολιτισμό, θεματικά μουσεία). 	<p>Άρθρο 38: Μέτρα για την προστασία και ανάπτυξη της υδρόβιας πανίδας και χλωρίδας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία τεχνητών υφάλων <p>Άρθρο 43-45: Βιώσιμη ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναδιάρθρωση και επαναπροσανατολισμός των οικονομικών δραστηριοτήτων των αλιέων, κυρίως με την προώθηση του οικοτουρισμού. - Διαφοροποίηση δραστηριοτήτων μέσω της προώθησης της πολλαπλής απασχόλησης των αλιέων και τη δημιουργία πρόσθετων θέσεων απασχόλησης εκτός του αλιευτικού τομέα. - Αξιοποίηση των αλιευτικών προϊόντων. - Στήριξη μικρών εγκαταστάσεων υποδομής που σχετίζονται με την αλιεία και τον τουρισμό και υπηρεσιών προς όφελος μικρών κοινοτήτων αλιέων.

Αξονες Προτεραιότητας	Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ	Παρεμβάσεις ΕΚΤ	Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ	Παρεμβάσεις ΕΤΑ
	<p>(8) Άλλες Επενδύσεις σε επιχειρήσεις - Παροχή κινήτρων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις για προώθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τον τουρισμό της υπαίθρου. <i>Εξαιρούνται παρεμβάσεις σε εν λειτουργία γεωργικές μονάδες καθώς και διαφοροποίηση δραστηριοτήτων των αλιείων (π.χ. αλιευτικός τουρισμός).</i></p> <p>(9) Άλλα μέτρα για την τόνωση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ - Πρόγραμμα προβολής τουρισμού υπαίθρου.</p> <p>(23) Περιφερειακές – Τοπικοί Οδοί - Αναβάθμιση των επαρχιακών κυρίων δρόμων, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου που δεν επωφελούνται από το αναβαθμισμένο πρωτεύον οδικό δίκτυο κυρίως των ορεινών περιοχών και προώθηση της χρήσης των δημόσιων μεταφορών. <i>Εξαιρούνται οι επαρχιακοί δευτερεύοντες δρόμοι.</i></p> <p>(13) Υπηρεσίες για τον Πολίτη - Διάχυση ΤΠΕ στην ύπαιθρο - Διευκόλυνση πρόσβασης στις υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα - Δημιουργία / αναβάθμιση δημόσιων υπηρεσιών υγείας</p> <p>(59) Ανάπτυξη Πολιτιστικών Υποδομών - Δημιουργία υποδομών μεγάλης εμβέλειας και πολυλειτουργικού χαρακτήρα στις</p>	<p>(71) Τρόποι για την ενσωμάτωση και την επανένταξη στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων. Καταπολέμηση των διακρίσεων κατά την πρόσβαση και την πρόοδο στην αγορά εργασίας και προαγωγή της αποδοχής της πολυμορφίας στο χώρο εργασίας - Παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για εργοδότηση ευπαθών ομάδων του πληθυσμού - Προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. - Προγράμματα κοινωνικής και εργασιακής αποκατάστασης ατόμων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. - Προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες.</p> <p>(73) Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου και αύξηση της πρόσβασης στη βασική επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς</p>	<p>Άρθρο 52(β) (ii): Ανακαίνιση και Ανάπτυξη Χωριών - Επαρχιακοί δευτερεύοντες δρόμοι (δρόμοι που ενώνουν Κοινότητες).</p> <p>Άρθρο 52 (β)(i): Βασικές Υπηρεσίες για την Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό - Ανάπτυξη κέντρων κοινοτικών / κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. κέντρα απασχόλησης παιδιών και ηλικιωμένων, βιβλιοθήκες) - Ανάπτυξη πολιτιστικών/πολυδύναμων κέντρων, σε πεδινές κοινότητες, με υψόμετρο κάτω των 500 μέτρων.</p> <p>Άρθρο 36: Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαίθρου - Μέτρα προστασίας του εδάφους και των υδάτων μέσω της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης των καλλιεργειών - Ενίσχυση της βιοποικιλότητας</p>	<p>- Προστασία του περιβάλλοντος στις αλιευτικές περιοχές με στόχο τη διατήρηση της ελκυστικότητάς του, την αναβίωση και την ανάπτυξη παράκτιων οικισμών και χωριών με αλιευτική δραστηριότητα και την προστασία και τη βελτίωση της φυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. - Ανασύσταση του παραγωγικού δυναμικού του αλιευτικού τομέα σε περίπτωση που έχει πληγεί από φυσικές ή βιομηχανικές καταστροφές.</p>

<u>Άξονες Προτεραιότητας</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΠΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΚΤ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΓΤΑΑ</u>	<u>Παρεμβάσεις ΕΤΑ</u>
	<p>αστικές περιοχές.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων και πολιτιστικών πόρων στις αστικές περιοχές. 	<p>και την ποιότητά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χρηματοδότηση παρεμβάσεων για την ενίσχυση του εκπαιδευτικού συστήματος σε υποβαθμισμένες περιοχές (π.χ. εργοδότηση εκπαιδευτικών που κατέχουν την μητρική γλώσσα των μαθητών, κτλ.) - Προγράμματα κατάρτισης σε θέματα τουρισμού, ειδικότερα σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού της υπαίθρου. 		